

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בלעם

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] -<
[מספר שיעור] -<
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בלעם

עבודה

ז בלביפדיה עבודת ה' בלעם.....

מחשבה

יט בלביפדיה מחשבה בלעם.....

ס אוצר האותיות בלעם ובלק.....

מא אוצר האותיות כעס דבלעם.....

נב סוגיות במחשבה בלעם.....

ר"א שערים

נה צירוף ב-ל / ב-ע / ב-מ / ל-ע / ל-מ / ע-מ.....

קבלה

סג בלביפדיה קבלה בלעם.....

סז מילון ערכים בקבלה בלעם - אדם בלעם.....

ארמית

ע מילון ערכים בארמית בלעם-מטטר-סגן-ספק.....

מדור עבודה

בלביפדיה עבודת ה'
בלעם

בלבניפדיה עבודת ה' בלעם

קם ומנו בלעם, ולערכין דידן השתא - הרי משה נקרא משה כלשון הפסוק (שמות ב, י) "כי מן המים משיתיהו" וכדברי חז"ל כידוע ש'מן המים' היינו ממי המבול משום שנח הוא שורש נשמתו של משה רבינו ונח הוא הרי זה שנמשה ממי המבול, ומונח כאן שמשה רבינו יצא מהמים, ובלעם שהוא ה'לעומת זה' דמשה, בו דייקא מתגלה כח הבליעה שבמים - היפך ממה שנפלט מהמים שזה משה שיוצא מן המים, מתגלה בבלעם הכח שהמים בולעים אל תוכם, שזה מה שמתגלה אצל בלעם במה שרצונו לבלוע את עם ישראל, זה לעומת זה.

ונתבונן להבין - על אף שכפשוטו כח הבליעה הראשונה שהתגלתה היתה ב"יקו המים במקום אחד" שהמים בלעו מים ומכאן ואילך "ותראה היבשה", ומאז שנראתה היבשה כבר אין צורך שמים יבלעו מים, אבל כיסוד הידוע בדברי רבותינו - הגדרה כללית ויסודית מאד - כל כח שהיה בבריאה אף אם פעמים הוא נעלם ונסתר, אך לעולם הוא אינו נעתק לגמרי מכחו ובהכרח שתהיה איזו שהיא התנוצצות שבה הדבר יתגלה שוב, ובדוגמא דידן של 'מים בולעים מים' (ב"ר, יג, ו) גם לאחר שזה התגלה ביום שלישי מששת ימי בראשית, המים ממשיכים לבלוע מים, ונציין כאן כמה דוגמאות לדבר:

ראשית, הרי לשון הפסוק (קהלת א, ז) "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא", ומונח כאן א"כ שהמים בולעים מים ולכן אפילו שכל הנחלים הולכים אל הים, הים אינו מתמלא.

בלעם - כמו שדורשים חז"ל שהוא נקרא בלעם מלשון בליעה, ומצד כך בלעם זה נוטריקון בלע-עם, כלומר שרצונו היה לבלוע את העם דהיינו את הכנסת ישראל, אבל - כמו שנאמר בקרא (דברים כג, ו) "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה".

שורש הבליעה דבלעם - ב'מים בולעים מים' דראשית הבריאה

ונתבונן להבין - אם רואים שה'פועל' של בלעם מתגלה באופן של בליעה, בלע-עם, מוכרח שהשורש שלו הוא במדרגת בליעה, והרי כפי שהוזכר לעיל בערך בלע, עיקר הבליעה המתגלה בשורש הבריאה בששת ימי בראשית, היא כשהקב"ה אומר (בראשית א, ט) "יקו המים אל מקום אחד ותראה היבשה" וכמו שאומרים ע"ז חז"ל שהקב"ה אמר לשורש של ים שיבלע אל תוכו את המים הללו שנמצאים במקום שעתיד להיות יבשה.

וכאן מושרש כח הבליעה של בלעם, מושרש בליעת המים שהתגלתה בראשית הבריאה - וזה מונח גם בשם בלעם עצמו שהוא נוטריקון בלע-מ"ם, כלומר בלע-מים, והיינו ששורשו הוא בבליעת המים.

וכדברי חז"ל כידוע מאד, ה'זה לעומת זה' של בלעם בהבחנה השורשית, הוא משה רבינו, ומצד כך אומרים חז"ל על הפסוק (דברים לד, י ובילקוט שמעוני שם) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים - בישראל לא קם אבל באומות העולם

* ישנה הבחנה שבלעם הוא 'זה לעומת זה' ביחס לאברהם אינו כמו שמבואר במשנה באבות (ה, יט) שיש את 'תלמידיו של אברהם אינו' כנגד 'תלמידיו של בלעם', אבל בשורש ביחס לבלעם עצמו, הוא 'זה לעומת זה' של משה רבינו.

ב ובוזה עצמו, פעמים זה רק התנוצצות, ופעמים זה התגלות רחבה יותר.

השורשי שמתגלה מים מצד נקבי הגולגולות זה ממקום העיניים^ג כלשון הפסוק (איכה א, טו) "עיני עיני יורדה מים" ששם מתגלה בבירור מקור נביעה של מים, - וגם מבחינת הכמות, כמות המים היוצאת מן העיניים היא רבה באין ערוך מכמות המים היוצאים כסדר מן האזניים מן החוטם ומן הפה.

השורש שנסתמא עינו של בלעם - מכח מים שיוורדים למטה באופן דקלקול בבחינת דמעות שמקלקלים הראיה

ולעניינא דידן, הרי בלעם אומר על עצמו (במדבר כד, ג) "נאום הגבר שתום העין" וכדברי חז"ל כידוע שבלעם לא היה רואה בעינו אחת, וטעם הדבר כמו שאומרת הגמ' (נדה לא, א) שממה שבלעם אמר בברכותיו (שם כב, י) "ומספר את רובע ישראל" ילפינן שבלעם, היה מסתכל ברביעיותיהם של ישראל ועל דבר זה נסמטא עינו של אותו רשע שהוא נעשה סומא בעין אחת.

כלומר - כיון שבלעם מושרש בתפיסה של 'מים בולעים מים' כמו שהוזכר, לכן כל טיפה שיוורדת לים הוא בולע אותה שהרי כמו שהוזכר בלעם נוטריקון בלע-מים.

וכיון ששורש יצירת האדם הוא ממים - מטיפה^ה כלשון המשנה (אבות ג, א) 'דע מאין באת מטיפה סרוחה', לכן בלעם מסתכל על המים הללו, על הטיפה הזו שיוורדת מן הזכר איך הא נבלעת בתוך הנקבה.

כלומר - כיון שבכללות הנקבה מוגדרת שהיא במדרגה של ים שנאמר בו 'כל הנחלים הולכים אל הים' כמו שמפורש בדברי חז"ל כידוע, והיינו משום שגם הנקבה היא המקבל של הכל, לכן מה שבלעם מסתכל על הטיפה

ויתר על כן, הרי הים הוא שלישי מן העולם כלשון חז"ל שהעולם מתחלק לשלוש, שלישי מקום ישוב, שלישי מדבר ושלישי ים, ומצד כך, כשגשמים יורדים אל הים, הרי שהגשמים נבלעים בתוך הים.

ונמצא א"כ שכח הבליעה שהיה במים, היה מעיקרא בשורש ששת ימי בראשית אבל הוא ממשיך להתגלות כסדר הן במה שהים איננו מלא מהנחלים שהולכים אל תוכו והן בגשמים שיוורדים ונכנסים לתוך הים, ובעומק, זו הסיבה שדג גדול בולע דג קטן (גמ' ע"ז ד, א), והיינו משום שכל חיותם של הדגים אינה אלא במים^ו, כלומר, במקום היבשה מתגלה "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו" (אבות ג, ב), אבל אצל הדגים שאין "מוראה של מלכות", מתגלה "חיים בלעו" במה שדרך דג גדול לבלוע דג קטן והיינו מחמת שכל חיותם אינם אלא במים, וכיון שטבע המים עצמם הוא לבלוע, לכן בדגים שכל חיותם אינה לא במים, מתגלה ג"כ כח של בליעה שלכן דגים בולעים דגים בים.

ומצד מהלכי הקלקול, זה שורש כח הבליעה דקלקול המתגלה אצל בלעם, שמשורש הבליעה שבמים, הושרש גם בבלעם מציאות הבליעה, ולכן דייקא בלעם הוא ה'זה לעומת זה' דמשה כיון שיסודו הוא מכח הבליעה שבמים.

ונתבונן להבין ברור - הרי בקומת אדם ישנם כמה אופנים שמתגלה כח המים, וכמובן, בכללות פנימיות האדם מלאה בדם ושורש הדם הוא הרי ממים שנהפכו לדם, אבל בפרטות יותר ישנם מים המתגלים בנקבי הגולגולות שבאדם וכמו שזה מבואר בחז"ל - מי העיניים מלוחים, מי האזנים שמנים, מי החוטם סרוחים ומי הפה מתוקים" (במ"ר יח) והרי שהמקום

^ג כלשון חז"ל במעשה דר"ע ופפוס בן יהודה במשל של הדגים והשועל שהדגים אמרו "כל חיותינו אינה אלא במים".

^ד ואמנם יש מים שיוצאים למעלה מכך במקום המצח וכדו' שזה מה שנאמר (בראשית ג, יט) "בזעת אפיך תאכל לחם" שישנה זיעה על כללות הפנים, אבל זהו מים שנוצרים מחוץ למקום הנקבים, על פניו של האדם, אבל במים היוצאים מתוך האדם ממש, המים העליונים ביותר מגיעים ממקום העיניים.

^ה שזה המקום התחתון שמתגלה כח המים בקומת אדם, באות ברית קודש.

'לא כהתה עיניו' דמשה לעומת 'שתום העין' דבלעם

וכמו שהוזכר, ההיפך הגמור מתגלה לעומת כן אצל משה רבינו שהתורה מעידה בו (דברים לז, יז) "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס ליחה", כלומר, לעומת בלעם שבמשך חייו הוא היה 'שתום העין', מתגלה אצל משה שהוא ה'זה לעומת זה' ההיפך הגמור, שגם במותו לא כהתה עינו, והיינו משום שבמשה נאמר "כי מן המים משיתיהו" שהוא לא בולע את המים באופן דקלקול כמו בלעם, אלא להיפך, שורשו הוא ממים שמשפיעים ונותנים בבחינת טיפה דתיקון, ומכח כך מתגלה בעיניו של משה "לא כהתה עינו" היפך 'שתום העין' דבלעם.

ומ"מ א"כ, תוקף כחו של בלעם הרשע הוא בכח הבליעה של הטיפה באופן דקלקול.

והרי הגמ' בסנהדרין (דף קה, א) אומרת "וידע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע, מאי דעת בהמתו וכו' אמרה ליה הלא אנכי אתונך וכו' שאני עושה לך מעשה אישות" כלומר שבלעם היה רובע את בהמתו, ומצד כך כמו שברור, מה שאמר בלעם 'ומספר את רובע ישראל' שהוא הסתכל ברביעיותיהם של ישראל, היינו שהוא הסתכל על הטיפה הזו ממבט של 'רובע את בהמתו', מהתפיסה הזו הוא הסתכל ברביעיותיהם של ישראל.

והרי על רובע בהמה נאמר בלשון הפסוק (ויקרא יח כג) "תבל הוא", ומאותו לשון נאמר שאחד ממומי העיניים הוא "או תבלול בעינו" (שם כא, כ), כלומר משורש כח הקלקול שבלעם הסתכל ברביעיותיהם של ישראל במדרגה של בא על בהמתו של 'תבל הוא', מכח כך מתגלה בו בחינת 'תבלול בעינו' שמכח כך 'נסתמא עינו של אותו רשע'. זה שורש ההסתרה שמתגלה מכחו של בלעם

שנכנסת לנקבה זה מכח תפיסה שהוא רוצה לבלוע את אותה טיפה - וזה העומק של דברי חז"ל שלומדים מהפסוק "ומספר את רובע ישראל" שבלעם היה מסתכל ברביעיותיהם של ישראל, כלומר, הוא מסתכל על הטיפה הזו שבאה אל הנקבה והוא רוצה לבלוע אותה.

אבל 'על דבר זה נסתמא עינו של אותו רשע', (נדה ל"א.) כלומר - הרי כדברי רבותינו כידוע, הבכו מקלקל את מאור עיניו של האדם¹ - ולכן דייקא דרך הבוכים לבכות בלילה בזמן החושך כמו שאומרים חז"ל כי הבכי גופא גורם להחשכה - וא"כ, שורש ההסתכלות של בלעם היא במים שנבלעים בתוך הנקבה וע"כ הוא גורם שהטיפות שיוורדים מלמעלה שנבלעים בתחתון, זה באופן של בליעה דקלקול שהוא בולע אותם, ומהשורש הזה גופא נסתמא מאור עינו שלו ומתגלה עצמו בעין אחת 'שתום העין', כלומר, מכח שורש של בכי דקלקול המתגלה בעין שמאל שלו בדמעות שיוורדות למטה, ע"כ הוא נהיה סומא בעינו אחת מכח הבכי.

וחידוד הדברים - יש תפיסה של ירידת מים דקלקול ויש תפיסה של ירידת מים דתיקון, בתפיסת הבליעה של בלעם, מים שיוורדים למטה זה מים של דמעות, אבל מצד התיקון זהו המים שיוורדים מלמעלה בשביל להשקות את הארץ שע"ז נאמר בפסוק "הארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה וגו' למטר השמים תשתה מים וגו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יא-יב), כלומר, זוהי טיפה שיוורדת לארץ בשביל להרוות את הארץ ולהצמיח, אבל בתפיסת בלעם שבולע כל טיפה שיוורדת, ההגדרה של מים שיוורדים מלמעלה שאינם באין להרוות ולהצמיח וכדו', והם מים בבחינת ירידת דמעות, וזה א"כ השורש לכך שהוא נעשה 'שתום העין' מכח הדמעות.

¹ יש אופן שהבכי של האדם מזכך לו את המוחין כמו שאמרו רבותינו, אבל יש אופן שע"ז מסתלק מאור העיניים.

בדברי חז"ל לכמה וכמה דברים, מהם משקים ומהם דברי מאכל כלחם כמו שנאמר בקרא (משלי ט, ב) "לכו לחמו בלחמי" וכדו", ולעניינא דידן השתא - שורש ההימשלות של התורה למשקה נמצאת במדרגה של בליעה ולעומת כך, שורש ההידמות של התורה למאכל היינו שהיא נמשלת לדבר שנצרך תיקון של לעיסת השיניים.

עסק התורה באופן של בליעה במדרגת שתיה ועסק התורה באופן של קושיות ותירוצים במדרגת אכילה המצריכה שיניים לשוברם

ויסוד הדברים ידוע בדברי רבותינו - כאשר אנחנו עוסקים בתורה במדרגת עולם הזה, צורת עסק התורה היא באופן של קושיות ותירוצים, ונצרך לשבור את הקושיות דהיינו את הקושי שבקושיא, ועי"כ הדברי תורה הופכים להיות לדבר רך, - וזה מצד תפיסת המאכל שנמצאת בתורה, בערכין דידן השתא, שכמו שצריך ללעוס את המאכל בל"ב השיניים, כך גם כאשר עוסקים בתורה יש מהלכי קושיות ותירוצים - יש את הל"ב נתיבות חכמה וכנגדם עומדים הל"ב שיניים בשביל לשבור את הקושיות לרככם וליישבם, זהו עסק התורה במדרגה של אכילה.

מה שאין כן עסק התורה במדרגה של שתיה שזה מה שהתורה נמשלה לכל השבעה משקים, העסק בדברי תורה הללו, הוא לא באופן שיש קושיות ותירוצים אלא זה באופן שהדברי תורה נכנסים אל תוך האדם והם נבלעים בתוכו.

מדרגת התורה של קודם החטא - ללא קושיות כלל ובהקבלה לכך מדרגת האכילה - ללא לעיסה

ונתבונן להבין - קודם חטא אדם הראשון וכן לאחר מתן תורה קודם חטא העגל, לא

שורש הבליעה המתגלה בשתיה בתפיסת בליעה המונחת במים לעומת מדרגת אכילה שמצריכה לעיסה

ובעומק, כמו שנתבאר לעיל בערך בלע, יש חילוק עצמי בין מדרגת אכילה למדרגת שתיה, במדרגת האכילה, לפני שהאדם בולע את המאכל, יש על דרך כלל את תיקון המאכל ע"י הלעיסה בשניים ורק לאחר מ"כ זה מגיע למקום בית הבליעה שהאדם בולע את מאכלו, משא"כ בשתיה דהיינו בשתיית הז' משקים ששורשם הוא מים, צורת השתיה היא באופן שהמשקה נכנס ישר לבית הבליעה ונבלע מיד אל תוך האדם, ועומק הדבר - כיון שבשורש המים מתגלה מציאות של בליעה, לכן גם בשעה שהאדם שותה מים, הם מגיעים מיד אל בית הבליעה, כיון שבמהות המים מונח התפיסה של בליעה, לכן גם שתייתם היא באופן של בליעה.

וכמו שהוזכר, שורש נינקת הבליעה דקלקול של בלעם היא במה שמונח במים אופן של בליעה, והרי כדרשת הגמ' בזבחים (קט"ז, א) כידוע שבשעה שהקב"ה בא לתת את התורה לעם ישראל נתקבצו כל האומות כולם אצל בלעם ואמר לו "מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול מביא לעולם", ובלעם השיב להם "ה' למבול ישב, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם" דהיינו מבול של מים¹ ובעומק, מה שהם סברו 'שמא מבול מביא לעולם' והם שואלים זאת את בלעם משום שבבלעם עצמו נמצאים האותיות כל שבמבול, ואומות העולם מתקבצים אל בלעם בשעת מתן תורה כיון שבמתן תורה מתגלה תפיסה בתורה שיש בה כח של בליעה דתיקון.

כלומר - כפשוטו ישראל הם מקבלים את התורה, - יש את הקב"ה שהוא נותן התורה ויש את מקבלי התורה שהם ישראל, אבל בעומק כמו שברור, הרי התורה נמשלה במקראות

¹ והמשך הגמ' זה שהם שואלים את בלעם האם זה קאי גם על מבול של אש, בלעם אומר להם כבר נשבע שאינו משחית כל בשר.
² כמו שמפורש במקראות ובדברי חז"ל בארוכה גדולה, כידוע.

באים ואומרים "שמא מכול מביא לעולם", כלומר - כיון שאצלם לא נקלטת כמובן הבליעה בשורשה העליון שזוהי בליעה של הדברי תורה אצל ישראל [הן אופן עסק התורה של ישראל והם במה שלאחמ"כ הם נבלעין בדמם], ולכן נקלט אצלם תפיסת הבליעה מהצד דקלקול שמגיעה באופן חיצוני גמור של מכול.

ונתבונן להבין מה מונח באותיות ב'-ל'-ע' של השורש בלע - הרי כידוע מאד, התורה מתחילה באות ב' ומסתיימת באות ל', והיא נכתבת 'באר היטב' (דברים כז, ח) בשבעים לשון כדברי חז"ל (גמ' סוטה לב, א), וזה השורש של אותיות המילה בלע בתורה עצמה, ב' ול' של תחילת וסיום התורה, ומה שהיא נכתבת בע' לשון. - זוהי הבליעה של הדברי תורה מצד מהלכי התיקון.

ודייקא מכח שהיא נכתבת בע' לשון, יש לאומות העולם אחיזה בע', אבל כיון שיש להם אחיזה רק בע' של הבלע, לכן הם לא אווזים בשלימות הבליעה דתיקון של מתן תורה, ולכן כמו שנתבאר, הבליעה נקלטת אצלם בתפיסה התחתונה שלה, והקליטה הזו של התפיסה התחתונה היא מעוררת אצלם את החשש של 'שמא מכול מביא לעולם' שזה הבליעה דקלקול.

אבל ישראל שעמדו בהר סיני וקיבלו את התורה, בעומק הם קיבלו את הדברי תורה במדרגה הזו שצורת עסקה של התורה היא באופן של בליעה כמו שנתחדד, והתורה נבלעת מכח כך בתוכם בכל קומתם.

הגילוי שהתורה התקבלה אצל ישראל במהירות דתיקון בבחינת 'בעודו בכפו יבלענה'

ונתבונן להבין עמוק - הרי כידוע עד מאד, ישנם שני חושים כלליים מאד שמתגלים בפה של האדם, יש את חוש הטעם שמתגלה באכילה ויש את חוש הדיבור שמתגלה ג"כ בפה, - והרי

היו בעסק התורה קושיות כלל כמו שמבואר בדברי רבותינו, כלומר, כיון שלא היה חטא ולא היה עוון, לא היה בתורה שום הסתרה אלא הכל היה 'באורח מישר'.

ובהקבלה לכך, גם מדרגת האכילה שהיתה אז, היא ג"כ היתה באותו אופן כמו שנתבאר בהרחבה בערך בלע שזוהי מדרגת המן שהשתלשל מהתורה שמהזיו העליון של אור התורה נשתלשל המן שנאמר בו שאכילתו היתה באופן שהוא היה נבלע באיברים.

וכפי שנתבאר שם - כשם שאחר אכילתו הוא היה נבלע באיברים, כך גם מעיקרא צורת אכילתו היתה באופן של בליעה בלבד ולא היה צריך ללועסו בשיניים, כיון שהוא היה מאכל מזוכך ומואר שאינו צריך לתיקון של הלעיסה.

אבל מתולדת חטא העגל, שורש כח הרע חזר לישראל כפי שנאמר בקרא (תהלים פב, ז) "אכן כאדם תמותון", ומכח כך, גם עסק התורה, מצד מדרגת אכילה, הפכה להיות כעין שורש האכילה דקלקול שהדברים נבלעים רק אחרי שלועסים אותם ולא קודם לכן.

ונמצא א"כ, שבמדרגת מתן תורה עצמה, הן חלק התורה שנמשל למשקים, והן חלק התורה שנמשל למאכל, שניהם היו באופן שאינו מצריך לעיסה שיניים, עסק בדברי תורה באופן שיש קושיות, אלא הכל היה באופן שהדברי תורה נכנסים ונבלעים לתוך האדם עצמו, וזוהי א"כ תפיסת הבליעה דתיקון שמתגלה במתן תורה, תפיסה של בליעה שהדברי תורה נכנסים אל האדם באופן של בליעה - ומכח כך גם לאחר מכן הם נבלעים בדמו של האדם, בתוך האדם עצמו.^ט

כח הבליעה שבמדרגת מתן תורה נקלט אצל אומות העולם בתפיסת קלקול של "שמא מכול מביא לעולם" וכשאומות העולם שומעים כביכול את הקולות והברקים שמתגלים במתן תורה, הם

^ט ובדקות זה לא רק בדמו אלא בתוך האדם בכל קומתו.

אל האדם הדברי תורה באופן שהם מרוככים, אלא תחילת העסק בדברי תורה הוא בלא קושיות ותירוצים, וכך הם נכנסים מיד אל תוך פיו של האדם.

והדיבור שמתעורר מכח התורה הזו זה דיבור באופן של פזיזות, דיבור של 'עמא פזיזא' אתון דקדמיתו פומייכו לאודנייכו' כלומר, זה דיבור שגנוז בו התפיסה של קבלת התורה באופן של בליעה, - כמו שהתורה ניתנת באופן של בליעה, כנגד כך מתעורר גם מצד המקבלים שתנועת הדיבור של הפה הופכת להיות תנועה מהירה - אבל זה לא תנועה מהירה מצד הקלוקל ח"ו כמו שסבר אותו צדוקי אלא היא תנועה מהירה של הדיבור מצד מהלכי הקדושה, ומתגלה עי"כ ששורש כל תפיסת הפה הוא במהירות.

האיטיות שמתגלה בפה היא במה שבאכילה צריך ראשית ללעוס את המאכל בשיניים קודם בליעתו לצורך תיקונו, אבל מצד התיקון מתגלה המהירות שאין צורך ללעוס את המאכל אלא הוא נכנס ונבלע מיד אל תוך האדם.

ואז, גם בכללות הפה מתגלה הכח הזה של המהירות, והרי שהן בכח האכילה משורש אכילת המן - 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן' (תנחומא בשלה, כ) מתגלה המהירות שאין צורך בליעה, והן בעסק התורה עצמו מתגלה שהוא נעשה באופן שאין בו קושיות ותירוצים - ומכח כך גם מצד המקבלים מתעורר אצלם הכח של המהירות שהם מקדימים פה לאוזן, - ואמנם זה נראה כפזיזות אבל אליבא דאמת זה משורש המהירות של הדברי תורה שנכנסים לתוך האדם במהירות של בליעה ומכח כך הם גם נבלעים בתוכו, כמו שנתבאר, זה עומק הכח הבליעה דתיקון שמתגלה במתן תורה כמו שחודד.

וזו עומק ה'זה לעומת זה' של משה לעומת בלעם כפי שנתבאר בראשית הדברים, שמשה

עיקר הרגשת הטעם שבאכילה איננה מתגלה בעיקר לא בשפתיים, לא בשיניים, לא בגרון ולא בלשון אלא דייקא בחיך, וכמו שהוזכר פעמים רבות מאד שעל שם כן הוא נקרא חיך בבחינת חיך טועם המתגלה בחכמה, כי שם עיקר מקום הטעם שבאדם, טעימת החיך.

ומצד כך, כשבני ישראל עומדים על הר סיני ומקבלים את התורה, התורה שהם מקבלים היא במדרגה של בליעה כמו שנתבאר, ובעומק כיון שהתורה היא גילוי של חכמה כלשון "אורייתא מחכמה נפקת", מה שאצלם התורה באה באופן של בליעה, זה לא היה בעיקר בליעת הגרון אלא בליעה שמתגלה דרך החיך שטועם, וזוהי בעומק מדרגת עסק התורה שבני ישראל עסקו בתורה מכח מתן תורה.

כשאינ את הגילוי הזה, א"כ יש שהות עד שזה מגיע לגרון, ועד שזה מגיע לחיך, אבל כשהם קיבלו את התורה באופן הזה, הרי שהתורה התקבלה אצלם באופן של בליעת הדבר בבחינת 'בעודו בכפו יבלענה' (ישעיהו כח, ד), כלומר, היא הגיע אליהם באופן של מהירות וזריזות דקדושה.

שורש הקדמת נעשה לנשמע במתן תורה - מכח המהירות דקדושה

זה גם שורש הדבר שבני ישראל הקדימו נעשה לנשמע - שהרי כדברי הגמ' הידועים במסכת שבת (פח, א) באותו צדוקי שאמר לרבא 'עמא פזיזא אתון דקדמיתו פומייכו לאודנייכו', שהם הקדימו את הפה לאוזן במה שהם אמרו בפה נעשה ונשמע עוד לפני שהם שמעו את הדברים באוזנם, שורש הדבר שהפה מיהר לדבר ולמר 'נעשה ונשמע' הוא מכח שהקב"ה בא לתת להם את התורה כשהם במדרגה של 'פסקה זוהמתן' (שבת קמו, א) ומצד כך כמו שנתחדד, העסק שיהיה בדברי תורה הוא באופן של 'בעודו בכפו יבלענה' ללא שיהא צורך בלעיסת השיניים בשביל שיכנס

העם מונח בתוך סבלות מצרים, - וזהו א"כ כחו של בלעם שהוא מצרף את עצמו ללב של העם - ואת הלב של עם ישאל גופא, הוא מנסה לבלוע.

וזה עומק הבלע-עם - הוא לא רק בא כפשוטו לבלוע את כללות העם אלא בכחו של בלעם מונח בעומק שהוא בא לבלוע את הלב עם, זה עומק כח קלקולו של בלעם.

תיקון ה'לב-עם' במדרגת מתן תורה בגילוי של לב בוער בבחינת לב רך - לב בשר והיכן נתגלה התיקון של הלב-עם? כפשוטו זה התגלה בעצם גלות מצרים שהקב"ה הכביד שם את לבו של פרעה ולאחר מכן כשהוא שולח את בני ישראל ממצרים זהו תיקון של ערלת הלב לישראל שזה הרי היה גדר מכות מצרים בבחינת 'נגוף למצרים ורפוא לישראל' וא"כ ביציאת מצרים כנגד ה'נגוף למצרים' של חזוק לבו של פרעה, מתגלה ה'רפוא לישראל' בתיקון של ה'לב עם' של ישראל, שזה הלב שבלעם מתנגד אליו.

אבל בעומק יותר, הגילוי של זה הוא במתן תורה במה שנאמר שם בלשון הפסוק "וההר בוער באש עד לב השמים" (דברים ד, יא), כלומר, היה במתן תורה גילוי של לב שבמדרגת מקום זה התגלה במה שההר היה בוער באש עד לב השמים.

אבל במדרגת נפש זה התגלה בלבם של ישראל שהוא היה בוער, ועומק הדברים - הרי כפי שנתבאר לעיל, שורש הקשיות שמונעת את הבליעה דתיקון הוא בבחינת דבר מאכל שקשיותו מצריכה את ל"ב השיניים בכדי לרככו.

אבל כשמתגלים מהלכי "ההר בוער באש עד לב השמים", מונח כאן שאין שם את התפיסה של ה'לב אבן' כיון שהתפיסה הזו שורשה הוא בל"ב השיניים מחמת שהשיניים הם מעין

הוא בבחינת 'כי מן המים משיתיהו' שהוא נמשה מן המים ומצד כך המים התחתונים אין בהם כח של בליעה כפשוטו מצד מהלכי הקלקול כמו אצל בלעם, אלא מתגלה אצל משה המהלך של הבליעה השורשית העליונה שמתגלה בצורת אדם במה שנבלעים בתוכו אף הדברי תורה שבבחינת מאכל.

והיפך כך מתגלה במציאות של בלעם כפי שנתבאר.

ועולה א"כ, ששורש כח הקלקול שמתגלה במציאותו של בלעם הוא הוא השורש של תפיסת הבליעה כפי שהוא מתגלה מצד הקלקול, כמו שחודד.

גילוי ה'לב-עם' - שבא לבלוע את לב העם

וכפי שנתבאר כבר במקום אחר מדברי 'ספר החיים' מאחי המהר"ז ז"ל שמשמעות הלשון בלע ששורשה באותיות בל הוא ההעדר שנעשה ע"י הבליעה והרי בל בהיפוך סדר האותיות הופך להיות לב ומצד כך האותיות בלעם בהיפוכם זהו לב-עם, כלומר, מצד הבל-עם בלע-עם, בלעם רוצה לכלות את העם ולבלוע אותם, אבל מצד הלב-עם מונח השורש של הדבר שכשבלעם בא להתנגד לישראל היינו שהוא בא למנוע מהם מלהיכנס לארץ ישראל ורצונו הוא להחזיר אותם בחזרה למצרים, וע"ז נאמר בקרא מה שבלק שולח לבלעם "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין" הארץ וגו' ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה" (במדבר כב, ה-ו), כלומר שהם רוצים להחזיר אותם בעומק למקום שממנו הם באו שזה מצרים.

והרי כאשר מתחילה משה רבינו נשלח לפרעה ע"מ לגאול את בני ישראל ממצרים, אומר לו פרעה "למה וגו' תפריעו את העם ממעשיו וגו' והשבתם אותם מסבלותם" (שמות ה, ד-ה) כלומר, פרעה אומר למשה שהלב של

א* עין הארץ' בבחינת 'שתום העין' כמו שהוזכר לעיל.

ואילו זכינו להישאר במדרגת מתן תורה ועם ישראל לא היו נופלים בחטא העגל, הרי שבלעם לא היה יכול לבוא ולהתנגד לישראל, כיון שהיה מתגלה הבליעה דתיקון השלימה, וכפי שנתבאר שמה שהדבר אינו נבלע ונצרך לשיניים ע"מ לתקנו הוא מחמת קשיותו, אבל כשהדברי תורה היו רכים בבחינת 'פנים בפנים' דיבר ה' עמכם' הרי שהשיניים הללו היו נתקנים בבחינת 'ולבן שיניים מחלב'.

ולעתיד לבוא כשיקויים במהרה "והסירותי את לב האבן מבשרכם", לא יתוקן אז רק הלב מלהיות לב אבן, אלא יתוקן שורש האבן באדם שמתגלה בשיניים, שגם שם יתגלה בחינת ה'ונתתי לכם לב בשר' שהוא לב רך, ומכח כך יתגלה גם בל"ב שיניים עצמם שהם הופכים להיות מציאות של דבר רך, שכיון שאז אין פסולת, אין טומאה ואין רע, א"כ אין צורך ללעוס את הדברים בשיניים בכדי לרככם - זהו האור הפנימי דלעתיד לבוא.

מדרגת יום שכולו ארוך - יום שכולו רכות

ה"יום שכולו ארוך" דלעתיד לבוא זה הא' שכולו רך, זהו יום שכולו רכות ואין בו מציאות של קשיות.

וזוהי בעומק אכילת שבת ששורשה בלעת"ל ב'יום שכולו שבת - יום שכולו ארוך', - כשהאדם אוכל בששת ימי המעשה, הוא צריך לנתץ ולשבר את המאכל בשיניים, אבל בשבת קודש, הוא אוכל את הדברים באופן של 'יום שכולו שבת' מצד מדרגת הזמן, ובמדרגת נפש זה מתגלה במה שהכל נאכל באופן של רכות.

זה השורש העליון שהשיניים שגדלים אצל התינוק זהו בזמן שהוא יונק שאז השיניים יוצאים לאט לאט - כי זה שיניים שבאים מחלב, מדבר רך שאין בו צורך של לעיסה אלא רק של בליעה, והרי שהשיניים הם במדרגה של 'ולבן שיניים מחלב'.

אבנים וכשהשיניים מתפשטים אל מקום לבו של האדם הם הופכים אותו ל'לב אבן'.

הגילוי של שיניים רכות מכח 'לב רך' וכשהלב בוער באש, זהו לב רך בבחינת מה שנאמר בקרא (יחזקאל לו, כו) "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", כלומר שע"י כן כח האבניו של השיניים נתקנת, - מלבד כפשוטו שכחם של הל"ב שיניים נשאר במקומם והם אינם יורדים למקום הלב להסתיר את הלב בבחינת "ערלת הלב" - 'לב אבן', בעומק יותר, הלב של "ההר בוער באש עד לב השמים" בהר סיני, מתגלה גם בשורש השיניים עצמם שהם הופכים להיות רכים, וכמו תינוק שיונק בתחילת לידתו שאין לו שיניים כלל, מעין כך גם כאשר גדלים שיניים, הינם שיניים שאינם קשים אלא רכים, זה השורש המתגלה מכח מדרגת מתן תורה.

מצד התפיסה התחתונה, השיניים הם קשים כיון שהם צריכים לרכך את המאכל ולתקנו שזוהי בחינת עסק התורה באופן שצריך לרכך את הקושיות, אבל בתפיסה העליונה של השיניים נאמר בקרא (בראשית מט, יב) "ולבן שיניים מחלב" שע"ז דורשים חז"ל (כתובות קיא, ב) טוב המלכין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב", כלומר שיניים שמתגלה בהם הלבנת השיניים, וזה העומק של מנהג ישראל לאכול בשבועות מאכלי חלב², כי במתן תורה מתגלה שהשיניים הם אינם אבר שקשה כאבן שבא לחתוך את המאכל ולרככו, אלא מתגלה שהתכלית של השיניים הוא "ולבן שיניים מחלב", הלבנת השיניים בבחינת חלב.

וזוהי א"כ מה שהתגלה במדרגת מתן תורה שהיה באופן של "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" (דברים ה, ד) וכשזהו אופן הדיבור, הרי שאין קשיות כלל, אלא הכל זה באופן של רך, באופן של "ולבן שיניים מחלב", ומכח שהדברי תורה הם דבר רך, הם הופכים להיות דבר הנבלע - זה עומק מדרגת מתן תורה.

² וכמובן נאמר בזה טעמים רבים, וכאן מתבאר טעם נוסף לעניינא דידן השתא.

מציאות של נסתרת, - אצל בלעם מתגלה בליעה דקלוקל שהכל בלוע באופן של הסתרה, וזה השורש של כל תורת בלעם, כלומר, יש לנו את ה' מוצאות הפה, ומדין השורש העליון, התורה מגיעה מהחך שזה שורש הטעמים שלמעלה מהכל, אבל אצל בלעם, שורש כל כחו היה בשיניים, - הרי על אף שבלעם אומר "אשר ישים ה' בפי אותו אדבר" (במדבר כב, לח) אבל עדיין יש בכחו לקלל ויש בכחו לברך, - מהיכן שורש כחו לקלל? - מכח החוזק של השיניים שמשם שורש קללתו, כמו שבשיניים נמצא הכח לנתץ לשבור ולהחריב מכח הקושי שבהם, בחינת ה'לב אבן' שבהם, כך גם נמצא בהם כח הקללה ומשם בלעם בא לקלל.

וכמו שנתבאר, במהלכי התיקון נאמר 'ולבן שיניים מחלב' שאין עיקר תכליתם של השיניים לנתוץ הקושיות אלא להפוך למציאות ה'לבנוניות דתיקון', אבל מצד בלעם עצמו, לא רק שהשיניים לא חותכים ומנפצים את מה שצריך לרכך ולזכך דהיינו את הקושיות של התורה, אלא להיפך זה הופך להיות שורש הקללה שע"י השיניים הוא הורס בפיו, והרי שהשיניים הם שורש יניקתו של בלעם².

שאלה: האם ההגדרה של "בא אל התיבה" (בראשית ז, א) שאומרים רבותינו, לבוא אל תוך תיבות התורה והתפילה, היינו להיות בלוע במציאות התיבה.

תשובה: מצד ההגדרה של אורות וכלים, כל כניסת אור לכלי בשורש השורשים עד כניסה של אדם לתיבה או הכניסה של זכר לנקיבה, זה בגדר 'בוא אל התיבה', אבל בהגדרה עמוקה, כשדבר בלוע בדבר אחר זאת אומרת שהוא לא ניכר בחוץ, כי אם הוא ניכר בחוץ באופן שיש לו אור פנימי אבל האור מקיף עדיין נשאר בחוץ, א"כ הוא לא בלוע בתוך הדבר עצמו, וכדוגמא בעלמא, בשורש של המבול - היה את מי שנכנס לתיבה והיה את עוג שהיה מבחוץ, והרי שא"א לומר שכל הבני אדם היו

הארת משיח - מלשון שיחה רכה
וא"כ, כנגד הבליעה דקלוקל המתגלה אצל בלעם, מתגלה בליעה דתיקון שלימה, וכשהאור הזה יתגלה לעתיד לבוא, אז, כל הפה כולו יהיה באופן של רכות שאין בו קשיות כלל, זה הפה שהתגלה אצל משה רבינו שנאמר בו (במדבר יב ח) "פה אל פה אדבר בו" וזהו האור דלעתיד לבוא של הארת משיח שנקרא משיח מלשון שיחה שזהו דיבור של שיחה רכה, והשיחה הרכה הזו היא מכח שהדיבור לא בא מפה שיש בו שיניים קשות אלא שיניים רכות, זהו שלימות האור דלעתיד לבוא בהארת משיח צדיקנו.

שאלות ותשובות לאחר השיעור

שאלה: למה מוצאים את ל"ב נתיבות חכמה שמקבילים לשיניים במדרגת עיבור שאין בו שיניים.

תשובה: זה שאלה כללית מאד שנוגעת בסיבת הדבר למה בעבור אין מציאות של שיניים, ובהגדרה הפשוטה - עיבור זה עצם המוחין ולכן אין שם שיניים ורק כשזה הופך להיות כבר יניקה, אזי מה שבעיבור היה עצם מוחין עצמם, נהיה בולט ויוצא לחוץ כשיניים, כלומר, כשזה היה מוחין זה לא יצא כשיניים כיון שזה מוחין, ורק ביניקה כשנכנסים המוחין דיניקה, ע"כ המוחין שעיבור כבר נפלטם מלהיות מוחין והם יוצאים באופן של שיניים.

שאלה: האם שתי מדרגות התורה שהוזכרו במדרגת אכילה ובמדרגת שתיה זה בעצם מדרגת 'לשמה' ו'שלא לשמה'.

תשובה: מה שהוגדר בשיעור הוא שיש תורה שיש בה מציאות של הסתר, תורה שיש בה קושיות ותירוצים שנצרך ע"מ לגלותה ריכוך ותיקון וסילוק הקושיות, ויש תורה שמגיעה בגילוייה בלי הלבשה של הסתר, שהוא תורה בבחינת שתיה, והיחס של 'לשמה' ו'שלא לשמה' זה האם התורה היא גלויה או שהיא

² הדברים לא הוזכרו במפורש, אבל זה היה מונח בתוך הדברים.

מה שבלעם מקלקל זה מכח שורש אומות העולם שהם משורש העיגולים ששם יש בליעות גמורה, אבל בתפיסת הקומה של ה'יורש', לעולם אין מציאות של דבר בלוע לגמרי, רק ב'עיגולים' שייך בליעות גמורה - או באופן דקלוקל שזה כח הבליעה של בלעם או בקדושה העליונה של ה'עיגולים'.

אבל העיגולים הוא צד אחד של המטבע, ולעולם העיגולים והיורש הם מחוברים יחד ואין עולם של עיגולים לעצמו - אם היה עולם של 'עיגולים' לעצמו, היה אפשר לומר שיש שם גדר של בליע גמור, אבל כיון שאין עולם של עיגולים לעצמו, הרי לעולם יש יורש ועיגולים, מצד כך אין בלוע גמור, - הדברים נתבארו בקצרה, אבל זהו תמצית הדברים.

שאלה: האם הבליעות ב'אין סוף' היא ע"י ביאה אל התיבה או בהפשטה מן התיבה.

תשובה: השאלה היא לאיזה תיבה מתייחסים, אם מתייחסים לתיבה תחתונה א"כ וודאי שהתיבה היא רק התלבשות וצריך הפשטה ממנה, אבל אם מתייחסים לשורש השורשים, - מהי התיבה של כל הבריאה כולה? - אלו הם העשרה ספירות שהיו גנוזות במאצילם, שהם היו בלועים לגמרי במאציל, וא"כ כשמדברים על להיכנס לתיבה, השאלה היא באיזה תפיסה של תיבה, כשמדברים על עומק התיבה שזה הכניסה לאור אין סוף בחזרה, שם בלועים בתוכו לגמרי, אבל בוודאי שכפשוטו להיכנס אל התיבה מדובר לתתא ושם זה באמת מצריך לאחמ"כ הפשטה, ומ"מ א"כ, בשורש כל השורשים כולם, עצם כך שיש אור אין סוף ויש את העשר ספירות הגנוזות במאצילם, זה כניסה אל התיבה בשורש השורשים למעלה.

בלועים בתיבה כיון שיש גם צורת אדם שנמצא בחוץ, וכמו שהוזכר כמה פעמים שעוג נקרא עוג מלשון עיגולים שזה מה שנמצא מסביב, כלומר שהוא ה'מקיף', ולכן הוא נשאר בחוץ, אבל בלוע זה דבר שכולו נמצא בתוכו שאין לו 'מקיף', אך באופן שיש לו 'מקיף' שהוא נמצא בתוכו, א"א להגדיר אותו כבלוע גמור.

וב'בוא אל התיבה' שנאמר בנח - ה'בוא אל התיבה' הוא באופן שה'מקיף' עדיין נשאר בחוץ שזה עוג והרי שגם שם הכניסה אל התיבה לא היתה שלימה - ומכח כך היה גם שורש דקלוקל למי שנכנס לתיבה שזהו חם שנכנס לתיבה שהתגלה בו בתוך התיבה שורש דקלוקל, אבל אם ה'בוא אל התיבה' היה באופן של בלוע לגמרי, לא היה שייך מציאות דקלוקל בתיבה.

ולכן שורש הבליעות הגמורה שיכולה להיות היא רק כשאנחנו בלועים ב'אור אין סוף' ששם זה בליעות מוחלטת, ועל אף שאנחנו נמצאים בתוך החלל, אבל הכל זה בתוך האור אין סוף, מה שאין כן בשאר כל המדרגות כולם, אין בהם בלוע גמור, רק ה'פנימי' הופך להיות בלוע בתוך הכלים אבל ה'מקיף' תמיד נשאר בחוץ - ואמנם גם במקיף יש את חלק המקיף הנבלע בדופני הכלי החיצון אבל עדיין אין כולו נבלע בדופני הכלי החיצון, ולכן בכל המדרגות כולם אין בלוע גמור - וזה שורש הקלקול דבלעם שהוא מנסה לבלוע את הדבר ולבטל אותו לגמרי - אבל לעולם, כל זמן שיש אור מקיף, אף שחלקו נבלע בדופני הכלי החיצון, אבל לעולם נשאר ממנו גם בחוץ והוא לא בלוע לגמרי.

והדוגמא השורשית לדבר היא במדרגת 'עתיק', שעל אף שז' תחתונות דעתיק מתלבשים ב'אריך' והרי שהם בלועים ב'אריך', אבל הג"ר ד'עתיק' שזה הרישא דיליה, נשאר גלוי, וא"כ הוא לא בלוע לגמרי בתוך 'אריך'.

אין בלוע גמור בעומק חוץ מהבליעות הגמורה באור אין סוף - או מצד כח קלקול שמנסה לבלוע.

ובלשון אחרת והיינו הך - ב'יורש' אין בליעות גמורה ורק ב'עיגולים' יש בליעות גמורה ושורש

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בלעם

אוצר האותיות

בלעם ובלק

אוצר האותיות

כעס דבלעם

סוגיות במחשבה

בלעם

בלביפדיה מחשבה בלעם

‘ולא קם נביא עוד בישראל כמשה’. בישראל לא קם, אבל באומות העולם - קם, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר אילו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב”ה. ואיזה נביא היה להם כמשה זה בלעם בן בעור”.

עוד אמרו חז”ל (סנהדרין שם) ש’בלעם’ פירושו ‘בלה-עם’, אולם יש מהראשונים (עיין ערוך) שגרסו ‘בלע-עם’.

אם כן, נמצאו ג’ מהלכים בביאור שמו של בלעם - ‘בלה עם’ שהוא לשון הפסד או בלבול ובלילה, ‘בלא עם’, ו’בלע עם’ שהוא מלשון דבר הבלוע בתוך דבר אחר. יש לפרש את כל ג’ המהלכים הללו, ומתוכם לעמוד על מהותו של בלעם.

בלעם ומשה משורש אחד

והנה, מבואר באריז”ל שבלעם ומשה רבינו שניהם שורשם אחד. ביחס למשה רבינו ידוע ששורש משה רבינו הוא ב’הבל’, שכן ‘משה’ הוא נוטריקון ‘משה-שת-הבל’. לפי זה, המילה ‘הבל’ נחלקת ל’ה-בל’, ונטל משה רבינו את ה’ה’, עליה הוסיפו ‘מש’ “כי מן המים משיתיהו” (שמות ב, י), ו’בלעם’ נטל לחלקו את ה’בל’, והוסיף עליו ‘עם’. עד כאן תמצית דבריו*.

השורש הנוסף שיש לבלעם הוא מה שביקש ‘תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו’. בפשטות - בלעם ביקש חלק ונחלה באחרית הימים או בעולם הבא, כפי שיש לעם ישראל. אולם המגלה עמוקות אומר בזה רמז נפלא: שלושה אבות יש לעם ישראל - אברהם, יצחק ויעקב. ג’ האותיות של סופי התיבות

אחד משורשי ב-ל הוא ‘בלע’ ו’בלעם’.

כידוע, בלק פחד מכלל ישראל ועל כן וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר” (במדבר כב, ה-ו).

משמעויות שמו של בלעם

על מנת לעמוד על עניינו של בלעם, יש ללמוד את סוגיות הגמרא (סוטה ט”ז, וסנהדרין קה-קו), שם אמרו: “בלעם - בלא עם”, דהיינו ‘העדר של עם’. ופירש רש”י: “שאין לו חלק עם”. בפשטות כוונת הגמרא היא שאין לו חלק עם עם ישראל, שהרי בלעם ביקש (במדבר כג, י): “תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו” (שם כג, י), ועל כך אמרו שבלעם הוא ‘בלי עם’ - אין לו שייכות עם כלל ישראל. אולם המהר”ל (חידושי אגדות שם) כתב: “פי’ שלא היה נחשב בכלל שום עם, כי אין עליו שם שום אומה מן האומות. וזה מורה שאין לו חלק לעה”ב שאין נחשב מכלל המציאות, כי האומות נחשבים מכלל הנמצאים”.

הנה, חז”ל (אליבא דמהר”ל) אמרו כי בלעם אינו שייך לשום עם, ובזה מתבאר כי הוא מופקע מהמציאות, אולם ודאי שעל פי הפשט שייך בלעם לאומת ‘עבר הנהר’ שהיא ארם, ובשורשו הוא עומד כנגד משה רבינו, וכמאמר חז”ל (במדב”ר יד, כ): “תני (דברים לד, י):

* וכידוע (מדברי הגמרא בסנהדרין שם) שבלעם הוא לבן או שהם ממש אותו האיש, או שהוא בנו או שבא מכוחו, כמבואר כל זאת בגמרא, או שהוא גלגול של לבן, כדאיתא מהאריז”ל.

צירוף לשום אומה, וממילא הוא גם מופקע מחיבור עם כלל בני האדם.

עתה נפרש מעט את הבחינה של 'בלע-עם'. לפי אותיות השם 'בלעם' הרי שהוא 'בלע-מ'. אמנם יש לפרש מה פירוש בלע-מ. העניין מבואר על פי מה שאמרו חז"ל (זבחים קטז:): "שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר (תהלים כט, ט): 'ובהיכלו כולו אומר כבוד'. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם... אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר: ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו: ה' יברך את עמו בשלום". כל אומות העולם נתקבצו אצל בלעם משום שהוא 'לב-עם', וחשבו שהקב"ה מבקש להחריב את עולמו, עד שאמר להם בלעם שהקב"ה נותן תורה לישראל.

התורה, כנודע, ניתנה לסוף מ' ימים שהיה משה רבינו בהר סיני. בלעם מבקש 'לבלוע' את המציאות של קבלת התורה, שלא יהיה קיום לעם שמקבל תורה אחרי ארבעים יום.

יותר מכך. הגמ' (נדה לא:): דורשת: "דרש רבי אבהו: מאי דכתיב מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל - מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל, מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה. ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע, אמר: מי שהוא טהור וקדוש, ומשרתו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו, דכתיב (במדבר כד, ג): 'נאם הגבר שתום העין'". מבואר ש'שתום' הוא מלשון 'סתום', וזאת משום שהתבונן בעניין הנ"ל. והנה, אמרו חז"ל (סוטה ב:): "אמר רב יהודה

הן 'מ-ק-ב', שהם קמ"ב שהיא הגימטריא של בלעם. דהיינו תהי אחריתי כמוהו, שהג' של בלעם היא כמו ה'אחרית' של האבות, שנקראו 'ישרים' (ע"ז כה.), ואף 'אבות העולם' עולה בגי' 'ישרים'. נמצא שבסופי האותיות של האבות - רמזו בלעם הרשע. ומכיוון שבלעם רמזו ב'סופי האותיות', שם גם מקום האחיזה של בלעם בכלל ישראל, דהיינו בלעם לעולם יגיע לקראת עלייתו של כלל ישראל למדרגה או לשלימות חדשה. במצרים - סמוך לזמן גאולתם (היה בעצה להכביד השיעבוד כדי שלא יצאו), קודם שנכנסו לארץ ישראל (ביקש לקללם) וכדו'. בגמרא אף אמרו שבלעם שורשו ב'לבן'. כמבואר - בשניהם יש שורש 'בל', ובזה עניינם אחד, וכמו שיתבאר בהרחבה.

בלעם ובלק עמלק ובבל

בלעם הוא אותיות 'בעמל', והיינו שנצרך עמל ע"מ לסלק את קליפתו, כלומר מצד כך השורש של בלעם הוא שמבניו של בלעם היו ראשי הערב רב ועמלק. כידוע (זוה"ק בראשית כה.), עמלק נטלו ב' אותיות מבלעם ('עמ') וב' אותיות מבלק ('לק'), והם צירוף של בלעם ובלק יחדיו. אחרי ש'נוטלים' את אותיות 'עמלק' בבלעם ובלק, נותרות אותיות 'בבל', מלשון 'בלול' ו'בלבול'. אלו הם שורשי בלעם מצד הקלקול. אמנם, צירוף נוסף לאותיות 'בלעם' או 'לב-עם', והיינו שהוא הלב של כל האומות יחד. הרי שיש בו 'דבר והיפוכו' שהם שני צידי המטבע. מחד גיסא - בלעם הוא 'לב כל האומות', ומאידך - איננו שייך לעם מסוים. ביחס לכלל ישראל אין לו שום צירוף (כלא-עם), וביחס לשאר האומות - הוא מעליהן וכוללן (לב-עם). נמצא שהוא או מתחת או מעל לאומות, ולכן אין לו צירוף לאף אחת מהן. בזה גם מבואר מדוע בלעם היה עושה מעשה אישות עם אתונו (סנהדרין קה:) - שהרי אין לו

שהיה מתבונן בו - היה מכניס בו את עינו הרעה. שורשי סוגיית נזקי ראייה אצל שכנים נלמדים מברכותיו של בלעם, שמתוכן למדים מה היה בליבו לקללם. מכיוון שאמר "מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה) למדו חז"ל ששבח הוא לישראל שאין פתחיהם מכוונים זה לעומת זה. כשהפתחים מכוונים - יש היזק ראייה, ושולטת העין הרעה של האדם בנכסי חברו. זוהי בחינת בלעם, שיש לו 'עין רעה', ולולי שנהפך קללותיו לברכות, היה מכניס עין הרע בעם ישראל.

כוחו של בלעם בפיו ובעינו

עיקר כוחו של בלעם היה בפיו ובעינו מה שהיה כוחו בפיו הוא מן המפורסמות, הן מכך שבלק קרא לו לקלל, דבר הנעשה בפה, והן משום שעומד הוא כנגד משה רבינו ש'כוחו בפיו'. אולם חז"ל גם השווו בין תלמידי אברהם אבינו לתלמידי בלעם הרשע, וכשם שהתברך אברהם אבינו ב'עין טובה', כך 'התברך' בלעם ב'עין רעה'. כשבלעם מתבונן ביצירת הולד, רוצה הוא להכניס לשם את עינו הרעה, ולגרום לנפילת הולד.

זאת ועוד. משה רבינו היה במעלה גבוהה משאר הנביאים, משום שכל הנביאים הסתכלו באספקלריא שאינה מאירה ומשה רבינו הסתכל באספקלריא המאירה. הביה"ל חידש שגם בלעם הסתכל באספקלריא המאירה, והוא חידוש נורא. מכל מקום, משה רבינו התבונן על מנת לברך, בעוד שבלעם הסתכל על מנת לקלל. משה רבינו הוא 'לב עם' דתיקון, משום שליבו כלב עם ישראל (שהש"ר א, ג), בעוד שבלעם הוא 'לב דקלוקל' שעינו עין רעה.

אותה המידה היתה גם בהתבוננותו במתן

אמר רב: ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני". נמצא שהתבוננותו של בלעם היתה באותו המהלך של מ' ימים קודם יצירת הולד, והיינו בשורש היצירה. בפשטות שורש היצירה הוא ב'מעשה-ביאה', אולם בעמקות שורש היצירה הוא מ' יום קודם ליצירת הולד. כשבלעם הסתכל הוא לא הסתכל רק על 'מעשה הביאה' אלא על הציפיה של הקב"ה 'מתי תבוא טיפה שהצדיק נוצר הימנה'. ציפיה זו היא מ' יום קודם ליצירת הולד, והיינו גם כן 'בלע-מ'.

משה ובלעם זה לעומת זה

הנה, כבר נתבאר² שלמשה רבינו קמו שני מתנגדים - קורח ובלעם. קורח הוא מלשון 'קרח' מקום ריק, וקרוב למדרגת 'בלא עם', שגם היא העדר וחסר. אולם עיקר מדרגת בלעם היא 'בלה-עם' שהוא מלשון בלכול ובלילה, וכן 'בלע-עם' שהוא לשון בליעה. בלעם מבקש לעקור את הבריאה קודם ליצירתה, שהרי מתבונן הוא בשורשה, מ' יום קודם יצירת הולד, ומבקש לעקור עניין זה דייקא.

כשהתקבצו אוה"ע אצל בלעם - לא היתה להם מחשבת טעות מופקעת, שהרי "אם מקבלים אתם את התורה - מוטב, ואם לא - מחזיר אני אתכם לתוהו ובוהו" (שבת פח.). המחשבה שמבול בא לעולם היא מחשבה שיש לה אחיזה וקיום בעולם, שהרי קודם שנברא העולם היתה "רוח אלוקים מרחפת על פני המים". בלעם מבקש לבטל את קבלת התורה, ולהחריב את העולם בבחינת 'מבול' שהוא 'מ-בל' [וקרוב ל'בלע-מ'].

גם במהלך יצירת הולד, הרי אמרו חז"ל שלבלעם היתה 'עין רעה', דהיינו שבכל מקום

² עיין בשיעור 'ערך בלה - מחשבה'

- 'פי תהום בולע', 'בלע-עם' היא הגדרתו של בלעם.

דברים אלו מתאימים לאמור לעיל, כי למשה רבינו היו ב' מתנגדים - בלעם וקרח. סופו של קורח היה שנבלע באדמה, והתקיים בו עצמו 'פי תהום בולע'. כיוון שהתנגד ל'פה דתיקון' נענש ב'פה דקלקול', שהוא בחינת בלעם, ומצד שורשו בלבן, עצתו היא שעמ' ילבנו לבנים.

תיקון לקלקול דבלעם

מעתה נתבונן מעט בהל' פסח³. הלכה פשוטה היא שחייבים לאכול פסח, מצה ומרור, אולם מי שבלע מרור - לא יצא, משום שצריך לטעום את המרירות בפיו. ביחס לאכילת מצה אמרו (פסחים קטו): שאם כרכה בסיב ואכל - לא יצא. מרירות המרור היא זכר ל"וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה" (שמות א, יד). ה'עבודת פרך' בלבנים [שגם הן 'לב-נה', וקרוכות ל'לב-ן' שהוא בלעם, כדלעיל] היתה ב'פי תהום בולעו'. ממילא ביחס למרור יש דין אכילה, משום שמי שבולע את המרור מבלי לאוכלו, הרי שהוא מקיים בעצמו את מציאות הגזירה של 'בלע-ם', ועל כן 'בלע מרור לא יצא'.

כשבני ישראל יוצאים ממצרים, הרי שהם פועלים להיפך משורש הגזירה. מכיוון שבשורשה היתה זו גזירה של 'בלע-עם', ואף הצליחה מחשבתו של בלעם, ונעשו ישראל כעובר במעי אמו (שוח"ט קז, ד), עד שהיו צריכים "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" (דברים ד, לד), הרי שהיציאה עצמה היא להפקיע את עצמם ממדרגת 'בלע דקלקול'. כל בליעה היא דרך הפה, וממילא התיקון לבליעה דקלקול צריך

תורה. בלעם ביקש לבטל ולקלקל את קבלת התורה. המגלה עמוקות כותב ששורש חטא העגל הוא מכח בלעם. "וירא העם כי בושש משה לבוא" (שמות לב, א). חטא העגל התחיל בראיה מקולקלת, ושורש הקלקול בראיה הוא אצל בלעם, וחטא העגל אכן קלקל את מדרגת 'מתן תורה'. אמנם, קבלת התורה לא התקלקלה לאלתר, אלא רק אחרי ארבעים יום, וזוהי בחינת 'בלע-מ' דלעיל. הבנים של בלעם הם ראשי הערב רב (זוה"ק ח"ב קצא), שהם משורש עמלק (תקו"ז נא), ומהם שורש חטא העגל, כמש"כ חז"ל בזוה"ק (שם).

חשוב להדגיש - לפי פשטות הגמרא כשבבלעם הסתכל במעמד הר סיני ואמר שהקב"ה נותן תורה לעמו ישראל - לא ארע מאומה מכח אותה הסתכלות. אולם לפי דברי המגלה עמוקות וכל האמור לעיל, הסתכלות זו היא שהביאה לנפילתם של עם ישראל בחטא העגל.

עצותיו של בלעם לפרעה

אמור מעתה, שהרי שורש הבריאה הוא "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, ורוח אלוקים מרחפת על פני המים" (בראשית א, א-ב). במצרים היה 'פי תהום בולעו' (סוטה יא), שהיא בחינת 'תהום' של קודם בריאת העולם. לדברים אלו יש לצרף את מה שאמרו חז"ל (סנהדרין קו). ששלושה היו באותה עצה (של שעבוד בני מצרים) - יתרו, בלעם ואיוב. בלעם נתן עצה לשעבד את עם ישראל, דהיינו לעכב את גאולתו ויציאתו. לא מבואר בחז"ל מהי העצה שנתן בלעם, מתוך הדברים נראה פשוט שהעצה לבנות את פיתום היא עצתו של בלעם

³ ועיין עוד בזה באופן משלים בשיעור 'בל מחשבה. הרבה יסודות השייכים לשיעור הנ"ל כבר התבארו שם, ונאמרו כאן בדרך קצרה בלבד. ע"כ יש נותן טעם לשבח לעיין ביסודי הדברים שהועמדו שם בעניין 'בליעה ופליטה' ודין בלעם ו'חללו של עולם' ועוד.

ויומברוס.

אכן, לפי דברינו עולה שמשה רבינו מוציא איתו את הכח המתנגד לו. כאמור, יש ב' כוחות שמתנגדים למשה רבינו - קרח [שאליו נלווים דתן ואבירם] ובלעם [ושני בניו שייכים בשורשם לכוחו]. טעם הדבר הוא משום שהכח המתנגד הוא תמיד אחד בשורשו. משה רבינו מבקש לתקן את הקלקול של בלעם, והאופן לתקנו הוא להעלות את הכח המתנגד להוציא אותו מ'בית הבליעה'. נמצא שההפרש בין 'משה' ו'בלעם' שעולה 'גר' מכוון כנגד הכח המתנגד שמשה רבינו מוציא איתו ממצרים, על מנת לתקנו. אמנם, בניו של בלעם הם שגרמו לחטא העגל (זוה"ק קצב.), הם שקלקלו את קבלת התורה ובזה סייעו ל'בלע-מ' להתנגד למשה רבינו.

ערב רב - תיקון לבלעם

עתה נתבונן בדקות. כל גר היה בן אומה מסויימת ובא להצטרף אל העם היהודי. בנקודת המעבר שבין האומה אליה היה שייך להצטרפותו אל כלל ישראל, חייבת להיות מדרגת אמצע "יצא מכלל נכרי ולכלל ישראל לא בא" (סנהדרין נח:). נקודה זו היא 'בלא-עם', שהרי הוא עדיין לא שייך לעם ישראל, אך יצא מכלל גוי. בלעם הוא הוא הדרגה של 'בלא-עם', אין לא שייכות לעם ישראל, והוא מופקע מכל שאר האומות. בלשון אחרת, הערב רב מורכב מאומות שונות שנתערבו בתוך מצרים (רש"י יב, לח.). מי שהיה שייך לאומה אחרת והתערב בתוך מצרים הוא 'בלע עם', שהרי ממציאותו הקודמת התנתק, ונעשה בלוע בתוך מצרים. הם אלו שעולים עם כלל ישראל ויוצאים מ'מקום הבליעה' של מצרים.

נמצאו הערב רב נחשבים כעולים מכח מדרגתו של בלעם-בלא עם (שזו מדרגת הגרים) או משום 'בלע-עם' (משום שהיו בלועים במצרים). זהו שורש הגרים שעלו ממצרים. נמצא שמשה רבינו מצרף אליו את בלעם על ידי חלקי הגרים שנמצאים בבלעם. והנה, דבר ידוע הוא

לבוא על ידי אכילה דתיקון ולא בליעה בלבד, והיינו פסח, מצה ומרור, שמצוותם לכתחילה היא בליעה ובליעה. אופן אחר, מעולה יותר וגבוה יותר הוא דיבור, וכמו שדרשו ש'פסח' הוא נטריקון ל'פה-סח', ומצות ליל הסדר היא לספר ביציאת מצרים כל הלילה, ובזה מתקנים את 'פרעה - פה רע', כנודע.

כל מציאות יש לה גילוי ב'עולם-נפש-שנה'. הגילוי של בלעם בנפש הוא 'בית הבליעה' דהיינו גרונו של האדם, מקום שהדיבור עולה לצאת, והמאכל יורד ונבלע. זהו המקום הצר ביותר בגוף האדם, מראשו עד רגליו. פרעה הוא 'הערף' כנודע (ומבואר להדיא בארז"ל), ובלעם הוא 'בית הבליעה' שהיא צידו הפנימי של הגרון. לא בכדי נקראו 'מצרים-מצר ים', שכן ביקשו הם לאחוז במקום הצר ביותר שב'קומת אדם', וצירפו אליהם את בלעם, שהוא 'בית הבליעה'. כל עצותיו של בלעם היו 'לבלוע את עם ישראל', הן בעבודת הפרך ב'פיתום ורעמסס', הן ב'לבנים' והן בעצה להשליך את בניהם ליאור. עיקר מלחמתו היתה כנגד משה רבינו, אולם רצונו היה שמשה רבינו יבלע, דהיינו ש'יטבע' והיאור 'יבלע' אותו ולא ישאר ממנו מאומה.

'בלעם גר-משה'

המשכת הקו הלאה מביאה אותנו לעיין בשמותם של בלעם ומשה. ההפרש בגימטריה בין שמותם הוא 'גר', וזהו ההבדל בין משה לבלעם. בניו של בלעם היו ראשי הערב-רב, כדלעיל. משה רבינו מוציא את עם ישראל ממצרים, דהיינו ממקום הבליעה, ויחד איתם "וגם ערב רב עלה איתם" (שמות יב, לח), ובראשם - בניו של בלעם, שהם שורש הגרים דקלקול (שכן הם אלו שעשו את העגל, והאחיזה של בלעם בעם ישראל היתה דרך בניו שהצטרפו). והיינו, שהם שורש הגירות אלא שמשה רבינו רצה להצליח לתקנם, ולא עלתה בידו. ויעויין בתרגום כתב שגם ערב רב עלה איתם' הכוונה היא ליונוס

כדלעיל. את ה'בל' לקח בלעם, ובשורש הבל מצטרפים משה רבינו ובלעם הרשע. אם כן, 'גרשום' הוא 'גר-שם', בחינת הגרות של משה רבינו בעצמו. משה רבינו קורא לבנו בשם 'גרשום', אך סיבת קריאת השם היא הגרות של משה רבינו בעצמו, וכדלעיל. בזה מונח שורש צירוף הגרים שיכולים לצאת מבליעתו של בלעם ולהצטרף אל משה רבינו.

אם כן, כשמשה רבינו בורח למדין, ומכח כך מגיע להר סיני, הרי שהוא הולך למקום שבו תהיינה גם נשמות הגרים העתידים. שורש הגרים הם כאמור בניו של בלעם, וגם במתן תורה עמדו הגרים, וכלשון הרמב"ן (שמות יט, א): "ויתכן שהבדילו מתוכם כל האספסוף אשר בקרבם, וחנו בני ישראל לבדם לפני ההר, וערב רב אחריהם, כי לישראל יתן התורה". אולם סוף כל סוף גם הם היו מצורפים למתן תורה. אם כן, משה רבינו בורח ממצרים וקורא לבנו גרשום על שם גרותו של בעצמו, והולך אל מקום קבלת התורה, שהוא מקום צירוף הגרים אל כלל ישראל, המקום בו מתגלה המדרגה בה משה רבינו מצרף לצד הקדושה את מדרגת בלעם.

התקבצות אוה"ע והתקבצות הגרים - זה לעומת זה

מעתה נחזור אל דברי הגמרא שנתקבצו כל אומות העולם אצל בלעם, כשעם ישראל קיבל את התורה. מתן תורה הוא המקום והזמן בהם מצטרף בלעם אל משה רבינו. כל אוה"ע מצטרפות אל בלעם, וכל נשמות הגרים מצטרפות אל משה רבינו וכלל ישראל במעמד הר סיני. כנגד הצטרפות הגרים היתה גם הצטרפות של אוה"ע, זה כנגד זה עשה האלוקים. בתוספת עמקות - כל גר הוא מציאות לעצמו. שורש כל הגרים הוא יתרו, שיתר פרשה בתורה [דהיינו, לכל דבר במציאות יש

ששורש נשמתו של הגר היא בכלל ישראל, והיתה נשמתם במעמד הר סיני כדאיתא בגמרא (שבועות לט.), אלא שהן נתפזרו לבין הגויים, ועל כן אמרו חז"ל (פסחים פז:) שלא נתפזרו ישראל לבין העמים אלא על מנת שיתווספו עליהם גרים, [וכבר האריכו רבותינו (עיין צ"ח ברכות ט: ועוד) בליקוט הניצוצות שנפלו לבין אוה"ע שנעשה על ידי הגירות]. אם כן, מדרגת הגרים היא 'בלועים' באומות, ובליעה זו היא מכח בלעם, ומכח בניו שהיו ראשי הערב-רב התחדש הכח להחזירם לכלל ישראל.

אמנם, ככלות הכל לא הגיעה השעה הראויה להעלאת כל הגרים גם לעתיד לבוא, יש גרים שיצטרפו לכלל ישראל, ויש גרים שיהפכו ל'אין', ישארו במדרגת 'בלא עם'.

כח הגרות של משה רבינו

ממשיכים אנו את הקו הלאה. כשברח משה רבינו ממצרים, הוא התיישב במדין ובטרם חזר למצרים לגאול את עם ישראל - נולדו לו ב' בנים, גרשום ואליעזר. גרשום משום "גר הייתי בארץ נוכריה" (שמות ב, כב), ולאחר מכן חוזר למצרים לגאול את ישראל. בפשטות משה רבינו חוזר מ'ארץ נכריה' אל ארץ מצרים. אולם לפי ההגדרה עכשיו משה רבינו הולך ממדין למצרים ותכלית הליכתו היא להגיע אל הר סיני, ועניינו להעלות את עם ישראל ויחד איתם את הגרים. 'גרשום' הוא כח הגרים מצד משה רבינו, ומכח אותה בחינת 'גר הייתי' מבקש משה רבינו לתקן ולהעלות ממצרים את הגרים. נמצא, שמשה רבינו ברח ממצרים מכח דתן ואבירם, ושם נעשה גר, וכשהוא חוזר למצרים הוא לוקח גם את חלקי הגרות הגנוזים בבלעם. זוהי ההבחנה של 'גר הייתי בארץ נכריה'.

נחזור ונחדד את הדברים. עיקר שמו של משה רבינו הוא 'מש', והה' היא מ'הבל',

אך איננה האשה הגמורה של יעקב אבינו, אך מכח בליעתה בתוך הבית היא חלק ממצאיותו. נמצא כי חלקים שראויים לעשו (דרך לאה) נמצאים אצל יעקב. יעקב ומשה מקבילים זה לזה בבחינות רבות וכמאמרם ז"ל (תיקון¹ תיקון י"ג דף כט.) - "משה מלגיו ויעקב מלבר". דוגמא ברורה לזה היא שיעקב אבינו הוא 'איש האמת', "תיתן אמת ליעקב", והיינו 'עמוד התורה', ומשה רבינו הוא מקבל התורה ומסורה, "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב), וכן אמרו עליו "משה ותורתו אמת" (ב"ב עד.). משה רבינו עומד כנגד בלעם ויעקב אבינו כנגד עשו. כשם שאצל משה רבינו בלועים חלקי הגרים של בלעם, כך גם אצל יעקב אבינו בלועים חלקי הגרים של עשו הרשע.

מבקשים אנו להבין את מקום הבליעה באופן מדויק יותר. בגוף האדם מקום הבליעה הוא בגרון, וכדלעיל 'פרעה-הערף'. יעקב אבינו ברח מלבן הארמי ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי" (בראשית לא, כ). 'לב' הוא עצמו שייך ל'ללבן', ונמצא אם כן, שאצל לבן הבליעה נמצאת בלב, ולא בגרון. אם כן, יש ב' מערכות של 'בליעה', והדברים מפורשים באריז"ל. עיקר מדרגת הבליעה היא בפה. הבליעה התחתונה היא בלב. כל 'בלע' שורשו ותחילתו באותיות 'לב', ועיקרה מכח מדרגת לאה שבלועה ברחל - חלקי עשו שבלועים ביעקב.

לפי זה, בלעם הוא 'בלע-מ'. מקום הבינה שבאדם הוא בליבו, ועל כך אמרו (אבות א, כ) "בן ארבעים לבניה". ביחס הזה יש צירוף של בלעם ביחס של בינה. והנה, אמרו חז"ל (ר"ה כא:): "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר ותחסרהו מעט מאלוהים". משה רבינו זכה בכל השערים, מלבד השער הנ' עצמו. המונע את השגת

שורש בתורה. השורש בתורה של מציאות הגרים הוא מה שיתר יתרו פרשה בתורה]. אמנם, ישנו יחס נוסף לשורש כל הגרים והוא 'ערב רב'. כמבואר ברש"י (דלעיל) ה'ערב רב' הוא תערובת של אומות שעלו עם כלל ישראל. לא היה זה 'יחידים' אלא כולם יחד נקראו בשם 'ערב רב'.

אמנם, יש בזה התייחסות נוספת, והיא מה שאמר האריז"ל ש'ערב רב' עולה בגימטריה 'דעת'. אם כן, כשעם ישראל מוציא איתו 'ערב רב', כוונת הדברים שעלה עמהם כח של כל חלקי הניצוצות, שהם התערובת של ערב רב, והיינו כללות הכוחות הבלועים אצל אוה"ע. אם כן, אין הם 'יחידים' אלא דבר כולל, כשם שדעת הוא כח כולל של הכוחות הבלועים אצל אוה"ע.

יעקב ומשה - עשו ובלעם

אופן אחר להעמיד את הסוגיא, הוא בצורת הקומה. 'קומת כנסת ישראל' שורשה ביעקב אבינו, וכנגדה יש לאוה"ע 'קומת אוה"ע' ששורשה בעשו. נמצא שלפי זה מקום הבליעה הוא אצל עשו. ביחס לגלות עשו אמרו חז"ל (בר"ב ב, ד) כי 'על פני תהום - זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן'. בלשון קצרה אפשר לומר כי ידועים דברי הגמ' (ב"ב קכג.) ש'עיני לאה רכות' (בראשית כט, יז) משום שהיו אומרים 'גדולה לגדול וקטנה לקטן', והיא היתה בחלקו של עשו, עד שזכתה ליפול בחלקו של יעקב. הבכי מקורו בעין, והבכיה היא כנגד ה'עין הרעה' של בלעם, שהוא אביה, לבן הארמי.

אכן, על אף שנכנסה לחלקו של יעקב, מכל מקום 'עיקרו של בית' הוא רחל (בר"ב עא, ב). אם כן, לאה נבלעה בבית יעקב, שהרי מקומה לכאורה הוא אצל עשו, ובעיקר רגליה בלועות (אריז"ל). מכח הבכי זכתה לעבור מעשו ליעקב,

לג, ה). הראשונות היו השפחות, ואחריהן לאה ולבסוף רחל. את דינה - הטמין יעקב אבינו בתיבה, ואמרו חז"ל שנענש על כך (ילקו"ש רמז קלא). כשהטמין את דינה - הוא עשה אותה בלועה. שורש מציאות דינה היא 'דין-ה', והה' של דינה היא אותה ה' של הבל יעקב אבינו ביקש שלא תשלוט עינו של עשו בדינה, וממילא לא יחול בה מציאות של קלקול. ביאור העניין בקצרה הוא ש'עין הרע' היא גילוי של מידת הדין, ו'דינה' ראויה מצד עצמה ל'דין', ולכן יותר שייך שעינו הרע של עשו תזיק ותפגע בדינה דוקא.

צא ולמד שיעקב ביקש שעשו לא יתן בו את עיניו, אותה עין הרע של בלעם. ראייה לדבר, המלך הראשון מצאצאי עשו הוא "בלע בן בעור" (בראשית לו, לב). 'בלע' הוא יסודו של בלעם, ובריקנאטי (שם) כתב להדיא ש'בלע בן בעור' הוא הוא 'בלעם בן בעור', והוא מציאות הקלקול, [איתא באידרא (ח"ג קלה). ש'בלע בן בעור' הוא המלך הקשה מכולם, ולכן שם עירו 'דנהבה' שהוא 'דין-הבה', שביקש דין, ע"כ הזוהר]. ולכאורה הדברים מתאימים ל'דינה'.

כח הקללה תלוי בכח הראיה

ממשיכים אנו בביאור הסוגיא. בלעם, כמבואר, מזיק מכח ראיית עינו הרעה. מקום שאין עינו של בלעם שולטת - גם אין קללתו שולטת. לפי זה מובן היטב מדוע אומר בלק לבלעם "הנה כיסה את עין הארץ" (במדבר כב, ה), והיינו שכח הראיה של בלעם אמור לחול בעם ישראל. אשר על כן נאמר 'לך ארה לי את העם הזה', 'ארה' אותיות 'ראה', משום שצריך שיהיה מקום של ראייה. ע"כ והנה, התבאר לעיל שדבר אחד גרם לבלעם להפוך ל'שתום העין', שעינו נסמאת, והיינו שהסתכל על שורש יצירתו של עם ישראל. זהו מקום שלבלעם אין בו כח ראייה, ואפי' אם מנסה להסתכל שם - עינו נסמאת, משום שזהו מקום

השער החמישים הוא בלעם. השער הנ' נחשב כ'בלתי-מושג', בבחינת "כי לא יראני האדם וחי" (שמות לג, כ), אולם אין כוונת הדברים שהוא בלתי מושג בתכלית, אלא שהוא בלוע בתוך מ"ט השערים. מי שמשיג את כל מ"ט שערי הבינה, זוכה להשיג את השער הנ', אבל בצורה בלועה.

שער נ' מופקע מראיה

יש להעמיק בדברים עוד. בשער הנ' אין לבלעם שליטה, כמו שמצאנו גם אצל המן האגגי, שעשה עץ גבוה חמישים אמה, כנגד חמישים שערי בינה, ובזה גופא נפל, כי אין לו אחיזה בשער החמישים. כח ההיזק של בלעם הוא ב'עין', בעוד ששער החמישים נקרא 'אין'. 'עין' עולה בגימטריה ק"ל, שהן השנים שבהן אדה"ר היה מוליד שידין ורוחין (עירובין יח:). ומאידך 'העין' עולה בגימטריה (עם הכולל) 'קל"ו', והיינו שבלעם עומד כנגד משה רבינו שכוחו בפיו להשמיץ את קולו (קלו בכתב חסר), וזהו שורש בלעם שכוחו בפיו. מכיוון שכוחו של בלעם הוא בעינו הרעה, הוא גם ביקש מבלק שיקח אותו למקומות בהם יוכל לראות את עם ישראל "וישא בלעם את עיניו - ביקש להכניס בהם עין רעה" (רש"י במדבר כד, ב).

אולם שער החמישים הוא "עין לא ראתה אלוקים זולתך" (ישעיהו סד, ג). בשער החמישים אין לאף אחד ראייה, וממילא בלעם אינו יכול לקלל שם. המציאות של חמישים שערי בינה היא חמישים שערי קדושה, שהיא למעלה מהשגתו של בלעם הרשע. במקום שהעין של בלעם לא שולטת - אין מציאות של קלקול.

כח הראיה דקלקול של עשו

מעתה בואו חשבון. כשעשו פוגש את יעקב אבינו, בשובו מלבן, "וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך" (בראשית

(יבמות קב:). אפשרות אחרת היא לקפץ ממקום למקום, לכן גם נקרא החיגר בשם 'פיסח', כמו קרבן פסח שהוא לשון דילוג (רש"י שמות יב, יא). והנה, לעיל התבאר כי בלעם רמוז בסופי התיבות של האבות, העולים בגימטריה קמ"ב, כ'בלעם' (ומקום 'רגליו' של האדם הם בסופו) כשבלעם פוגש את עם ישראל ביציאת מצרים הם בבחינת 'רגליים', שהרי הם מהלכים במדבר, שאיננו מקום ישוב וקביעות, אלא מקום הליכה וארעיות. גם החטא שמנע מעם ישראל מלהיכנס לארץ ישראל הוא חטא המרגלים, שהיו גם כן הולכי רגל. במדרגה הזו מבקש בלעם להשאירם, שלא יגיעו לעולם אל המנוחה ואל הנחלה. בלעם ניסה לעכבם בתחילה מלצאת ממצרים, ועתה מבקש לעכבם מלהיכנס לארץ ישראל. כשם שכשהסתכל במקום בו אין השגה נסמאת עינו, כך גם כשמנסה להידיבק במדרגה שהיא למעלה מההליכה - הוא נעשה חיגר ברגל אחת, וזהו 'קיפוף'. פירוש הדבר, שבלעם הוא חיגר, ורצה לקלל את כלל ישראל בשעה שהוא 'מקפץ'. התנגדותו היא לגאולת ישראל, כמו שאמרו ז"ל על הפסוק "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" (שה"ש ב, ח).

הנה, הוזכר לעיל שבלעם מתנגד למשה רבינו, אולם ישנם גם גרים שמשה רבינו מתקן, עד ש'בלעם גר' עולה 'משה'. משה רבינו התחיל לתקן את מציאות הגרים, ששורשם בב' בניו של בלעם, אך לא זכה להשלים זאת. בלעם שנפל ממדרגתו נעשה שתום העין, אולם בחינות הגרים שהיו באוה"ע מחמת בלעם, שנתקנו הן 'ראיה דתיקון'. אותם חלקי גרים נמצאים במקום בו לא שולטת הראיה

של 'אין' ובהכרח שבחינת ההעדר תידיבק בו וגם עינו תהיה 'אין', בדומה למסתכל בחמה שהמרבח להסתכל בה יותר מהראוי - נעשה סומא. טעם הדבר הוא משום ששורש יצירתו של עם ישראל הוא 'דע מאין באת' - ממקום שהוא 'אין' ולא 'עין', וממילא זה מקום שבו בלעם אינו יכול להסתכל. בחיצוניות נראה שאפשר להתבונן ב'עין' רעה על מקום היצירה, אך בעומק זה 'אין' וממילא לא שייך להתבונן בזה. רמז לדבר - "אסור לקדש אישה עד שיראנה" הוא תחילת החיבור, בבחינת ראיה. אולם השורש הוא נעלם יותר, מ'ארבעים יום קודם יצירת הולד', ששורשם ב'אין'.

בחינת קלקול דחיגר וסומא בבלעם ותיקונה

המורם מן הדברים הוא שבלעם היה בעל מום בב' איברים - בעינו וברגלו ושניהם ארעו לו כשביקש לקלל את ישראל. עינו נסמית כשהסתכל בשורש יצירתם של ישראל, ורגלו שפה ממקומה בשעה שהאתון לחצה את רגלו לקיר במאמר המוסגר אפשר להוסיף ש'חיגר' הוא 'חי גר', והיינו שורש הגירות. יש שייכות של הגרים לרגליים 'רגל-גר-ל', ואכמ"ל.

עין ורגל הם ר"ת 'רע', והדברים ברורים. מידותיו של בלעם הן 'עין רעה', שורש עץ הדעת רע שייך לבלעם, בעוד שעץ הדעת טוב שייך למשה רבינו. כשהרע מתגלה בבלעם הוא יוצר בו ב' מומים - ברגל ובעין. לעיל התבאר מום העין שנסמית, ויש לפרש את עניין החיגר ברגל אחת. הקב"ה ברא את האדם עם ב' רגליים על מנת להלך בהן ממקום למקום. כשיש לאדם רגל אחת, הוא יכול לשים קב במקום הרגל הקטועה - "קב הקיטע"

¹ דוק ותשכח שגם אצל יעקב אבינו מצאנו "והוא צולע על יריכו" (בראשית לב, לב), וכח שרו של עשו, היינו בחינת 'חיגר' שהיתה אצל בלעם, והתגלתה גם אצל יעקב אבינו.

יציאת מצרים במדרגת פיסח

כל בר דעת מבין שאם עם ישראל יצאו ממצרים במדרגת 'פסח' שהוא 'פיסח', ובלעם שניסה לעכבם נעשה בעצמו 'פיסח', שהיציאה הזו היא עומק התיקון של פסח בבלעם עצמו, ומצטרף הדבר לבחינת הגרים שיצאו ממצרים, שגם הם תיקון לבחינת בלעם. התורה מזהירה בפרטות את הגרים לעשות את הפסח "וכי יגור איתך גר ועשה פסח לה" (שמות יב, מח). שורש החיוב הפרטי של גר בפסח הוא ממה שהערב רב עשו פסח במצרים, והיינו שורש הגרות שבבניו של בלעם, שהם עצמם תיקון לקלקול שבבלעם.

נקודה נוספת במה שנעשה בלעם חיגר ברגל אחת, היא מה שאמרה האתון לבלעם, אחרי שלחצה את רגלו ובלעם הכה אותה - "למה זה היכתני זה שלוש רגלים" (במדבר כב, כח) ואמרו חז"ל (במדבר כ, יד): "רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים". כנגד רגלו של בלעם שנתקלקלה עם ישראל עולה לרגל ברגליו. דו"ק ותשכח כי סומא (סנהדרין ד:) וחיגר (חגיגה ג.) פטורים ממצות ראייה. כל הברירור של יציאת מצרים הוא ממה שבירר משה רבינו מתוך תיקונים מתוך הקלקול של בלעם.

מוסיפים אנו עומק לפנים מעומק.

בלעם הלך אל בלק על מנת לקלל את ישראל, אלא שהקב"ה הפך את הקללה לברכה. בגמרא (סנהדרין קה:) נחלקו איך נהפכה הקללה לברכה, "רבי אליעזר אומר: מלאך, רבי יונתן אומר: חכה". ה'לעומת זה' של בלעם, כאמור, הוא משה רבינו שבתחילה היה מגמגם "כבד פה וכבד לשון אנכי" (שמות ד, י). בחינת גמגום שהיתה אצל בלעם היא ב'בא לקלל ונמצא מברך', שהרי הדיבור לא יצא מפיו כפי שבלעם רצה שיצא. עד עתה התגלו חלקי הטוב שבבלעם בצורה נסתרת, בבחינת 'בלעם גר' שעולה בגימטריה 'משה', והיינו על ידי הערב

דקלקול. בלעם ביקש למנוע מעם ישראל את ארץ ישראל, ומשה רבינו עצמו - אכן לא נכנס. ישנה רק בחינה אחת בה משה רבינו 'נכנס לארץ ישראל', והיא ראיית הארץ "הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור" (דברים לד, ד). אולם משה רבינו ראה זאת במדרגת 'אין'. אותה מדרגה שבה נסמית עינו של בלעם, היא מדרגת הראיה של משה רבינו. קבורתו של משה רבינו גם היא כנגד בלעם, שהרי "ויקבור אותו בגי' בארץ מואב מול בית פעור" (דברים לד, ו), ואמרו חז"ל (מובא ברש"י שם) - לכפר על עוון פעור, שהגיע מעצתו של אותו הרשע, ולעמוד מול שורש הקלקול שהוא עצותיו של בלעם. זוהי מדרגת 'סתום העין', לעומת 'טוב עין הוא יבורך' (משלי כב, ט) שנאמר בחז"ל (גדרים לח.) על משה רבינו, ודו"ק [אולם משה רבינו עולה לסתום העין דתיקון, ל'אין'].

והנה, אצל משה רבינו נאמר ש"לא כהתה עינו ולא נס ליחו" (דברים לד, ז). ראייה שלא מתכהה פירושו שמשה רבינו לא נפל ממדרגת הראיה, אלא אדרבה - הוא מתעלה למדרגת 'אין', והיא ראיית ארץ ישראל, שהיא כנגד השער הנ' דקדושה, ובמיתתו זכה להשיג שער הנ'. הצד התחתון הוא במדרגת הרגליים. בלעם נעשה חיגר ברגלו האחת, וזאת מצד נקודת התיקון של הגרים של בניו, שברר משה רבינו. אחרי שהוא חיגר - יכול הוא לקפץ אך לא ללכת. שורש הדבר נמצא גם הוא במצרים. בלעם ניסה למנוע את עם ישראל לצאת ממצרים. אולם כשעם ישראל עשה את 'פסח מצרים' - הוא לא עשה אותו במצרים. בתרגום יב"ע מבואר שענני הכבוד לקחו את עם ישראל אל הר המוריה, שם עשו את הפסח, וחזרו שוב למצרים. הא קמן בחינת 'פיסח' בקרבן 'פסח', וכבר בתוך מצרים יצאו ממנה בדרך של דילוג וקיפוף.

פה וכבד לשון, וידועים דברי המדרש (שמו"ר א, כו) שביקש לשלוח ידו לאבנים הטובות, ומלאך (המקביל למלאכו של בלעם) הסיט את ידו של משה אל הגחלים, ומזה נעשה משה רבינו מגמגם. נמצא, שכשם שמלאך גרם למשה רבינו לגמגום, כך גם מלאך גרם לבלעם לגמגם. **התבארו** בזה חלקי הטוב שהיו גנוזים אצל בלעם ויצאו אל הפועל דרך מעשי התיקון של משה רבינו, ובזה יצאו מהטומאה ונכנסו אל הקדושה. אמנם, התיקון שנעשה לא היה שלם, שהרי כל הברכות חזרו לקללה חוץ מאחת (סנהדרין קה:), אולם מכל מקום נעשה בירור לניצוצות הטוב שמחיים את הרע, ויהי רצון שיהפוך ה' אלוקינו במהרה את הקללה לברכה שלמה.

רב שעלו ממצרים, ועל ידי האומה שחוגגת ג' רגלים וכדו'. בקללה שהפכה לברכה - הקב"ה הוציא מתוך בלעם עצמו את חלקי הטוב, והם עצמם יצאו בברכה. הטוב הזה היה גנוז אצל בלעם, ובלעם רצה לבלוע אותו, שיאבד ולא יצא לעולם, אך הקב"ה הוציא בולעו מפיו. נמצא שבזה באו גם חלקי התיקון שבדיבורו של בלעם, בהקבלה ל'כבד פה וכבד לשון' של משה רבינו.

בליעת משה בתיבה ומהות התיקון שבה

ועדיין לא עומדים בזה על בוריים של דברים. 'חכה' משמשת לצוד דגים, והיינו במים. משה רבינו היה בלוע בתיבה שביאור, ונקרא 'משה' "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב, י). 'חכה' היא גופא הכח המקביל למשה רבינו שיצא מהיאור. בתיה בת פרעה הוציאה את משה רבינו מהיאור, ואפשר להוסיף ולהקביל: לחד מ"ד שלחה שפחה, בחינת 'מלאך' - שליח, לחד מ"ד ידה השתרבבה, בחינת חכה. מהיאור נלקח משה רבינו לבית פרעה, ושם נעשה כבד

ב-ל בלעם בלבכיפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33458188

אוצר האותיות בלעם ובלק

שופי ושקט, שאין עמו אלא שתיקה". נמצא שאצל בלעם כח הדיבור הוא מתוך שתיקה. והנה, 'ידועים דברי חז"ל (במדב"ר יד, כ) שבלעם היה במדרגת משה רבינו, וגם על משה רבינו אמרו ש"אין כוחו אלא בפיו" (במדב"ר כ, ד). אצל משה רבינו התגלה דיבור דתיקון, בבחינת "פה אל פה אדבר בו" (במדבר יב, ח), ולעומתו בלעם הוא דיבור דקלקול.

סדר הבריאה הוא 'מחשבה-דיבור-מעשה'. המחשבה היא מדרגת השתיקה, שהרי הדיבור מגיע מתוך המחשבה ואחריה. המחשבה היא עולם גבוה יותר מהדיבור, ואצל בלעם התגלתה 'דעת דקלקול', השתיקה שמתוכה מגיע הדיבור. גם על מתן תורה אמרו (שמו"ר כט, ט): "א"ר אבהו בשם ר' יוחנן כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה צפור לא ציווח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול (שמות כ, ב) 'אנכי ה' אלוקיך', והיינו גם כן דיבור שמגיע מתוך שתיקה.

הנה, בלעם ביקש לקלל ונמצא בעל כרחו מברך. אחת מברכותיו היא "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", וה' צורים' הם האבות ו'גבעות' הן האמהות כמו שדרשו חז"ל (שמו"ר טו, ז). והוסיפו שם: "מוצאים אנו מתחילה היה המקום מבקש לכוון העולם ולא היה מוצא עד שעמדו האבות". נמצא שהאבות בשורש מציאותם קדמו לבריאת העולם, שכן עד שלא היו קיימים האבות, לא ברא הקב"ה את עולמו. לפי זה, האבות והאמהות קודמים לעשרה המאמרות במהותם ובשורשם, והיינו

בלעם בן בעור ובלק בן ציפור

"וירא בלק בן ציפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא וגו' וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממולי ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני" (במדבר כב, ו).

חובת הריבוי בגנות בלעם

והנה, במשנה (סנהדרין ז, א) "שלושה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלושה מלכים ירבעם אחאב ומנשה וכו' אומרת הגמרא ארבעה הדיוטות, בלעם ודואג ואחיתופל וגיחזי". סוגיית הגמרא בעניינו של בלעם היא להלן (קה-קו), ואמרו: "אמר ליה מר בריה דרבינא לבריה: בכולהו לא תפיש למדרש, לבר מבלעם הרשע, דכמה דמשכחת ביה - דרוש ביה". דהיינו: בכל שאר האנשים שאין להם חלק לעולם הבא, אין להרבות ולדרוש לגנאי, מלבד בלעם, שכל גנאי שאפשר לדרוש בו - יש לעשות כן. נמצא שיש עניין להרבות ולדרוש בגנותו של בלעם בכלל, ובסיבות שאין לו חלק לעולם הבא בפרט.

נראה פשוט כי טעם הדבר הוא משום שכוחו של בלעם היה בפיו, והוא 'פה דקלקול', אשר על כן - כל מה שאפשר לדרוש בגנותו, הרי שזה 'פה דתיקון' כנגד הקלקול של בלעם.

כח הדיבור דבלעם

כח הדיבור של בלעם יונק מתוך מדרגת השתיקה, שכן על בלעם נאמר "וילך שפי" (במדבר כג, ג), וכפירוש רש"י היינו "יחיד", לשון

השתיקה שלפני הדיבור.

הן אמת שמחשבתו של בלעם הופרה ועצתו התקלקלה, וקללותיו יצאו כברכות, אולם מבואר שהמקום בו רצה בלעם לפעול הוא המקום שעוד קודם לבריאת העולם, בחינת השתיקה שקודמת לדיבור.

מאמר פתוח ומאמר סתום

והנה, ידועים דברי הגמ' (שבת קד.) שדרשו התינוקות את משמעות האותיות, ובתוך הדברים שם איתא "מ"ם פתוחה מ"ם סתומה - מאמר פתוח מאמר סתום". את פירוש הדבר גילה המהרש"א (חידושי אגדות שם): "ע"ש מ"ש בעשרה מאמרות נברא העולם ופריך בספ"ב דר"ה ט' הו' ומשני לה דבראשית נמי מאמר הוא והכוונה בו שמאמר הראשון לא איצטרך לזכרו דודאי במאמר היה דהיה יש מאין כמפורש שם והיינו מאמר סתום הוא מאמר ראשון דבראשית ומאמר פתוח כל שאר ט' המאמרים".

דהיינו, שהגמרא (ר"ה ט.) מחדשת שגם 'בראשית' הוא מאמר, והמהרש"א מוסיף ש'בראשית' הוא 'מאמר סתום', בעוד ששאר ט' המאמרות הם 'פתוחים'. מאמר פתוח פירושו שהוא הולך ומתרחב, ומתוך יציאתו אל הפועל גם מתברר מה הוא פעל. מאמר 'בראשית' הוא מאמר סתום משום שלא ברור מה נברא במאמר זה. אמנם, ידועים דברי רבותינו ש'בראשית' הוא המאמר בו נברא הזמן. ומכל מקום זה מאמר סתום כי הוא לא מתמשך, שהרי 'שית אלפי שנים הוי עלמא וחד חרוב' (סנהדרין צ"ז). ונמצא שיש הפסק למושג 'זמן'. וגם לא נאמר מפורשות מה נברא. באופן כללי 'בראשית' הוא 'מאמר וחצי מאמר' ואף את המילה 'בראשית' דרשו בכמה אופני דרשה כגון 'ברא שית', וכן על זו הדרך.

עוד מבואר בחז"ל שצורת הדיבור של

הקב"ה עם נביאי ישראל איננה כפי שהוא מדבר אל נביאי אוה"ע. "מה בין נביאי עובדי כוכבים לנביאי ישראל, ר' חמא בר חנינא ור' יששכר דכפר מגדי, ר' חמא בר חנינא אמר אין הקדוש ברוך הוא נגלה לנביאי עובדי כוכבים אלא בחצי דיבור דכתיב (במדבר כג, ד) ויקר אלוקים אל בלעם" (בר"ר עד, ז). אפילו אצל בלעם, שהיה גדול נביאי אוה"ע, הקב"ה מתגלה ב'חצי דיבור'. כמו כן אמרו חז"ל (שם): "רבי יוסי בר חנינא אמר אין הקדוש ברוך הוא נגלה לנביאי עובדי כוכבים אלא בשעה שדרך בני אדם לפרוש אלו מאלו, דכתיב (איוב ד, יג): 'בשעיפים מחזיונות לילה בנפול תרדמה על אנשים ואלי דבר יגונב וגו'". עניין 'יום ולילה' יתבאר גם הוא להלן.

כידוע, ז' נביאים עמדו לאוה"ע (כ"ב טו:), מעין הקבלה לז' נביאות שעמדו לכלל ישראל (מגילה יד.). שורש הדמיון הוא שנבואת אוה"ע היא בבחינת 'נקבה' מצד המקבל. מצד כך בלעם שורש לכל הנביאים, היפך ממה רבינו שהוא אב ואדון לכל הנביאים. אל משה רבינו הקב"ה מתגלה 'ויקרא', בעוד שאל בלעם 'ויקר'. כל נבואה היא גילוי של דיבור, נבואה מלשון 'ניב שפתיים', והנבואה היא התגלות של דבר ה' שנגלה לאדם.

דיבור דהקב"ה - עשרה מאמרות

שורש 'דיבור' של הקב"ה הוא עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. תשעה מאמרות הם פתוחים ואחד סתום. אצל אוה"ע שהקב"ה נגלה אליהם ב'חצי דיבור' הם כנגד 'חצי מאמר', בעוד שאל נביאי עמ"י הקב"ה נגלה בדיבור שלם והוא כנגד 'מאמר שלם'.

לפי זה מובן מדוע נאמר 'מראש צורים אראנו', שרצה בלעם לעקור את ישראל מראשיתם. מבואר בחז"ל שבלעם לא ידע היכן מושרשים ישראל, וכשגילה את מקום שורשם

הוא, חכמתו מסתלקת ממנו" (פסחים 10:). נמצא שזמן הכעס הוא זמן סילוק הדעת. הנהגה זו שייכת, גם ביחס של הקב"ה לבריאה. כביכול בשעה שהקב"ה כועס - מסתלקת הבחינה של 'חצי' מחשבה, ממאמר בראשית, ומתגלה 'חצי' דיבור' במדרגתו התחתונה, ששורשו ב'חצי' מאמר, שאין לו המשך של 'מחשבה'.

בזה טמון העומק שהקב"ה הפך את קללת בלעם לברכה. הדיבור של בלעם הוא 'חצי' דיבור, וכשמשלמים דבריו לדיבור שלם הופכת הקללה לברכה. חז"ל (סנהדרין קה:) אמרו: "וישם דבר בפי בלעם - רבי אלעזר אומר: מלאך, רבי יונתן אמר: חכה". בשעה שהדיבור של בלעם קיבל השלמה, נכנסה בו בחינת 'מחשבה', והוא נעשה דיבור של ברכה. עומק הקללה הוא שבלעם מכווין את השעה שהקב"ה כועס, וממילא מסתלקת המחשבה, ועומק הברכה היא כשהמחשבה חוזרת ומצטרפת אל אותו חצי דיבור שתובע השלמה.

דיבור דבלעם משורש הנחש

והנה, אחרי שאתון לחצה את רגלו של בלעם אל הקיר, נעשה בלעם חגיר ברגל אחת. בלשון חז"ל (סוטה י:): "וא"ר יוחנן: בלעם חגיר ברגלו אחת היה, שנאמר וילך שפי; שמשון חגיר בשתי רגליו היה, שנאמר (בראשית מט, יז): שפיפון עלי אורח". ישנה הקבלה חלקית בין שמשון לבלעם, שבלעם היה חגיר ברגל אחת, ושמשון בב' רגליו. שורש מציאות 'שפיפון עלי אורח' הוא דרכו של הנחש, וממילא גם כוחו של בלעם הוא כח הנחש, וכידוע הנחש רומז לכח הלשון (ערכין טו: ושמו"ר ג, יב ועוד) ובפרט לקלקול הלשון - 'לישנא בישא'. כשכח הדיבור הוא בבחינת 'עץ הדעת טוב ורע', הרי שהוא איננו דיבור שלם, אלא רק 'חצי דיבור'. כל דיבור של קללה הוא 'חצי דיבור', לולי זאת לא היה הוא קללה כי אם ברכה.

- ביקש לעקור אותם מ'ראש' צורים, דהיינו מבחינת 'בראשית', מהדיבור השלם שנביאי עמ"י זוכים בו. המאבק בין בלעם למשה רבינו הוא בין 'חצי דיבור' ל'דיבור שלם'. והנה, כידוע יש ג' דרגות בגילוי - 'מחשבה, דיבור ומעשה'. הממוצע בין מחשבה לדיבור הוא מאמר 'בראשית'. כל ממוצע כולל את ב' הבחינות שביניהן הוא ממוצע, ו'בראשית' הוא מאמר, אלא שכידוע התרגום ירושלמי תרגם 'בראשית' - בחכמתא, וחכמה היא כח המחשבה. ידועים דברי הזוה"ק שי' המאמרות מתחילים ב'ויהי אור', אולם שיטת הגמרא (ר"ה לב.) היא שבראשית הוא ג"כ מאמר, אולם הוא לא נאמר בלשון אמירה משום שהוא 'ממוצע' בין מחשבה לדיבור.

בחינת 'חצי מאמר'

הבחינה של 'חצי מאמר' שבדיבור של בראשית מצד הנפילה, שזהו חצי מאמר ולא מאמר שלם, וכך נגלה גם לאוה"ע. אולם השורש העליון, הרי שבראשית הוא גם מאמר וגם חצי מאמר משום שהוא ממוצע בין הדיבור למחשבה, ו'חצי דיבור' פירושו שהשלמתו היא על ידי צד המחשבה.

הנה, אחד מצירופי 'בראשית' הוא 'ראש-בית', והיינו שמצד הראש שבו הוא 'ראשית' דמחשבה, ומצד ה'בית' שבו - הוא 'חצי' מאמר. זוהי הבחינה העליונה ש'חצי מאמר' וזהו 'מאמר סתום'. עצם חיבורו של 'בראשית' למחשבה מונע מהתפשטות גמורה. אצל בלעם התחדשה בחינת דעת דקלקול, כמו שכתוב "יודע דעת עליון" (במדבר כד, טז), שידוע לכוון השעה בה הקב"ה כועס (ברכות ז.). הכח של בלעם לכוון לשעות מסוימות הוא מנקודת השורש שלו, שהיא 'בראשית' שהוא בריאת הזמן.

והנה, אמרו חז"ל ש"כל הכועס - אם חכם

לא יכול לקלל את בני ישראל, משום שהם שורש הטוב שבאדה"ר, משום שאדה"ר עצמו מעולם לא קולל.

כשאמר בלעם "מה אקוב לא קבה א-ל" היינו שורש 'קב' שהיא בחינת 'מקבל', ועומד הוא כנגד קללת חווה "הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים" (שם ג, טז). חז"ל (במדבר ד כ, ט) כבר עמדו על כך שבלק אמר 'ארה לי' ובלעם אמר 'קבה לי' שהוא גבוה יותר. כפי המתבאר עתה, 'קבה' הוא כנגד בחינת 'מקבל' של חוה, בעוד ש'ארה' הוא כנגד 'ארורה האדמה'. 'קבה' גבוה מ'ארה' משום שקללת חוה היא במקום גבוה יותר מקללת האדמה.

ולפי זה, גם המשך המהלך הוא באותו הקו. כשהקב"ה הפך את הקללה לברכה, הוא הפך את ה'קבה' שהוא ב'הרבה ארבה עצבונך והרונך' ל'ברכה' של 'מי מה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל', דהיינו שכנגד הרצון לקלל את עניין הפריה ורבייה - התחדשה ברכה בפריה ורבייה, שהיא הברכה הראשונה של אדם הראשון - 'פרו ורבו ומלאו את הארץ'. נוסף להעמיק עוד.

ויגר מואב - בזיעת אפיק תאכל לחם

בביאור המילים "ויגר מואב" (במדבר כב, ג) אמרו חז"ל (במדבר ד כ, ג) ג' ביאורים: לשון גירות, לשון יראה ולשון כינוס (אגירה). מבואר כי למ"ד ש'ויגר' הוא לשון יראה, יש בזה תוספת שגם נכנסה זיעה בגוף המואבים. מעתה דו"ק ותשכח שקללת אדה"ר היא "בזיעת אפיק תאכל לחם", ומצד זה היה גם 'ויגר מואב', זו התעוררות של אותה זוהמא ראשונה, שהיא שורש קלקול חטא אדה"ר - הן מצד האדמה, הן מצד חוה והן מצד אדה"ר עצמו.

דבר זה כמעט מפורש בחז"ל. כשיעקב

בדקות, מכיוון שמשה רבינו היה מושרש באותה שתיקה שקודמת לדיבור, היה גם הוא "כבד פה וכבד לשון". אולם על משה רבינו נאמר "ותרא אותו כי טוב הוא" (שמות ב, ב), שהרי דיבורו של משה הוא מצד הטוב. במעמד הר סיני משה רבינו הבריא מגמגומו. הן אמת שכל החולים נתרפאו (רש"י שמות כ, טו), אולם אצל משה רבינו מתברר שדיבורו היה גם כן מושרש ב'וילך שפי', ובא לכלל דיבור גמור במתן תורה, שם היה דיבור מכח שתיקה, ומחמת כן פסק משה רבינו מלגמגם*. אצל בלעם, שכוחו כח הנחש, גם אם יהיה דיבור שלם - הוא יהיה 'חצי טוב וחצי רע', בבחינת עץ הדעת טוב ורע, וזו ההתגלות בפועל של 'חצי מאמר', שכן אין חיבור בין 'חצי טוב' ל'חצי רע'.

כל הדיבורים שיש כיום הם מכח אותו 'וילך שפי' שהתגלה בתכלית הקלקול אצל בלעם. אשר על כן, הדיבורים שמדברים אינם מצטרפים לי' מאמרות שבהם נברא העולם. כל הדיבורים הם 'חצי דיבור' דבראשית במחשבה.

קללה - חצי דיבור

מעתה יש להרחיב את ההבנה בעניין קללה וברכה. קללה היא 'חצי דיבור', ובדוקא מבחינתו התחתונה, כשהוא ללא צירוף של 'מחשבה', וכדלעיל. כשבלעם ביקש לקלל את עם ישראל, הוא ביקש לעורר את הקללה הראשונה שהיתה בעולם - "ארורה האדמה בעבורך" (בראשית ג, יז). בעיקרו - אדה"ר התברך "ויברך ה' אותם ויאמר להם פרו ורבו..." (שם א, כח), שם הוא מקור הברכה. הקללה הראשונה שהיתה בבריאה היא של האדמה, ועל עניין זה גופא אמרו חז"ל שהקב"ה לא קילל את האדם עצמו אלא רק את האדמה. אשר על כן, בלעם

* עיין בזה בהרחבה בשיעור 'ב-ל. בלם' שם התברר עניין גמגומו של משה רבינו ביתר הרחבה.

בלעם וישראל - יעקב ועשו

ביחס שבין בלעם לעם ישראל מתקיים היחס שבין יעקב לעשו. בלעם אמור לבוא על עם ישראל בחרב, אך הוא בא עליהם בפיו, ועל כן המלאך בא וחרבו שלופה בידו.

יוסף נמשל לשור, וליוסף ניתן הכח לפתור את החלומות של פרעה. כח הדיבור שמור ליעקב ובניו ולא לבלעם. נמצא שיש בזה מלחמה של חרב כנגד פה - "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". בלעם ביקש לבוא על עם ישראל מכח פה ולא מכח חרב, והמלאך הוכיחו על דבר זה בעצמו, ואמר לו שאם הוא בא בכח הפה, עומד עליו המלאך מכח החרב. בסופו של דבר, מתברר שגם כוחו של בלעם הוא בחרב, ועל כן רצה חרב על מנת להרוג את האתון. גם כשנהרג - "את בלעם בן בעור הרגו בחרב" (במדבר לא, ח), אותה החרב בה לא רצה להשתמש, היא זו שחזרה והרגה אותו.

כידוע, בין יעקב לעשו היו ב' מלחמות - הראשונה היתה על עניין הבכורה, והשנייה על הברכות. 'ברכה' 'בכורה' שורשן אחד. ובנידון דידן - כל בכורה היא ראשית, והראשית כאמור לעיל היא 'מחשבה'. עשו מכר את הבכורה משום "הנה אנכי הולך למות" (בראשית כה, לב), ועומק דבריו הוא שמכיוון שבכור נוצר מטיפה ראשונה, הרי שבה מתקיימת מציאות ה'מחשבה'. כשמסתלק כח זה, נחשב 'הולך למות'. התנא (אבות ג, א) כבר אמר "דע מאין באת ולאן אתה הולך". אם האדם מסלק את ה'מאין באת', הוא נשאר רק עם 'לאן אתה הולך' - למקום רימה ותולעה. הולך למות.

והנה, הפסוק 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו' נאמר כשבא יעקב לקחת את הברכות שביקש יצחק אבינו לתת לעשו. על כן, כשיעקב אבינו לוקח את הברכה הוא משאיר לעשו את "על חרבך תחיה". כבר בחטא אדם הראשון מוצאים את "להט החרב המתהפכת"

אבינו ברך את השבטים, הוא אמר לשמעון ולוי "ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה" (בראשית מט, ז). כשבלעם ברך את עמ"י הוא אמר "מה אקוב לא קבה א-ל, מה אזעום לא זעם ה'" (במדבר כג, ח), זה וזה הם קרובים ללשון 'זיעה'. שורשי 'עז', 'זעם' ו'זיעה' הם שורשים הקרובים זה לזה. בזה מובן מדוע מתוך ג' האבות, הזכיר בלעם דוקא את יעקב אבינו "מה טובו אהליך יעקב" (שם כד, ה). יעקב היה זה שהזכיר את 'כי עז', ולכן ביקש בלעם לקלל דוקא דרך יעקב אבינו. חז"ל (שמו"ר כ, ה ושם לא, י) מציינים טעם לשבח ב'אהליך יעקב', אולם דבריהם הם מצד התיקון, בעוד שהדברים האמורים בזה הם מצד הקלקול, שכן בברכותיו של אותו רשע עסקינו, שרצה לקלל ולבסוף חזרו ברכותיו לקללה חוץ מאחת (סנהדרין קה:). אפשרות הקללה של כלל ישראל, מתחילה ביעקב אבינו שאמר 'ארור אפם', והיא עוררה את קללת 'בזיעת אפיך תאכל לחם', ובצד הקלקול - בזה חל ה'זיגר מואב'.

כח הדיבור והאתון

ביתר פירוט. בלעם - כוחו בפיו (שמו"ר כ, ד). הגילוי לכח הפה של בלעם הוא בפתיחת פי האתון, שהרי מה שהאתון פתחה את פיה זה מבחינת הפה של בלעם עצמו. והנה, בפסוקים עצמם מבואר שבלעם ניהל דין ודברים עם אתונו, אחרי שהיכה אותה כשנטתה מהדרך. בתוך הדברים אומר בלעם "לוי יש חרב בידי כי עתה הרגתיך" (במדבר כב, כט), אלא שביד בלעם לא היתה חרב. המלאך שנגלה אל בלעם היה "וחרבו שלופה בידו" (שם, לא). חז"ל מגלים "כך אמר ליה, הפה נתן ליעקב שנאמר (בראשית כו, כב) הקול קול יעקב וגו', והידיים לעשו דכתיב (שם, מ) ועל חרבך תחיה, והאומות כולן בחרב חייהם ואתה תחליף אומנתך ותבא עליהם בשלהם, אף אני אבוא עליך בשלך, לכך כתיב וחרבו שלופה בידו" (תנחומא בלק ח).

הפכו הברכות לקללות לחד מ"ד - "על ידי חכה". חכה היא כלי לצוד דגים, והחכה נכנסת דוקא לתוך פי הדג, והיינו בחינת 'ציד בפיו' של עשו, אלא שאצל בלעם התגלה צד התיקון שבחכה. בתוספת ביאור יש לומר כך: 'חצי דיבור' מגיע מ'עץ הדעת רע', על כן זהו רק חצי דעת, וכמאמר חז"ל (ברכות מ.) שאין תינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, כמאן דאמר שעץ הדעת היה חטיטה. כח הדיבור תלוי בכח הדעת, ובשעה שיש לאדם 'חצי דיבור' שעניינו מעץ הדעת רע - מצטרף הדיבור לקללת 'ארורה האדמה' ול'בזיעת אפיך תאכל לחם', לקללת חוה ש'בעצב תלדי בנים' ולצד המקבל שבאשה. כאמור לעיל, אצל בלעם הצטרף 'חצי דיבור' ל'חצי מעשה', והצד השווה לשני החצאים הוא ששניהם היו בצד הקלקול, שאין בהם תועלת ומשמעות.

חז"ל גילו לנו ש"לכל זמן ועת לכל חפץ, זמן היה לו לאדם הראשון שיכנס לגן עדן שנא' (בראשית ב, טו) ויניחם בגן עדן, וזמן היה לו שיצא משם, שנאמר (שם ג, כד) ויגרש את האדם" (קה"ר ג, א).

הזמן בו גורש אדה"ר מג"ע, הוא גם הזמן ששמו את 'להט החרב המתהפכת', ואז התגלה בבריאה כח החרב, שהוא כוחו של עשו. הזמן שגורש אדם מג"ע הוא הזמן שבו הקב"ה כועס, ואת הזמן הזה ידע בלעם לכוון. שורש כוחו הוא מכח הנחש, שעל ידי דיבור רע - הוליד מעשה, ואכלה חוה מעץ הדעת ונתנה גם לאדם הראשון ונטרדו שניהם. הנחש הוא שורש 'חצי דיבור חצי מעשה', שמשניהם יחד נחרב העולם ואיבד את מדרגתו.

מדרגת הנבואה של בלעם

והנה, מבואר בתורה שגילוי נבואה לכל הנביאים הוא בחלום "במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו" (במדבר יב, ה). גם נביאי אוה"ע

(בראשית ג, כד), ולאחר מכן בקין, שמצאצאיו היה תובל קין "לוטש כל חורש נחושת וברזל" (שם ד, כב), וזה נשאר לעשו.

גילוי הדיבור של בלעם - צירוף למעשה

כשבלעם מבקש לגעת במקום הפה של ישראל, הרי שכאמור לעיל הוא מגיע מכח 'חצי דיבור'. לעיל התבאר כי 'חצי דיבור' פירושו צירוף הדיבור עם מחשבה, והוא בחינת 'בראשית' שהוא מאמר סתום, וכשנהפך הדבר לקללה היה זה בגלל הצירוף של חצי הדיבור הנוסף, ונבאר.

יש להבין מה גדר הגילוי של דיבור אצל בלעם, שכן אם אצל בלעם עצמו אין צירוף לדיבור, למה 'יצטרף הדיבור, שכן אי אפשר שישאר חצי. עצם היותו 'חצי צורה' תובע השלמה. ביאור הדבר הוא שאצל בלעם חצי דיבור מצטרף ל'חצי מעשה', וכדלקמן.

בלעם היה בא על בהמתו, כאמור בחז"ל (סנהדרין קה.). מאותו מקום שבהמתו דיברה - הוא המקום שגם בלעם דיבר. והדבר נובע מתוך ה'יודע דעת עליון' (שהוא חצי דיבור, כדלעיל). בחטא אדם הראשון נאמר "נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מט, יג). כלומר - קודם החטא לא היה 'עולם המעשה', משום שהבריאה כולה עמדה במדרגת 'מחשבה' ו'דיבור'. לאחר חטא אדם הראשון, נפלה הבריאה למדרגת 'מעשה' - "בזיעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג, יט). כשעשו לקח את החרב לחלקו, הוא החליף את חצי הדיבור שמצטרף לחצי מחשבה, ובחר במקומו את חצי הדיבור המצטרף לחצי מעשה. עשו היה "איש ציד" (בראשית כה, כז) ומאידך "כי ציד בפיו" (שם, כח). מחד גיסא - צד בחץ וקשת בעלי חיים, ומאידך - צד את אביו באמרי פיו. זהו חצי דיבור חצי מעשה. דו"ק ותשכח שחז"ל נתנו משל ודוגמא איך

אצל אדם הראשון בעצמו (בראשית ב, יב): "ויבאה אל האדם". אמנם, ביחס לאדם הראשון יש גם בחינה של הולך אצל זיווגו, שכן לקחו ממנו צלע, וממילא היה צריך הוא עצמו לטרוח, כביכול, לקבל את זיווגו. שניים הלכו אל זיווגם באופן מובהק - יעקב אבינו הלך אל לבן, ומשה רבינו הלך ליתרו. יעקב ומשה הם בחינה אחת (תיקון י"ג), ולכן ויתרו הם 'בלעם ובלק'.

'אדם' שהולך אל זיווגו פירושו שהאדם יוצא לגלות, כמו שמבואר באור-החיים על מציאות זו אמרו חז"ל "אמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים" (פסחים פז:). אילו לא היו גולים היו הגרים מצטרפים לכלל ישראל כי היו מגיעים לארץ ישראל בסוד זיווגו בא אליו. אולם משלא זכה כלל ישראל - הלך משה רבינו למדיין, בבחינת 'הוא הולך אצל זיווגו'. אכן, הליכתו של משה רבינו אל יתרו היא שורש ואב לכל הגרים, שהרי יתרו נקרא 'ראש הגרים' (עיין דובר צדק לר"צ הכהן עמוד קעט). מבלק, שהוא 'מבני בניו של יתרו' יצאה רות המואביה (נזיר כג:), ורות היא שורש מלכות בית דוד, כנודע, אלא שבעוד שמשה רבינו הלך אצל יתרו, הרי שרות המואביה באה אל עם ישראל וארץ ישראל, בבחינת זיווגו בא אצלו, ודו"ק היטב.

רגל בלעם נלחצה לגלעד

מבקשים אנו להוסיף בזה נקודה נוספת, המלמדת על השייכות שבין בלעם ללבן. לשון הפסוק הוא "ויגר מואב מפני העם". כשהלך יעקב אצל לבן ועשו ביניהם ברית, לבן קראו 'יגר סהדותא' (בראשית לא, מז). אותו 'יגר' של בלעם הוא ה'יגר' של מואב מחמתו חזרו וקראו

מתנבאים בחלום, כמו שנאמר אצל אצל לבן (לא, כד), אבימלך (בראשית כ, ג) ועוד. רק משה רבינו זכה ל"פה אל פה אדבר בו", ואילו הקב"ה נגלה בהקיץ ולא בחלום, וכמבואר ברמח"ל (דרך ה' ח"ג פ"ה). אמנם, חלוקה נבואת נביאי ישראל מנבואת נביאי אוה"ע, שכן אל נביאי ישראל הקב"ה נגלה בין ביום ובין בלילה, אלא שגם ביום נופלת עליהם שינה "ותרדמה נפלה על אברהם" (בראשית טו, יב), מה שאין כן נביאי אוה"ע שאליהם הקב"ה נגלה רק בלילה. כל פרשת בלק עוסקת בצירוף של בלק ובלעם, ובלעם הוא 'בלא עם' או 'בלעם עם' (סנהדרין קה:). עוד אמרו (שם): "בן בעור - שבא על בעיר. תנא: הוא בעור, הוא כושן רשעתים הוא לבן הארמי. בעור - שבא על בעיר, כושן רשעתים - דעבד שתי רשעיות בישראל, אחת בימי יעקב ואחת בימי שפוט השופטים. ומה שמו - לבן הארמי שמו"

לפי דברי הקדמונים בלעם הוא גלגול של בעור, אולם מהגמרא מתבאר שהוא אותו האיש ממש, אולם לכו"ע לבן הוא שורשו של בלעם. על בלק בן ציפור אמרו (אריז"ל) 'בן ציפור' שהוא בחינת יתרו, שמשה רבנו נשא את ציפורה, ובזוה"ק (ח"ג קצו:) אמרו שבלק הוא מבני בניו של יתרו, שבתו ציפורה. גם בזה פשוט ששורש הדבר הוא שיתרו ובלק עניינם אחד.

הולך אצל זיווגו וזיווגו בא אליו - גלות וגאולה

והנה, מצאנו שאמרו חז"ל (בר"ר סח, ג): "יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו, יצחק זיווגו בא אצלו (בראשית כד, סג) וירא והנה גמלים באים, יעקב הלך אצל זיווגו דכתיב (שם כח, י): ויצא יעקב. שורש 'זיווגו בא אצלו' הוא

² ועניין זה של שמותיו התבאר באריכות בשיעור 'ב-ל בלעם'.

זיווג' או 'זיווגו בא אליו'. כשיעקב אבינו הלך אל לבן, היה זה מהלך של 'הולך אצל זיווגו', אולם לאחר מכן, כש'גנב את לב לבן הארמי', הולך איתו את נשותיו, בנותיו של לבן, חזרה אל ארץ ישראל, בבחינת 'זיווגו בא אליו'. כשלבן עשה גלעד - היה אסור לו להתנגד עוד למהלך של 'זיווגו הולך אליו', אולם לבן שהוא בלעם, חזר והתנגד למציאות זו. אמנם, כשיעקב חזר לארץ ישראל, רחל גנבה את התרפים (בראשית לא, יט). כשבלק שלח מלאכים אל בלעם, הוא שולח אותם 'פתורה' 'תרף' ו'פתורה' הם חילוף אותיות, ואותה הגניבה שגנבה רחל היא שרמוזה באותם שלוחים אל 'פתורה'

מכיוון שכבר הגענו עד כאן, מבקשים אנו להמשיך את המהלך הלאה.

שורש 'הולך אצל זיווגו וזיווגו אצלו' אצל אדה"ר

אצל אדה"ר נאמר "ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם" (בראשית ב, כא), בעוד שאצל בלעם נאמר "נופל וגלוי עיניים". אצל אדה"ר היתה ה'נפילה' לצורך שינה, אצל בלעם לצורך נבואה. כבר אמרו חז"ל (בר"ר יז, ה) שג' תרדמות הן, ופשוט שאצל בלעם התקיימה 'נפילה' שהיא תרדמה לצורך נבואה, שהרי לא היה נגלה עליו בהקיץ. מתוך אותה הנפילה גופא ביקש בלעם לקלל את עם ישראל. בלק ביקש 'לך ארה לי', משורש 'ארורה האדמה בעבורך', וכדלעיל. לעומתו, בלעם ביקש לקוב את עם ישראל, מלשון 'קב' דקלקול. אמרו חז"ל (ב"מ לח.) "רוצה אדם בקב שלו מט' קבין של חבריו". מתוך בחינה זו של 'רוצה אדם בקב שלו' ביקש בלעם לקלל את עם ישראל. המקור והשורש ל'רוצה אדם בקב שלו' הוא אצל אדה"ר. קודם חטא אדם הראשון לא היה יסוד שאדם רוצה

ללבן. אמנם, יש בזה תוספת הבהרה נפלאה. כפי שמפורש בפסוקים, כשעברה האתון סמוך לקיר - היא לחצה את רגל בלעם אל הקיר. בפסוקים לא התבאר מהו הקיר הזה. אולם רבותינו גילו לנו שהקיר אליו לחצה האתון את רגלו של בלעם הוא הגלעד שהקימו לבן ויעקב, ונשבעו שלא יעברו זה על זה לרעה.

מכיוון שבלעם (שהוא לבן) ביקש לעבור ולקלל את עם ישראל, ואין לך מעבר לרעה גדול מזה, לחצה האתון את רגלו של בלעם לקיר, להזכירו את 'יגר סהדותא' בו נשבע שלא יעבור לרעה. לחיצה זו, שגרמה לבלעם להכות את אתונו, היתה גם הסיבה מחמתה לבסוף נגלה מלאך ה', כשחרבו שלופה בידו, וביקש להרוג את בלעם בחרב, כנגד מה שרצה להרוג את אתונו בחרב. השורש הוא שבלעם מת בן ל"ג שנים, כאותיות 'גל' אותו עבר לרעה, וכמו שאמרו (סנהדרין קו:): "אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא: מי שמיע לך, בלעם בר כמה הוה? אמר ליה: מיכתב לא כתיב, אלא מדכתיב, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם - בר תלתין ותלת שנים או בר תלתין וארבע". אמר ליה: שפיר קאמרת, לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם, והוה כתיב ביה: בר תלתין ותלת שנים בלעם חגירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטא". מכח ה'גל-עד' חי בלעם 'גל' שנים.

דוק ותשכח, שלבסוף "את בלעם בן בעור הרגו בחרב" (במדבר לא, ח), אולם כבר מלאך ה' נגלה אליו כש'חרבו שלופה בידו" (שם כב, לא), ומצד הדין - היה הורגו כשפגשו (כמבואר בפסוקים שם להדיא). אם כן, נמצא ששורש הריגתו של בלעם בחרב הוא אותו ה'גל-עד' שאותו עבר לרעה.

עומק המחלוקת שבין בלעם ובלק (ובדקות לבן) מול משה רבינו היא בעניין אם 'הולך אצל

³ ולדעה זו ודאי שאין זה לבן עצמו אלא או מצאצאיו או שלבן הוא שורשו הרוחני של בלעם, או שהוא גלגול שלו, כמו שכתב האריז"ל.

'ארור' הוא אור של יום [שכן 'ארור' הוא 'אור-ר', ונמצאת המילה 'ארור' כוללת בתוכה 'אור'], ובלעם ביקש לקוב שהוא בחינת לילה [שכן 'קבה' הוא מצד הנקבה], והלילה שהוא זמנה של הלבנה הוא בחינת הנקבה, בעוד שהיום הוא בחינת הזכר [המקום ממנו רצה בלעם לקלל הוא "רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין ופרישות" (סוטה כ.)]. כנגד ה'רוצה אדם בקב שלו', יש גם אצל האשה 'רוצה אשה בקב ותפלות', ואת ה'קב' הזה ביקש בלעם לקלל.

דיבור דתיקון וחיבור

נוסיף לפרש. תפילה היא דיבור, וממילא כל שורש 'תפילין, נפתלי' וכדו' - הם כולם שורשים של דיבור. מקור כל הדיבורים הללו הם 'ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם', שהרי גם 'ויפל' שורש 'פל'. והבנת הדבר היא שכל תפילה מגיעה ממקום של צער וחסרון, וגם 'ויפל' של אדם הראשון היה מחמת חסרון, שלא היה לו עזר כנגדו. אמנם, אחרי 'ויפל' מגיע 'ויביאה', שאחרי התפילה - זיווגו בא אליו, וכמו שמצאנו אצל יצחק אבינו שאמרו עליו שהתפלל וזיווגו בא אליו. כשנולד נפתלי אמרה רחל אמנו "נפתולי אלוקים נפתלי עם אחותי גם יכולתי" (בראשית ל, ח), ופירש"י (שם) ש'נפתלתי' הוא לשון חיבור, ורחל התחברה ללאה בכך שגם לה היו בנים. אצל אדם הראשון היו בתחילה גוף אחד, ולאחר שהפיל ה' תרדמה - נעשו שניים נפרדים שיש לחבר ביניהם. כשבלעם מבקש לקלל, הוא מבקש לפגוע ב'ויפל אלוקים', באדם וחיה והחיבור ביניהם.

לעיל הובאו ב' שיטות אם י' המאמרות כוללים את 'בראשית' או שהם מתחילים רק ב'ויאמר אלוקים יהי אור' (בראשית א, ג). למ"ד שבראשית איננו מאמר, המאמר העשירי הוא "נעשה אדם" (שם, כו) או "לא טוב היות האדם

בקב שלו. רק לאחר ש'החצי דיבור' מצטרף ל'חצי מעשה' נאמר יסוד שאדם רוצה בקב שלו. נתבאר לעיל ש'חצי הדיבור' הוא מקום הקללה של בלעם, מהחצי דיבור שמצטרף לחצי מעשה. אשר על כן, קללתו של בלעם איננה בבחינת 'קוף ודרדר תצמיח לך', שזוהי קללה בלי עמל ועבודה, אלא קללת בלעם היא עצם ההכרח לעבוד, כי רוצה האדם בקב שלו דייקא. קודם לחטא - היה העולם במדרגת 'דיבור', ועתה הדיבור נפל למדרגת מעשה, ושורש הדבר הוא ב'חצי דיבור' שמצטרף ל'חצי מעשה', ומוליד את ה'רוצה אדם בקב שלו', עד שהולך הוא לעבוד לשם כך. כשאדה"ר נתקלל בקללת 'בזיעת אפיך תאכל לחם', הרי ש'אפיך' הוא לשון 'אף', וזהו מקומו של בלעם, שיודע לכוון את שעת חרון ה'אף' של הקב"ה.

שורשי כח הקללה של בלעם

נחدد את הדברים. כאמור לעיל, חוה היא 'אם כל חי', שמקבלת את הולד. בלעם ביקש לקלל את אותו כלי קיבול של חוה, להיאחז בקללת בעצב תלדי בנים. למעלה מ'בית קיבול' הולד, יש את בחינת 'קב שלו' שאותה ביקש בלעם לקלל, את חצי הדיבור שמצטרף לחצי מעשה, וממילא תחול הקללה לא רק באדמה אלא בעם ישראל עצמו. על כך אמר לו הקב"ה שאפילו כשקילל את אדה"ר לא קיללו בעצמו אלא רק את האדמה.

יש בדברים רובד נוסף. בלעם אמר שפשוט שאין בכוחו לקלל את האדם עצמו, שהרי הקב"ה ברכו להדיא ולא קללו, ואי אפשר שתידבק בו קללה, ואכן לבסוף אמר בעל כרחו 'מה אקוב לא קבה א-ל'. אשר על כן, ביקש שלא לקלל באופן של ארור, שנאמר רק על האדמה ולא על האדם, אלא ביקש לקוב.

היות האדם לבדו'. על כל פנים, מקום הקללה חל מושרש הקללות שהיו במעשה בראשית, שבאו מחמת 'לא טוב' שנאמר ביצירת האשה. משם היה פתח לנחש ולקללות 'ארורה האדמה', 'בזיעת אפיק' ו'בעצב תלדי בנים'.

משה רבינו שעומד כנגד בלעם, הוא 'ותרא אותו כי טוב הוא' (שמות ב, ב). משה רבינו מושרש בכל המאמרות שנאמר בהם 'והנה טוב מאוד'. להבין עד היכן הדברים מגיעים. "כי מראש צורים [כג, ט], הסלע כשהוא צף על גבי הארץ נוח הוא לעקור, ואלו אינו כן, אני הייתי סבור שאין לה במה תתלה אלו מחוברין עד התהום, כי מראש צורים" (ילקוט' ש רמז תשסח). בעלמא, משמש תהום כמקום הרע, קרוב למילה 'תוהו'. אולם עם ישראל מושרש עד התהום, דהיינו שאפילו במקום השבירה לא מתגלה אצלם 'לא טוב'. כוחם של עם ישראל הוא משום שהם 'מראש' דהיינו מה' בראשית', אלא שבעוד שאצל בלעם מצטרף החצי דיבור של 'בראשית' ל'חצי מעשה', והיינו בחינתו התחתונה, אצל עם ישראל ההשלמה של 'חצי דיבור' דבראשית היא ב'חצי מחשבה', שהיא הבחינה העליונה של חצי הדיבור.

המאבק בין משה רבינו לבלעם הרשע הוא האם 'זיווגו בא אצלו' או 'הוא הולך אצל זיווגו'. כשהאדם הולך אצל זיווגו, הוא יוצא לגלות. למהלך שכזה הסכים בלעם, שנהרג כשהוא בן ל"ג שנים, אותיות 'גל' ושוורש 'גלות'. הגלות הראשונה היתה כשאדה"ר יצא מג"ע, ואז גם יש שייכות ואחיזה ללהט החרב המתהפכת, ולנפילה של ה'חצי-דיבור' להיות מצורף ל'חצי מעשה', וממילא יכולות לחול בו קללות. מה שאין כן כש'זיווגו הולך אצלו', שלא חלות אצלו הקללות, משום שנותר בשלימותו ובמקומו. גם מה שבלעם היה יודע את בהמתו הוא בתפיסת 'הולך אצל זיווגו', ונפרש. הגמרא אומרת שיש מדרגה מופלגת

לבדו אעשה לו עזר כנגדו" (שם ב, יח). בריאת הנקבה היא המאמר העשירי לפי מהלך זה, ואם כן יש גם במאמר זה תכלית של 'דיבור וחצי דיבור'. ביאור הדברים הוא שעשיית האשה באה מחמת 'לא טוב', ועל כן לכל דיבור יש גם צד 'לא טוב', שהוא 'חצי', וה'טוב' הוא הדיבור השלם. על כל מעשה בראשית נאמר "טוב מאוד" (בראשית א, לא). רק ביצירת האשה נאמר 'לא טוב', והיינו 'חצי מאמר', כדלעיל.

ב' אופני השלמה לחצי דיבור

יותר בעומק אפשר לומר, שמכיוון שבראשית הוא 'חצי מאמר', כדלעיל, הרי שהחצי תובע השלמה, וההשלמה של 'בראשית' היא 'לא טוב היות האדם לבדו'. על כגון דא אמרו חז"ל (יבמות סב:): "אמר רבי תנחום א"ר חנילאי: כל אדם שאין לו אשה - שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה". וכפי שמבואר בהמשך הגמרא (שם סג): "אשכחיה רבי יוסי לאליהו, א"ל: כתיב אעשה לו עזר, במה אשה עוזרתו לאדם? א"ל: אדם מביא חטין, חטין כוסס?! פשתן, פשתן לובש?! לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו". האדם 'מביא' והאשה 'עושה'. שורש הבריאה הנ"ל שהאשה עושה הוא משום שהמאמר של בריאת האשה הוא 'חצי דיבור', ועל כן מצטרף ל'חצי מעשה'. נמצא של'בראשית' יש ב' אופני השלמה - בצדו העליון הוא חצי דיבור שמצטרף לחצי מחשבה, ובנפילתו הוא חצי מאמר וחצי מעשה.

על כל פנים, כבר בעשרה מאמרות היתה מציאות של 'חצי דיבור', וה'חצי' בא לידי ביטוי באמירת 'לא טוב'. מכאן אותו 'לא טוב' יכול בלעם לקלל. אם כן, נתבארו כמה אופנים מה שורש כח הקללה של בלעם: או מצד 'קב' שהוא המקבל (חזק) וקללת האדמה, חוה ואדם, או משום שהוא מצטרף ל'חצי דיבור' של בראשית, או מכאן ה'חצי דיבור' של 'לא טוב

חייבת להיפרד ממנו. בתחיית המתים שהגוף חוזר וקם, ובא לנשמה.

והנה, מצאנו (ברכות ח.) שדרשו חז"ל על הפסוק "לזאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצוא" (תהלים לב, ו) שהיינו מיתה או קבורה, יעוין שם. ה'קבר' הוא 'גשר' [אחרי אותיות 'קבר' באות אותיות 'גשר'], שכן האדם נכנס אל קברו, ויוצא ב'צד אחר', שהוא עולם הבא ותחיית המתים. הקבר הוא גשר בין עולמות, האדם נכנס בגופו לקבר אחרי מיתתו, ויוצא מקברו לתחיית המתים. זהו שורש תחיית המתים, וכשבלעם מבקש 'תמות נפשי' הוא מבקש להיות בעל שייכות לאותו 'עת מצוא' שמוליק את האדם מהעולם הזה לתחיית המתים. זהו 'זיווגו בא אצל' שאין אחריו עוד פירוד ונפילה.

אמנם, בלעם נמצא בקלקול הגמור, שכן היה בא על בהמתו, והלך את זיווגו בתכלית השפלות, חי 'גל שנים' ונמצא בעומק הגלות. כנגד תכלית הירידה - תחיית המתים היא תכלית העליה, שחוזר הגוף ומתאחד עם הנשמה. סדר קלקולו של בלעם הוא גם פעור - 'פה רע', בחינת עורף, כל זה מצד הקלקול. בצד התיקון - "פנים בפנים דיבר ה' עימכם" (דברים ה, ד), ואצל משה רבינו בפרטות "פה אל פה אדבר בו", וזהו עומק התפילה, וזהו מקום האחדות הגמור, מדרגת הנבואה של משה רבינו.

ביראה ובידיעת ה' הנקראת "ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה" (חולין ה:). מדרגה זו היא 'עילוי' למושג 'בהמה', עד שאדם משתבח בכך שהוא במדרגת 'בהמה'. אצל בלעם, הוא קיים את ציווי חז"ל "נסיב איתתא - נחית דרגה" (יבמות סג:), וביקש להיות מעל זיווגו. אשר על כן, ירד על לדיוטא התחתונה ביותר, והיה בא על בהמתו. זוהי בחינת 'הולך אצל זיווגו' המקולקלת ביותר שיש.

עומק בחינת 'זיווגו בא אצל'

יותר בעומק, 'זיווגו בא אצל' פירושו שהנקבה חוזרת ומתאחדת עם הצורת-אדם, ומשום כך לא קיים אופן של קלקול ונפילה, אלא עליה בצורה שהיא "בעלייתו של בעל ולא בירידתו" (כתובות סא.). לזה בלעם התנגד, וזו בחינת ה'על' שקיימת גם בבלעם, שהוא אותיות 'על-בם'. והיינו 'אוי לו על אמו ואוי לו על יורשיו' - 'אמו' היא מעליו, 'יורשיו' - מתחתיו. ויש מי שיש לו התנגדות מכל הבחינות, הן אלו שמעליו והן אלו שמתחתיו. כל קללותיו של בלעם הן מה'פל', וכוחן הוא מהדיבור שנופל למקום העשיה. מעתה אפשר לפרש כי בקשתו של בלעם 'תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמותו' פירושו שהוא מבקש שבמקום בו הוא נופל, דהיינו בצד הקלקול של 'מי מנה את עפר יעקב ומספר את רובע ישראל', שהרי היה בא על בהמתו - שם תהיה לו עליה ואחרית.

והנה, בתחיית המתים הגוף קם מעפר וניתנת בו נשמה פעם נוספת. זהו מהלך ש'זיווגו בא אצל'. באופן כללי 'זיווגו בא אצל' הוא ביחס לאיש ואשה, בפרטות באדם זה ביחס של גוף ונשמה. במציאות העולם הזה הנשמה מושפלת לגוף, וזה מחמת החטא, והיינו 'הולך אצל זיווגו', שמחמת הגוף נגזרת מיתה, והנשמה

פרשת השבוע תשע"ג 004 בלעם בלק
מספר שיעור בקול הלשון 1131197

¹ ולפי בחינה זו - הנשמה היא הנקבה והגוף הוא הזכר, ויש גם בחינה הפוכה, שהנשמה עיקר והגוף טפל לה, ואכ"מ.

אוצר האותיות כעס דבלעם

למטה. יתר על כן, נאמר "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח כז), האפר מצטרף לעפר. כאשר האש מכלה דבר, האש עולה מעלה, וזה גורם שמה שנשאר למטה הוא אפר. הרי שהאפר הוא חלק הכבודות שבאש.

האפר אמנם שייך ליסוד עפר ולא ליסוד האש, אבל הצירוף של עפר לאש הוא מכח היובש. כל יסוד יש בו שתי תכונות שמצטרפות לשני יסודות אחרים, החמימות שביסוד האש מצרפת את האש ליסוד הרוח, והיובש שביסוד האש מצרף את האש לעפר. הצירוף של יסוד העפר ליסוד האש הוא באפר, ובזה עסקנו בארוכה בפרקים על יסוד עפר. ולענייננו דידן, העפר והאפר שורשם חד, וזו הכבודות שבאש, שם מקום הכעס.

זו הסיבה שהכעס נמצא בקומת האדם בכבד, מלשון כבדות. אבל זה לא כבדות בהבחנה של יסוד העפר, אלא כבדות של כעס, רתיחה, חימה, אף, זעם, ועוד הרבה בחינות של כעס.

הקלקול של כעס דבלעם כנגד ריצוי דמשה

שורש כעס מוזכר לראשונה בתורה בסוף פרשת וילך, שם אומר משה: "כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וכו', כי תעשו הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם" (דברים לא כט), ולאחר מכן בפרשת האזינו הוזכר פעמים רבות לשון כעס.

משה רבינו אומר לבני ישראל שאחרי מותו יהיה מציאות של כעס, הסתלקותו של משה מביאה לידי כך שכלל ישראל יסורו מן הדרך, וזה יביא אותם למצב של "להכעיסו במעשה ידיכם". ההסתלקות של משה רבינו היא זו

כתב רבי חיים ויטאל בספר שערי קדושה שיש שני מידות רעות שורשיות מכוח ביסוד האש, גאווה וכעס, וענפיהם הם כבוד, הקפדה, בקשת שררה ושנאה. בפרק זה נעסוק בס"ד בשורש השני שמתגלה מיסוד האש, שהוא מדת הכעס, ונעמוד על שורשי הדברים ביחס ליסוד האש.

שורש הכעס -

יובש האש המביא לידי כבדות

הגמרא אומרת (ברכות סא.) "כבד כועס", כלומר, בקומת האדם הכעס נמצא במקום הכבד, והמידה שכנגד היא ה'טחול משחק'. יסוד האש מורכב משתי תכונות עיקריות, חמימות ויובש.

טבע החום לעלות, ואילו טבע היובש יוצר כבדות, דבר יבש נעשה כבד. בדבר חי נאמר 'החי נושא את עצמו', כי החי יש לו לחות, אבל מת שנסתלק ממנו חיותו, נסתלק ממנו הלחלוחית שבו והוא נעשה יבש, וממילא הוא לא נושא את עצמו ונעשה בו כבדות. בהסתלקות הלחות הדבר נעשה יבש, הרי שיובש יוצר כבדות, הרוח היא לחה וחמה ולכן הרוח מתרוממת, כאשר מסתלק הלחות ונתגלה היובש, הדבר יורד ונעשה כבד.

מצד כך, החום והיובש הם דברים הפכיים. מצד החום שבאש נעשה עלייה של האש, ומצד היובש שבאש, נעשה כבדות שגורמת שהאש תרד מטה.

כעס - שורשו בכבודות שבאש

הכבודות מתגלה באש כאשר הכבד כועס, והגילוי של הכבודות באש הוא בכך שכל דבר שהאש שורפת נעשה אפר. האפר נשאר

זה ההגדרה הכללית של כעס, שהוא היפוך כח המוחין של משה רבינו הנקרא דעת. ביתר חידוד, בדברי חז"ל מצינו אמרות שונות על היחס שבין כעס לחכמה. מחד גיסא, אומרים חז"ל (נדרים כב.) על הפסוק "כי ברוב חכמה רב כעס", לולי הכניסה לארץ ישראל על ידי יהושע היה לנו רק חמשה חומשי תורה שהוא תורת משה, ולא היה ספרי נביאים וכתובים שהתחילו להיכתב על ידי יהושע, וא"כ לולא 'רוב כעס' לא היה הגילוי של 'רוב חכמה', נמצא שהכעס מביא לידי חכמה. אבל מאידך אומרים חז"ל 'כל הכועס חכמתו מסתלקת ממנו', דהיינו שכעס מביא לידי סילוק החכמה, וצריך לבאר את הדברים.

כאשר החכמה מסתלקת מכח הכעס, אין כאן רק סילוק חכמה, אלא מתגלה גם חכמה חדשה. ברור שהחכמה שהייתה קודם הכעס והחכמה שמתגלה מכח הכעס הם לא באותו מדרגה, שכן מדרגת תורה ומדרגת נביאים וכתובים הם לא באותו מדרגה. כאשר יש הסתלקות החכמה מכוח הכעס, בעומק מסתלקת מהאדם מדרגת החכמה של משה שנתגלה בחמשה חומשי תורה, "תורת משה עבדי" (מלאכי ג כב), ובהעדר מקומה מתגלה מדרגת החכמה של ספרי נביאים וכתובים.

אמרו חז"ל "כל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו", וכן נאמר "הכבד כועס", ומאידך, החכמה מתגלה מכח הכעס גופא, כמ"ש "כי ברוב חכמה רב כעס". החכמה שמסתלקת ממנו בכעסו, והחכמה שמתגלה לו אחר כך מכח כעסו אלו שתי חכמות שונות, החכמה שהסתלקה בכעסו זוהי הסתלקות החכמה של תורת משה ממנו, והחכמה שמתגלה לו בכעסו זוהי החכמה של ספרי נביאים וכתובים, לא חכמת משה. בודאי שהן חמשה חומשי תורה והן ספרי נ"ך נאמרו למשה בסיני, שניהם הרי

שמביאה לידי כעס, ועומק הדבר הוא במה שאומרים חז"ל שכיון שמשה בא לכלל כעס בא לכלל טעות. אבל ביתר חידוד, ה'זה לעומת זה' של משה הוא בלעם, ועל בלעם נאמר "ולא קם נביא בישראל עוד כמשה" (דברים לד י) 'אבל באומות העולם קם, והוא בלעם'. על בלעם אומרים חז"ל (ברכות נח.) שהוא היה יודע לכוון את השעה שהקב"ה כועס שנקרא רגע זעמו של הקב"ה. הרי שההיפוך של משה רבינו שזהו בלעם, הוא גילוי הכעס.

הכעס העיקרי בא לאחר מיתת משה, וכמו שאמר משה לכלל ישראל "אחרי מותי וכו' כי תעשו הרע וכו' להכעיסו במעשה ידיכם", אבל מזה נשתלשל שגם כאשר הוא חי הוא נפל לכעס. בלעם התנגד למשה, בלעם יודע את השעה שבו הקב"ה כועס, וההסתלקות הגמורה של משה מביאה לידי כעס בכללות כנסת ישראל, "להכעיסו במעשה ידיכם".

א"כ הגילוי של משה הוא ריצוי הכעס, זה מידתו של משה שהיה מרצה את כעסו של הבורא [משה בגמטריא רצון], והקליפה המתנגד אליו הוא הכעס, הן בחייו מכח בלעם שהוא ה'זה לעומת זה' כנגד משה, והן בהסתלקותו, ששורשם חד.

גילוי הכעס מכח הסתלקות החכמה

נמצא, שהכעס מתגלה ב'הסתלקותו' של משה. על דרך זה אמרו חז"ל (נדרים כב.), "כל הכועס חכמתו מסתלקת ממנו", והוא משום שמי שכועס נקרא גם כסיל. שורש כל גילוי חכמה הוא בדעת, (כלי להיכנס אל החילוקים הדקים, בכללות החכמה שורשה בדעת), כל התורה כולה באה מ'משה', 'משה קיבל תורה מסיני', והסתלקות החכמה הזו מביאה לידי כעס, כיון שמשה בא לכלל כעס הוא בא לידי טעות. כל הכועס חכמתו מסתלקת ממנו, זה בחינת סילוק מוחין דמשה רבינו שהוא דעת.

לולא הגאווה, אין רצון עצמי אלא 'בטל את רצונך מפני רצונו', הגאווה מעמידה את הרצון העצמי, ולכן אם מתקיים הרצון העצמי האש מתרוממת על ידי הגאווה, אבל אם לא מתקיים הרצון העצמי, אז האש לא מתרוממת אלא נשארת למטה, וזה מביא לידי כעס.

כעס - כבידות

בהגדרה דקה יותר, האש מורכבת מחמימות ויובש. יש שהחום עולה מעלה והיובש נשאר מטה בהיותו אפר, ומצד כך כאשר הרצון העצמי של האדם לא מתקיים, אז הוא לא עולה למעלה מכח החמימות, אלא הכבד גורם שהדבר נעשה כבד והוא נשאר למטה, ועל זה בעומק הוא כועס. האדם כועס כי הוא רוצה דבר פלוני ולא מתקיים רצונו, אבל זה רק הוצאה לפועל של הכעס, בשורש הפנימי הכעס חל כאשר האש רוצה לעלות מעלה, והיא לא עולה אלא נשארת מטה מכוח הכבדות.

כעס - עלייה דקלקול של האש

ביתר חידוד, הכעס גם מעלה לבסוף את האש, אבל הוא מעלה אותה מדין כעס. כאשר האדם כועס, מקור הכעס נמצא בכבד, אבל הכעס מתגלה על דרך כלל בפנים, הפנים של האדם מאדימים בשעת הכעס, ובפרטות יותר, הכעס מתגלה בפיו (הכעס שמתגלה כחרון אף, בדקות זה מתגלה באף עצמו, שזה שייך למדרגת יסוד הרוח, ועל ידי חרון אף יש צירוף הרוח והאש). אבל כהגדרה כללית, הכעס מתגלה בפנים של האדם, שזה מקום האש בקומת האדם. כעס מתגלה גם כעס בשיניים וגם בעיניים, אבל כהגדרה כללית, הכעס מתגלה בפנים.

לכאורה מקור הכעס הוא בכבד, אז מדוע הכעס מתגלה בפנים, ביאור הדבר הוא שהאש מנסה לעלות מעלה מהכבד אל הראש, מצד

נקראו "תורת משה", אבל ספרי נ"ך הם לא באותה מדרגה של הגילוי של תורת משה.

כעס - האפר שנשאר מהאש למטה

נחدد את הדברים, מהי מדרגת חכמה שמסתלקת בשעת הכעס, ואיזו מדרגה של חכמה מתגלה מכח הכעס.

חז"ל אומרים ש'הכבד כועס', וביארנו שכבדות עניינה לרדת למטה. בדרך הטבע האש עולה מעלה, וכדברי הגר"א שטבע האש לעזוב מקום נמוך ולעלות למקום גבוה, שהאש מקומה למעלה ולכן האש חושקת למעלה, ואמנם האש מתגלה למטה, אלא שהאש חושקת לעלות למעלה כי שם שורש האש. המים לעומת זאת יורדים מלמעלה למטה כי שורשם למטה ולכן המים חושקים לרדת מטה.

הקב"ה יצר את כח התנועה בבריאה, זהו יסוד הרוח המניע את המים כלפי למטה והאש כלפי למעלה, וכל דבר רחוק משורשו על מנת שזה יחזור למקורו, זאת הסיבה שהמים חושקים לשרשם למטה והאש חושקת לשורשה למעלה. אבל הגילוי של האש הוא למטה, על מנת לחזור לשורשה לעילא. לפי"ז בעומק האש מתגלה בכבד שהוא יסוד הכבדות למטה, כי תכליתה של האש לעלות למעלה.

שתי מידות מתגלות באש, הגאווה והכעס. הגאווה היא תכונת העלייה שבאש, מכח הגאווה האש עולה מעלה. הכעס הוא כוח היובש שגורם כבדות על האש, ועל ידי כן האש מצטרפת לעפר, זה הבחנת האפר שבאש שנשאר למטה, וזה העומק של מידת הכעס.

כהגדרה כללית, כאשר רצונו של האדם לא מתקיים הוא כועס, ומצד כך, בדקות הגאווה וכעס שורשם חד. אלא שהגאווה מעמידה גילוי רצון עצמי נגד רצון הבורא, והכעס מעמיד שכאשר הרצון שלי לא התקיים, אז אני כועס.

שהתגלתה לו, לכוון את הזמן שהקב"ה כועס. על בלעם נאמר 'רגזן אין בידו אלא רגזנותו', זה כל מהותו של בלעם, יש לו רק את רגזנותו, אפילו את דעת בהמתו הוא לא ידע, כל דעתו היא רק לכוון את השעה שהקב"ה כועס. 'רגזן - אין בידו אלא רגזנותו'.

כעס בחכמת הנביאים

כל הכועס חכמתו מסתלק ממנו. כאשר האדם כועס, מדרגת החכמה הראשונה של תורת משה מסתלקת ממנו, ומכח הכעס מתגלה לו החכמה של מדרגת ספרי הנביאים וכתובים. רוב התוכחות של הנביאים היו במדרגת נבואה שמגיעה מכח "ניב שפתים", נבואת שאר הנביאים לא הייתה כמדרגת הנבואה של משה רבינו. עיקר מדרגת נביאים היא שהנבואה מתגלה בפה, בפנים של אדם, ודלא כהכעס של משה רבינו שמתגלה בחמשה חומשי תורה. הכעס של מדרגת הנביאים זה החכמה שהתגלתה בנבואתם. על זה נאמר בעומק "ברוב חכמה רב כעס", נבואתם של שאר הנביאים מגיעים דייקא מהפה שהוא מקום הדיבור.

הכעס מתגלה בכבד, והוא עולה לראש על מנת לגלות חכמה, אבל זה חכמה במדרגת קלקול שלא הביא לידי תיקון. בודאי שאחריתה מביא לידי תיקון כי זה תכלית כל התוכחות של הנביאים, אבל החכמה הזו מתגלה באופן דקלוקל.

שני הפכיים למדת הכעס - הרחמים והשחוק

הגמרא אומרת (עירובין סה:), "אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו", הצד השווה לכולם שיש בהם אותיות כ' וס', שהם שורש האותיות של המילה 'כיסוי'. כלומר, כל כעס הוא כיסוי. יש שני שמות עיקריים של הבורא, שם

הגאווה האש מנסה לעלות מעלה, ומצד הכעס הוא כועס על שלא הצליח לעלות מעלה, אז מה שבצעם מעלה את האש זה הכעס שחוזר ומעלה את האש מעלה.

נמצא, שבמידה מסוימת הכעס זה מה שמשקט אותו, וזה עומק דברי חז"ל, 'רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו'. הכעס הוא זה שהעלה את האש שלו למעלה, אבל הוא איבד את החכמה הראשונה, ומכח הכעס שעלה לראש הוא מגלה חכמה חדשה.

החכמה נמצאת במוח, בראש. אילו האש היתה עולה מעלה בצורתה הנכונה אל המדרגה היסודית של האש, שזה נקרא מדרגת ראש (שיש בו אותיות אש), ושם בראש יש את מוח האדם, זה גילוי של אש בצורה מתוקנת. אבל כאשר האדם כועס, בעומק הוא כועס על כך שהאש נשארה למטה במקום הכבד, ושם מקום הכבד כועס, אבל מרוב תוקף הכעס הוא מעלה את האש בחזרה למקום הראש. החכמה הראשונה מסתלקת ממנו, כי האש לא הגיעה למעלה אל הראש למקום גילוי החכמה, ששם נאמר "הלא כה דברי כאש" (ירמיה כג כט), זה נקרא אש של גילוי רוח הקודש. אבל כאשר החכמה מסתלקת ממנו כי האש שלו לא עלתה כראוי אל מדרגתו הראויה, התגלה הכעס על ידי שהאש לא עולה, ואז מתגלה אש הכעס שעולה מעלה. על זה נאמר בעומק "ברוב חכמה רב כעס", האש עלתה לראש ומגלה חכמה חדשה.

כעס דקלוקל של בלעם

בלעם היה "יודע דעת עליון", אומרת הגמרא במסכת ברכות שבלעם ידע את הרגע שבו הקב"ה כועס על עם ישראל. זה ה"דעת עליון" של בלעם, הוא יודע את הרגע שבו הקב"ה כועס. מכח הכעס שלו הוא עלה למעלה, ועל ידי כן היה יודע דעת עליון, וזו גם הידיעה

אותיות ע' ו' י', בגמטריא אלוקים (עם הכולל).
האותיות הנוספות במילים הללו הן כ' ס'
שעולות למנין פ', במילים כ'ס, כעס וכוס יש
ג' פעמים את האותיות כ' ס', בגימטריא "רם"
ובג' "עמלק". על זה נאמר בעומק על עמלק
ולא ירא אלוקים" (דברים כה יח).

'עמלק' הוא צירוף אותיות 'עם-לק', כלומר
עם 'קל'. קל הוא ההיפך של הכבדות, וזהו
ההיפוך של ה'כבד כועס'. כנגד הכבדות
שמתגלה מכח הכעס, מתגלה ה'טחול שוחק',
זה מה שעמלק מגלה, השחוק דקלקול. כידוע
חודש אדר הוא כנגד הטחול (ספר יצירה פרק ה
משנה ד), בחודש אדר מונח כח השחוק דקלקול
של עמלק שבא לבטל ולשחוק את הכובד
ראש. השחוק והקלות ראש של עמלק באים
לבטל את הכעס של הכבד שעניינו כבדות.

אבל כמו שהוזכר, ההיפוך הגמור של הכעס
הוא הגילוי של 'ראש'. הכעס נתקן ע"י הראש,
כי המוח שבראש מחזיר את המוחין דקדושה
שנתסלקו על ידי הכעס. הראש, שיש בו
אותיות אש, הוא מקום האש דתיקון.

'ראש' מתגלה ב'ראשית', בראשית מתגלה
מה שאמרו חז"ל "בתחילה עלה במחשבה
לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין
העולם מתקיים, עמד ושיתף עמו מדת
הרחמים". 'בתחילה עלה במחשבה לברוא
את העולם במדת הדין' זה ראשית, זה הראש.
בראש מתגלה האש, ולכן בראשית של הבריאה
מתגלה כוח האש של מידת הדין, ולאחר מכן
'ראה שאין העולם יתקיים', כי העולם אינו
יכול להתקיים עם מדת האש בלבד. הקיום
של האש הוא רק בשיתוף מידת הרחמים,
'עמד ושיתף עמו מדת הרחמים'. שורש מדת
הרחמים נמצא ביסוד הרוח, כאשר מצרפים
את הרוח עם האש, אז העולם יכול להתקיים
באותו אש.

'הויה' ושם 'אלוקים'. שם הויה הוא שורש מדת
הרחמים, ושם אלוקים הוא שורש מדת הדין,
שממנו מתעוררת מידת הדין. כעסו של הבורא
ששורשו באש דקדושה, הוא המהות של דין,
וההיפוך של כעסו של הבורא, כלומר, ההיפוך
של מדת הדין הוא הרחמים של הקב"ה.
בסליחות ותפילות של יום הכיפורים אנו
מבקשים מהקב"ה "יכבשו רחמך את כעסך",
ואומרת הגמרא שאפילו בשעה שהקב"ה כועס
הוא זוכר את הרחמים. א"כ ההיפוך של כעס
הוא הרחמים.

יש עוד בחינה הפוכה מכעס, והיא נקראת
שחוק. נאמר "טוב כעס משחוק" (קהלת י ג),
כלומר טוב כעס שהקב"ה כועס על צדיקים
בעולם הזה, מהשחוק שהקב"ה שוחק על
הרשעים. עניינו של שחוק הוא סילוק מדרגת
מוחין, כאשר האדם משחק נאמר 'שחוק וקלות
ראש מרגילין את האדם לידי עבירה', השחוק
הוא היפוך הגילוי של ראש. כאשר יש כעס,
אין שחוק, השחוק מתגלה כאשר אין כעס.

הגמרא במסכת ברכות אומרת 'הטחול
שוחק'. מצד כך, שחוק לא מגלה ראש, אלא
השחוק מסלק את הכעס של הכבד. שניהם,
הטחול והכבד, נמצאים בשליש התחתון של
האדם.

המדרגה כנגד הכעס שהיא הרחמים, עניינה
גילוי מדרגת ראש. ההיפוך של דין, ההיפוך
של כעס, מתגלה במידת הרחמים. הזכרנו
שיש שתי שמות עיקריים של הבורא, שם
הויה ושם אלוקים. השם אלוקים מכסה את
שם הויה שנקרא שם העצם, השם של מדת
רחמים. שם אלוקים מכסה על הרחמים, וזה
גם ביאור דברי חז"ל 'שהאדם ניכר בכיסו
בכעסו ובכוסו, האדם ניכר בדבר שמתגלה
בו כיסויים, הצד השווה בין כ'ס, כעס וכוס,
זה שכולם הם כיסויים, ושורש כל הכיסויים
הוא שם האלוקים. במילים כעס, כ'ס וכוס יש

תיקון היובש דכעס על ידי שחוק (עפר), ותיקון החמימות דכעס על ידי רחמים (רוח)

האש מצטרפת לשני יסודות, לרוח ולעפר. החמימות שבאש מצטרפת לחמימות שברוח, והיובש שבאש מצטרף ליובש שבעפר.

יש שני הפכים של הכעס, שמכוחם אפשר לתקן את הכעס. מצד היובש שבאש, אם האש מצטרפת לעפר, יש לנו את היובש שבאש והיובש שבעפר, מכח היובש שבעפר מתגלה כוח העצבות, והתיקון לזה הוא השחוק. אבל אם החמימות שבאש מצטרפת לחמימות שברוח, מתגלה כוח הרחמים, "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג יח).

אלו הם שני ההפכים לכעס. מצד היובש שבאש, ההיפוך של כעס הוא שחוק. ומצד החמימות שבאש, ההיפוך של כעס הוא רחמים.

הגמרא בפסחים אומרת שאפילו בשעה שהקב"ה כועס הוא מרחם. עומק הדבר, כי בשעת כעסו כביכול, מתגלה היובש שבאש (העליונה אצל הבורא, כביכול), והמיתוק של יסוד האש הוא לא מכוח השחוק דקלקול, אלא מכוח הרחמים להדיא.

'בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, עמד ושיתף עמו מדת הרחמים', בעומק נאמר כאן שאף בשעת כעסו של הבורא כביכול, הוא מצרף את מדת הרחמים, כי ההיפוך של מידת כעסו של ה' ית' כביכול היא מדת רחמים.

שורש הכעס בחלל הפנוי

כאשר מתגלה מדת הכעס לעצמה ללא צירוף של רחמים או שחוק, כאן השורש שהואדם יכול לבוא לידי כפירה.

פעמים רבות נבניאים ובחז"ל הכעס הוזכר ביחס לעבודה זרה, על עובדי עבודה זרה

נאמר שהם מכעיסים את הבורא. בדרך כלל עבודה זרה נקראת 'עצבים', ה'עצבים' שורשם בעצבות ששורשו בעפר, בסוגיות של יסוד העפר דיברנו על שורש העצבות בעבודה זרה שנקראת עצבים. אבל יש פעמים שהעצבים שורשם בכעס של אש.

אמרו חז"ל "בתחילה רצה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים". מה מתגלה כאשר 'ראה שאין העולם מתקיים', כמו שאומרים רבותינו, בתחילה כביכול מציאותו ית' שמו ממלאת את כל העולם כולו, ועשה מקום פנוי על מנת לברוא הנבראים. שלשה שלבים היו בבריאה, אור אין סוף, חלל, נבראים. בשלב האמצעי של החלל פנוי, אין את גילוי השלב הראשון של אור ית' ממלא את הכל, ואין את הגילוי של השלב השלישי של קומת הנבראים. בשלב האמצעי של חלל פנוי מתגלה שיש רק חלל פנוי, וזה השורש הגמור לעבודה זרה, לכך העבודה זרה נקראת מקום החלל הפנוי.

כאשר 'ראה שאין העולם מתקיים במדת הדין', הכל חרב, ואז נשאר רק חלל פנוי. זה השורש הראשון לכעס, שורש הכעס הוא כאשר האדם רוצה משהו והדבר לא מתקיים, זה עומק הכעס, שלא נתקיים רצונו. כביכול, כעסו של הבורא נקרא "רגע באפו חיים ברצונו" (תהילים לו), ה'רגע באפו' הראשון שהיה כביכול אצל הבורא הוא ב'ראה שאין העולם יכול להתקיים'.

בדקות, בחלל כשלעצמו אין גילוי של כעס, אבל כאשר הבורא רצה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאין העולם מתקיים, זה נקרא "והארץ היתה תוהו" (בראשית א ב), ואומרים חז"ל 'תוהו על שממון שבה', כלומר שהדבר חזר להיות חלל, כי מה שהוא ברא לא נתקיים. היפוך משה, היפוך רצון נקרא שממון.

העולם מתקיים' והחזיר את העולם לחלל. החלל כשלעצמו אינו מקור הכעס הגמור, אלא רק כאשר מתגלה 'ראה שאין העולם מתקיים', עולם התווה, זה היה חזרת העולם למדרגת חלל. החלל השורשי כל עניינו אינו אלא לרגע אחד, ומיד אחרי הרגע הזה מתגלה "חיים ברצונו" - הנבראים, שהשורש של כולם הוא במשה שהוא בגי' רצון. זה נקרא 'שיתף עמו מדת הרחמים' שמכח כך הבריאה יכולה להתקיים.

מצד כך כל שורש הכעס עניינו כיסוי. כאשר הקב"ה צמצם את אורו, נחלקו רבותינו אם הצמצום היה צמצום ממש, לרוב הדעות אין צמצום כפשוטו אלא הקב"ה הסתיר את עצמו, ואופן ההסתרה היה על ידי ראייה. כידוע כל צמצום (צ"ם בגמטריא ק"ל) הוא עשר פעמים הוי"ה, והיפוך ק"ל, קלות ראש, הוא כבדות. שם הוי"ה בגי' כ"ו, ובהכפלה עשרה פעמים זה שקול בגמטריא למילה כב"ד, זהו שורש כבדות.

שורש הכבדות דכעס - בחלל הפנוי

בשני מקומות בקומת האדם מתגלה הכעס, בפה ובכבד. כל כעס חל בפה, במקום הדיבור, ועומק הדבר הוא מחמת שהקב"ה ברא את העולם בעשרה מאמרות, בדיבור. היה את מלכי אדום שמלכו קודם ישראל ומתו, וזה היה לפני השלב של 'עמד ושיתף עמו מדת הרחמים' שזה ישראל, כי ישראל רחמנים הם. הרי שכביכול דברו של המקום לא התקיים, ומצד כך, הכעס חל במדרגת דיבור. אבל השורש של הכעס הוא מצמצום הראשון, מהחלל הראשון, משם נובע כל מציאות הכבדות, והדבר הכבד הגמור נקרא חלל.

נתבונן, יש בורא ויש נברא, ומהי כל מציאות הנברא, השבט השפל ביותר נקרא דן, ועליו נאמר "לישועתך קויתי ה'" (בראשית מט יח),

בלשון רבותינו זה נקרא עלמא דפירודא, עולם השבירה, עולם התווה. זה מקום של שממה, שיש בו רק חלל, הרי שרצונו ית' לא התקיים. יש חלל שהיה קודם לשלב של 'ראה שאין העולם מתקיים', וזה החלל שנוצר על מנת לברוא נבראים, ויש כביכול עוד חלל שמתגלה מכח 'ראה שאין העולם מתקיים', 'תווה על שממון שבה', ומצד כך, אין קיום למציאות. כאן השורש לכעסו של הקב"ה.

משה בגמטריא רצון, וההיפוך של משה זה בלעם. השורש של משה הוא ב'בתחילה עלה ברצונו' שלפני הצמצום והחלל הפנוי, ושורשו של בלעם הוא ב'ראה שאין העולם מתקיים', במקום החורבן. לכך כוחו של בלעם הוא לקחת דבר קיים ולקלל אותו, כוח הקללה הוא להפוך דבר קיים לדבר בטל, מכח 'ראה שאין העולם מתקיים'.

על זה בעומק בלעם נקרא סתום העין. כעס נאמר הרבה פעמים ביחס לעין, "כעס עיני" (תהילים ו ח), לפי שהכעס שורשו ב'ראה שאין העולם מתקיים', היפך מ"ש 'אסתכל' באורייא וברא עלמא' עומדת מדרגת 'ראה שאין העולם מתקיים', כביכול הוא ית' כיסה את עיניו, ולכן 'ראה שאין העולם מתקיים'. זה שורש כח 'סתום העין' של בלעם. כעס נוטריקון 'כס ע', כיסוי על העין, ולפי"ז 'ראה שאין העולם מתקיים' זה שורש מידת הכעס.

זה העומק של 'רגע באפו חיים ברצונו', מדוע זמן הכעס הוא רגע, כי בתחילה אורו ית' ממלא את הכל, ואחרי כן הוא ברא את החלל ומיד אחרי כן ברא את הנבראים, א"כ הזמן של החלל היה רק רגע. ב'ראה שאין העולם מתקיים' ג"כ חוזר החלל, אבל רק לרגע. זה בעומק "רגע באפו", זה השורש לאותו חלל, וזה שורש הכעס.

בדקות, כל הכעס מושרש בכך ש'ראה שאין

רחמים גם במקום הכעס, זה 'עמד ושיתף עמו' מדת הרחמים' הגמור, ומצד כך אין גילוי של כעס גמור אפילו במקום של עבודה זרה גמורה, "כי תעשו את הרע בעיני ה'" שזה המצב של אחרית הימים כמו שנאמר בפרשת האזינו.

עלייה דקלקול של אש הכעס

עד השתא ביארנו שהכעס של הכבד מתגלה כאשר הוא רוצה לעלות מעלה ורואה שאינו יכול, ואז הכעס מעלה אותו מעלה, וזה נקרא "ברוב חכמה רב כעס". זה כעס באבחנה של היפוך הרצון, ההיפוך של משה בגמטריא רצון. אבל למשנ"ת השתא יש פנים נוספות בדבר, כאשר מתגלה שהכבד כועס, הוא לא כועס מצד רצונו, שרצה דבר מסוים ורצונו לא התקיים, אלא הוא כלל לא עולה מעלה, הוא נשאר במקומו, יש לו כעס במקומו. זה נקרא הכבד כועס, ובעומק הוא כועס על כך שיש עוד מישהו זולתו. זה הכעס העמוק שנקרא עבודה זרה, וזה לא כעס באבחנה פשוטה של היפוך הרצון.

הכעס של האש מצרף את היובש והחמימות ביחד. כאשר החמימות של אש מצטרפת עם יובש העפר, יש תשוקה לעלות מעלה, ואז הוא כועס על שלא הצליח לעלות מעלה. הוא כועס ברצונו, זה כעס באבחנה פשוטה של היפוך הרצון. אבל כאשר מתגלה היובש הגמור של יובש האש, שמצטרף ליובש העפר, כאשר האש מצטרפת לעפר, אז אין שם חמימות של האש אלא קרירות של עפר.

עמלק -

כעס על עצם ההיות של הזולת

עומק תפיסת עמלק נולד מהצירוף של יובש האש עם קרירות העפר, ואז אין השתוקקות של האש לעלות מעלה, כי אין כאן את חמימות של האש, אלא רק את קרירות העפר.

כלומר, הוא מקווה, והקיווי הוא גופא הקו שמחבר כל דבר לשורשו (דרוש הקיווי לרמח"ל), וא"כ גם אצל השפל שבשבטים שהיה שם פסל מיכה, עדיין מתגלה שם קיווי לה'. הגילוי של מקום שאין בו תקווה כלל זהו החלל, זה שורש הכבדות שבבריאה.

כל תחתון מקווה לעליון, זה תפיסת הקיווי, שהתחתון מקווה לעליון, וזה נקרא "לישועתך קויתי ה'". בשלב הראשון שבבריאה היה רק גילוי של הבורא, בשלב שלישי של הבריאה היה גילוי נבראים, ובין שני השלבים הללו היה את החלל. הקיווי מצרף את הנבראים לבורא, הנברא מקווה לבוראו, והתשוקה, התשוקה, מונחת ביסוד האש. אבל במקום החלל אין גילוי של בורא, ואין גילוי של תקוות הנבראים, ושם מתגלה שהדבר נשאר במקומו. זה שורש תפיסת הכעס, ומצד כך הכעס מגלה כבדות, שהדבר עומד במקומו ללא תקווה.

הכעס לא רק מסלק את החכמה שבראש, אלא הכעס שמתגלה בכבד הוא עצם המציאות של עבודה זרה שנקראת כעס, מכעיסים את הבורא. בעבודה זרה יש מדרגות לפנים ממדרגות היכן שורשה, אבל השורש העמוק ביותר של העבודה זרה נמצא במקום החלל, במקום החלל אין תקווה של תחתון לעליון. החלל בא לבטל את החמימות של יסוד האש שתכונתה לעלות מעלה מכח הקיווי לעלות לשורשו למעלה, מכח החמימות שבה, וכאשר אותה חמימות מסתלקת, כאן שורש הקלקול הגמור.

אף אצל דן הירוד שבשבטים, שהוא מידת הדין הגמור, עולם שאינו מתקיים, גם שמה יש צד דקדושה שמתגלה "לישועתך קיויתי ה'", קיווי, 'עמד ושיתף מדת הרחמים'. אפילו אצל דן שמתגלה אצלו עבודה זרה ולכן אצלו היה פסל מיכה, שזה היה קלקול, אבל מאידך גם מתגלה אצלו "לישועתך קיויתי ה'", זה מגלה

שני מהלכים איך לסלק את הכעס - הרחמים והשחוק

יש כל מיני עצות בחז"ל איך לסלק הכעס, כמו לטבול במקוה, או להסתכל על כנפי ציצית, ועוד דרכים. נבאר כאן שתי עצות כלליות ושורשיות איך לתקן הכעס, או על ידי גילוי של רחמים או ע"י גילוי של שחוק.

בכל דבר יש שתי דרכים של תיקון להסיר את הרע והקלקול, או על ידי גילוי הטוב, או על ידי שהרע מכלה את עצמו. גם בכוח הכעס יש שתי דרכים שורשיות איך לתקן את הכעס. **המהלך הראשון הוא לסלק את הכעס על ידי גילוי הרחמים על הזולת,** "יכבשו רחמין את כעסך", זה דרך של גילוי הטוב על מנת לכלות את הרע. מהלך שני לסלק את הכעס זה על ידי הצירוף של 'טחול שוחק' עם ה'כבד כועס' [כלומר, גילוי השחוק לאחר כעס], שהוא דרך של רע המכלה את עצמו, כאשר השחוק מצטרף עם הכעס. זהו בעצם התיקון השלם, וזה מחזיר את המוחין דקדושה, ש"כ, שזהו הכפלה של ל"ב נתיבות חכמה בעשר, וכדברי רבותינו.

נמצא שהתיקון לכעס יכול לנבוע או מיסוד הרוח, מכח הרחמים, שזה הדרך של הגברת הטוב על הרע, או תיקון מכח הטחול שוחק, שזה יסוד העפר, ע"י שהרע מכלה את עצמו. על ידי שתי דרכים אלו יש סילוק הכעס.

תיקון כעס דקלקול של תרח - על ידי אברהם

דוגמא ברורה לתיקון הכעס מונח בשורש ננסת ישראל, באברהם שתיקן את הקלקול של תרח. תרח אותיות רתח, כעס. אברהם בא ממקום שהוא כולו כעס, והקב"ה אמר לו "לך לך וכו' מבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית י"א א), כלומר לך מהכעס של תרח.

בכל דבר בבריאה יש בחינה של עולם, שנה ונפש. בהבחנה של נפש הכעס מתגלה בכבד,

בכהאי גוונא שאין בכעס חמימות שמעלה אותו מעלה, ויש לו רק את הקרירות דעמלק, אז מציאות הכעס חלה כאן על עצם ההיות של הזולת.

שם הוי"ה בגמטריא כ"ו, בגמטריא כבד, כי בעומק בכל כעס הוא כועס על עצם ההויה של מישוהו נוסף שנמצא זולתו. יש מהלך אחד שכנגד הכעס יש רחמים, ושם הוי"ה הוא שורש של רחמים, אבל לענייננו דידן, ה'כבד כועס' מגלה שהוא כועס על כך שיש עוד מישוהו זולתו.

זה עומק הצירוף בין כעס הכבד לשחוק הטחול. הטחול הוא שוחק את הדבר, 'שחקים על שם ששוחקים מן לצדיקים', זה שחוק מלשון שחיקה, כי השחוק שוחק כל דבר. כשהטחול שוחק מצטרף לכבד כועס, יש אבחנה שכאשר הכבד כועס ואז הטחול שוחק הוא מפסיק לכעוס, אבל גם יש אבחנה הפוכה שכאשר הכבד כועס, זה מצטרף לטחול. רבותינו אומרים שהטחול והכבד יחד הם שלימות מדרגת גהינום, אומרים חז"ל 'כל הכועס כל מיני גהינום שולטים בו', כהגדרה כללית זה שבעה מדורי גהינום, אבל בעומק יותר, 'כל' מיני גהינום זה צירוף של ה'כבד כועס' עם ה'טחול שוחק'.

הכעס הוא על כך שיש עוד מישוהו זולתו, הוא כועס על עצם הקיום של זולתו, כי הוא תופס שאי אפשר לו להתקיים כאשר יש קיום לזולת, וא"כ מה הוא עושה כדי 'להתקיים', מכח ה'טחול שוחק' הוא שוחק ומכלה את הקיום של זולתו.

נמצא שה'טחול שוחק' אינו בא לתקן את הכעס, אלא להיפך, הכעס גורם לו לשחוק על זולתו שלא יהיה קיום לזולת. אבל מ"מ 'ממכה עצמה נתקן רטיה', וסוף כל סוף על ידי ה'טחול שוחק' הוא כבר לא כועס, ובזה מתבטל הכעס.

כי כבר בכעסו היה חמימות של האש שמכח כך העלה אברהם את האש מאור כשדים, והחמימות שבאש מצרפת את האש לרוח, שהוא שורש מדת הרחמים, והרחמים מבטלים את הכעס. אבל בעומק יותר, יש טחול שוחק וכבד כועס, ובהצטרפותם יחד נעשה מציאות של תיקון, באופן שהרע מכלה את עצמו.

אברהם -

סילוק שורש בכעס החלל הפנוי

חז"ל אומרים 'מי האיר ממזרח צדק - זה אברהם', שהיה זורח אמונה על כל העולם. כאשר אברהם עזב את תרח אביו, בעומק, אברהם מפריש את עצמו מהמדרגה של תרח שנקראת כעס, מהמדרגה שנקראת החלל הפנוי, מקום הכעס דקלוקול שמשם הוא הגיע. יש דרשה בחז"ל 'בהבראם - בשביל אברהם', כל העולם נברא בשביל אברהם, כי על ידי אברהם נסתלק החלל שבבריאה. זה עומק מ"ש "לך לך וכו' מבית אביך אל הארץ אשר אראך", צא ממדרגת תרח שנקרא רתח, שורש הכעס דקלוקול בחלל הפנוי, ותיכנס למדרגת 'בהבראם - באברהם', ועל ידי כן תסתלק מדרגת החלל הפנוי. וא"כ מדרגת אברהם לא רק מסלקת את תפיסת הנבראים שהיו כופרים בבוראם, אלא מסלקת את עצם תפיסת החלל כשלעצמו.

תיקון החלל על ידי גילוי מדרגת ניצוץ שבאש

בעומק, על זה אמרו חז"ל שאמר אברהם אי אפשר שהעולם דולקת בלי מדלקת, ושוב נתגלה לו הגילוי של 'הציץ עליו בעל הבירה', זה יסוד האש. הצצה הזו של בעל הבירה עליו זה היה גילוי של האור העליון, האש העליון, זה מדרגת אברהם לסלק את העולם ממדרגת חלל.

כאשר אברהם נזרק אל האש באור כשדים,

בהבחנה של זמן זהו רגע זעמו של הבורא שבכל יום. בבחינת מקום הכעס מתגלה בבבל, כמ"ש "לב רגז בבבל" (נדרים כב.).

באברהם שהיה שורש כל קומת כנסת ישראל, נמצא גילוי של כעס אצל תרח אביו, כי ענינו של תרח הוא רתח, כעס דקלוקול. על ידי הכעס של תרח על אברהם נזרק אברהם לכבשן האש באור כשדים, מפני שהוא לא רצה לעבוד את העבודה זרה של תרח. אברהם מתנגד לתרח אביו, לאש של כעס דקלוקול, ולכן אמר תרח לזרוק את אברהם לתוך האש. לכאורה היו לתרח הרבה דרכים איך לבטל את אברהם אבינו, למה הוא בחר לכלותו דוקא בצורה של כבשן האש, הסיבה הפנימית לזה היא מכיון שתרח היה עובד עבודה זרה, היה בו גילוי של רתח, כעס, אש דקלוקול, ואברהם היה מתנגד לאש דקלוקול של תרח, לכן תרח רצה לבטל את אברהם דווקא על ידי אש.

חז"ל אמרו שתרח עשה תשובה בסוף חייו. אומרים רבותינו שהחלל הפנוי כמעט אין לו תיקון, וא"כ כאשר תרח עשה תשובה, התגלתה כאן של יסוד האש, החמימות של האש מצטרפת עם היובש של עפר, ולכן מתגלה לבסוף שתרח עשה תשובה. ואף שתרח הוא שורש העבודה זרה והכפירה, ששורשו בחלל הפנוי שאין לו תיקון, הוא עשה תשובה מכוח הרתיחה של יסוד האש, שעדיין יש חמימות שמצטרפת עם היובש, ולכן התגלה לבסוף שתרח עשה תשובה.

במלחמה הזו תרח הכניס את אברהם לתוך האש של אור כשדים, זה נעשה מכח תרח של אש דקלוקול, ועל ידי שאברהם ניצול מאור כשדים, בעומק הוא העלה את מדרגת האש למעלה, אבל זה לא היה מדין כעס, אלא מדין חמימות, וזה עומק הסיבה שלבסוף תרח עשה תשובה.

בהבנה פשוטה, תרח עשה תשובה לבסוף

מכח תכונת החמימות, שהרי אין כאן חמימות, הניצוץ של האש יכול לכלות רק מכח תכונת היובש המכלה. מצד כך, מדרגת 'הניצוץ' עליו בעל הבירה' מגלה את ה'ניצוץ' של האש, שמגלה את אור האמונה שמסלק את החלל, כי הניצוץ של אש מגלה את היובש דתיקון של האש, כנגד היובש דקלקול של החלל.

זה עומק הדבר שאברהם הזריח אמונה בעולם, הוא הזריח את אורו ית' שמו בעולם וסילק את מדרגת הכעס, מכח הגילוי של אור האמונה השלם, וזאת הדרך עמוקה ביותר לסלק את הכעס, ע"י כח האמונה השלם.

תמצית

שלשת התיקונים השורשיים לכעס

נתבארו א"כ שלשה מהלכים יסודיים איך לתקן הכעס.

מהלך אחד לסילוק הכעס הוא על יד רחמים, וזהו מהלך של הגברת טוב לסלק את הרע.

מהלך שני הוא לסלק את הכעס על ידי שחוק, וזהו מהלך של כילוי הרע מיניה וביה.

הדרך השלישית והעמוקה ביותר לסילוק הכעס היא על ידי הזרחת אור האמונה, שמגלה בעומק את מדרגת ה'ניצוץ' של האש, ועל ידי כן מסתלקת מציאות החלל. האמונה מסלקת את שורש הכעס, שנמצא בחלל. כמו שנתבאר, שורש הכעס הוא לא רק כעס מצד התנגדות לרצון, אלא עומק הכעס הוא על עצם ההויה. כאשר מכח האמונה יש גילוי של 'הניצוץ' עליו בעל הבירה', ה'ניצוץ' מגלה את ה'בעל הבירה', כלומר, הניצוץ מגלה את ההויה האמיתית, ועל ידי כן מסתלקת המציאות של החלל, ומסתלק גם שורש הכעס שנמצא בחלל.

מה העלה אותו מן האש, בהבנה הפשוטה זה היה נס, אבל מה העומק של הנס הזה, החמימות של האש, זה מה שגרים שאברהם אינו נשרף ח"ו לאפר. אמרו חז"ל שלולא שאברהם היה ניצול מאור כשדים היה ראוי שם לראות את אפרו. הוא נזרק אל האש ומצד כך היה ראוי להיות אפר, וא"כ בהבנה הפשוטה החמימות של האש הצילה אותו, דהיינו שהוא העלה את האש על ידי החמימות שבאש. אבל בעומק ברור שהצלתו מאור כשדים ומה ש'הניצוץ' עליו בעל הבירה' שורשם חד, ונבאר.

בעומק, הצלתו של אברהם מהאש לא הייתה רק מצד החמימות שבאש, אלא זה היה מכח גילוי הניצוץ שבאש. זה העומק של 'הניצוץ' עליו בעל הבירה, וכמו שנאמר "'מציץ' מן החרכים" (שה"ש ב ט), הצצה מלשון הסתכלות, וכמו שיש תיקון לכעס על ידי הסתכלות בכנף ציצית, שהוא אחד מתיקוני הכעס.

על ידי אברהם אין חלל, אין את מדרגת 'ראה שאין העולם מתקיים', אלא אברהם מגלה שהעולם יכול להתקיים, כי אברהם מסלק את תפיסת החלל הפנוי שבבריאה. 'בהבראם - זה אברהם'. העולם מתקיים מכח אברהם. מהו הקיום של העולם על ידי אברהם, במהלך אחד העולם מתקיים על ידי מדת הרחמים, וזה מ"ש 'עמד ושיתף עמו מדת הרחמים'. המילה 'רחמים' יש בה אותיות חם, כלומר תיקון אש הכעס על ידי חמימות האש, וזה מצרף את האש לרוח, לגילוי הרחמים. זה מהלך אחד איך לסלק הכעס.

אבל במהלך העליון, אברהם ניצול על ידי הניצוץ שבאש. נבאר כאן נקודה עמוקה מאד, ככל שהניצוצות של האש מתרחקים מן האש, הם לא חמימים אלא קרים, א"כ הניצוץ שבאש מגלה רק את יובש האש בלי החמימות. בניצוץ של האש, האש אינה יכולה לכלות

סוגיות במחשבה בלעם

והנה חרן מלשון חרון אף. עיין עמק המלך (שער יד, פרק קיח). ומגלה עמוקות (בהעלותך, ד"ה סוד נ' הפוכה). ועץ חיים (שער כח, פ"ה). ומקורו במדרש). וז"ש (ברכות, ג, ע"א) על בלעם שיודע דעת עליון, והיינו יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס, והיינו חרון אף, ולכן הוא דייקא מחרן. ועסקו בקסמים להגיד עתידות. עתד - דעת, וזהו יודע דעת עליון. והיינו שכל היותו מעץ הדעת רע, ומשם שורש קסמיו. לעומת משה שהיותו מעץ החיים ומצורף לו עץ הדעת טוב.

והנה מי שדבק בעץ החיים ובעץ הדעת טוב ומסולק מחרון כלל וכלל, אין בלעם יכול לפגוע בו בקסמיו וקללותיו, וכמ"ש הרלב"ג (במדבר, כד, א) וז"ל, היה נעזר בזה בלעם מהודעה שתגיע לו בקסם לדעת בא זה מהדברים יתכן שיוזק האיש ההוא או העם ההוא לפי מה שיתבאר לו בקסם שימשך לאיש ההוא או לעם ההוא משפע הכוכבים וכו', ואע"פ שמהענינים לא יוזק מי שנדבק בו השגחת השם יתעלה, כי גם במה שנתחייב בעצמות וראשונה מצד מערכת הכוכבים ישמרהו ה' כמו שביארנו בד' מספר מלחמות ה', הנה מפני שישאל לא היו אז באופן מהשלמות שתדבק בהם כמו זאת ההשגחה, ויורה זה על התפתותם בקלות לעריות ולע"ז, הצטרך השם יתעלה לשמרם מזאת הקללה, עכ"ל.

בלעם בן בעור (במדבר, כב, ה). וכתוב (יהושע, יג, כב) בלעם בן בעור הקוסם. ולכך כתיב (במדבר, כב, ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבואו אל בלעם. עיין רבינו בחיי (שם) ובעלי התוס' (שם), ועוד מפרשים. ואף ניסה בקסמיו לבסוף להציל עצמו מיד פנחס שלא להורגו, כמ"ש בתרגום יונתן (במדבר, לא, ח, בהרחבה, עיי"ש). אולם כתב רש"י (במדבר, כג, יד) וז"ל, בלעם לא היה קוסם כבלק, עכ"ל. ועיין רמב"ן (במדבר, כב, כג) שעיקר מדרגתו של בלעם קוסם היה, ולא היתה לו נבואה, אלא נגלה אליו הקב"ה בדרך מקרה לכבוד ישראל, עיי"ש. ועיין רבינו בחיי (שם, כג, ד). ועיין סנהדרין (קו, ע"א) שאמרו, בתחילה נביא ולבסוף קוסם.

ומהות הקסם, כתב הרמב"ן (דברים, יח, ט) וז"ל, קסם - קסמים, והיא מחשבה בעתידות בכלל, מלשון קסם על שפתי מלך במשפט לא ינעל פיו (משלי, טז, י), כמ"ש בלעם בן בעור הקוסם, והיה מנחש כמ"ש בו (במדבר, כד, א), ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, וכתוב (שמואל, א, ח, ח) קסמי נא לי באוב, עכ"ל.

ובלעם הוא לבן (עיין תרגום יונתן הנ"ל, ועיין עץ חיים, שער לח, פ"ג, מ"ת, ועוד ברבותינו). וכתב הרבינו בחיי (בראשית, לא, יט) וז"ל, לבן היה קוסם ומנחש, כענין שכתוב נחשתי. וארצו חרן היא ארץ קדם מלאה קסמים, הוא שכתוב (ישעיה, ב, ו) כי מלאו מקדם. גם בלעם בן בעור הקוסם היה משם, הוא שכתוב (במדבר, כג, ז) מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם, עכ"ל.

מדור רל"א שערים

צירוף

ב-ל / ב-ע / ב-מ

ל-ע / ל-מ / ע-מ

ב-ל

ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר בחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

והנה יש רציחה בפועל, ויש אביווריהו, מלבין (לב - ן) פני חבירו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם במקום שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מבול. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים, זהו לבד דתיקון. וכתבי תולה ארץ על בלימה, לב - ימה, והוא שורש לבו של העולם. ולב דקלקול שבועולם הוא בב, לב-ב. ובנפש זהו בלעם, בל - יעל.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ולעומתו בלעם, בל - עס, כמ"ש במסכת אבות. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בלעם, היפך אדם, אדום, בלעם, לב-עלי. ושורשו הוא מזורעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבטים עיקר התיקון לכך, זבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאל, וכל חכם לב. בצלאל, לב-אצל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמצות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, בב, בדלח, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, בב, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, בל, בלעם, לב, יובל, יבול, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאל, גבלה, הב, מבול, לבנון, נבל, איזבל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבליים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבולל, בטל, בלג, בלימה, בלעם, בלם.

רבותינו לימדנו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עליונה שבראש. הנקראת בלימה, לב - ימה, והיינו י' ספירות וככ' אותיות גימט' לב, כמבואר בספר יצירה. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה. וזהו בול, בל - ו, לשון בלה, בלתי. וכן בלע, בל - ע, אור שאינו מתפשט אלא נשאר בלוע במקורו.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלובן העליון. לבן לב-ן. כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללובן העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ומכאן נעשו האם והולד בלולים זה עם זה, בלעם, בל - ל. ונגלה אצל בלהה, בל - הה, שיפחת רחל, שנולד בנימין ומתה רחל, וגידלה בלהה את בנימין כאמו, ואף דאגה לחלב בעבורו. ובעומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל. וכאשר מקיא חלב שינק משדי אמו, זהו בחל. וזהו ביטול של החלב, בטל, בל - ט.

וכשם שהוא הכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ונקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור, ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק. ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדום הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלח, לב - חד, לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הבל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחוה ונגלה חיבורו של הבל אל ליבה של חוה. וכאשר קם קין על הבל והרגו, ביטל חיבור הלב. ובשעה זו נתחדשה אכלות בפועל ראשונה בעולם. אכלות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ואבל אין לו פה, בבחינת מש"כ 'מבליגיתי עלי יגון', בל - ג, ליבא לפומיה לא גליא מכח הבלגה. ובבחינת בלם, בל - ס, בולם פיו. ושורש אכלות זו נעוץ בחוה שנתנה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר

ב-ע

עביות דקדושה, כנ"ל. אולם כאשר אכל מעץ הדעת, דבק בקלקול במדרגת בטן רשעים תחסר, בחינת רעב, עב-ר. ונפילה זו היא בבחינת ירידה ממדרגת הנהגה ניסית, להנהגת הטבע, טבע, עב-ט. כי הנהגת הטבע היא עביות, שנראה כהנהגה כללית, ואין ניכר הנהגת השגחה פרטית, שהיא הנהגה של דקות.

וע"י נפילתו זו נפל ממדרגת אדם דקדושה למדרגת אדם בליעל, כי ביום מתגלה הראות והדקות, ובליילה נגלה העביות. ולכך העננים המסתירים את האור ונראה כעין לילה נקראים עבים, לשון עביות. ואצל כל אדם יש מקום שהוא בבחינת בליעל, בלי-עול, והוא העקב, עב-ק, מקום שאדם לא חלי ולא מרגיש לרוב עביותו. ואת עביות זו בא יעקב אבינו לתקן יעקב, עב-יק. ועיקר תיקון העביות שבנפש, הוא ע"ש הנ"ל, נעלבים ואינם עולבים, עלב, עב-ל. כי הנעלב ואינו עולב, מבטל עביותו ונעשה דק ועדין. ומאידך יש עבודה של עביות דקדושה שהוא בחינת יעקב חבל נחלתו, כחבל עב שיש בו ג' חוטים. והוא בחינת מצות ג' הדסים בסוכות, הנקראים עבותות. עביות דקדושה. ובנין עביות זו נבנית אצל כל אדם בהיותו עובר במעי אמו, שתחילה הוא טיפה דקה, ונעשה עב, וע"ש כן נקרא עובר, עב-ור. והוא בלוע באמו, עב - ל, ואמו נעשה עבה מחמתו. ומלאך המלמדו כל התורה הוא מכח עביות שם ע"ב, מילוי. ע"ב כנ"ל. וזהו תורתו של יעקב, איש תם יושב אהלים, מעין עובר בתוך אהל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: ערב, עשב, שבע, עזב, עצב, עבד, ארבע, אבעבעת, אלישבע, אצבע, שבע, בלע, בקע, בקעה, גביע, גבעון, גלבע, בצע, בקע, יעקב, טבע, טבעת, בלעדי, בעל, עלב, עבר, עבירה, בעבור, עבט, עברה, בועז, בער, רעב, בערה, תועבה, תועבה, גבעל, מערב, ערב, בליעל, בלעם, טבע, ירבעם, נובע, טבעת, עב, עברי, עיבל, עכבור, עמינדב, עקרב, עקב, צבע, בצע, יעיב, מטבע, נבע, נבעית, נבע, עבדיה, עבות, עובר, עובד, עכביש, ענב.

הנה נודע שם הויה, יש בו ד' אופני מילוי, והראשון בהם כאשר ממלאים יוד, הי, ויו, הי, עולה ע"ב, לשון עיבוי. כי שם הויה עצם, והמילוי עיבוי. והוא השורש לשם בן ע"ב אותיות, היוצא מן הפסוק, ויסע, ויבא, ויט, כנודע. וכל אלו שיש אותיות ע"ב בשמם, כגון יעקב, עב-קי, בעז, עב-ז, עמינדב, עב-מינד, עבדיה, עב-דיה, ינקיתם משם זה.

ושורש עיבוי זה הוא השורש לכח עיבוי של רע, כי עצם מילוי אותיות שורשם בשורש לרע, כנודע, מילוי גימט' אלקים, והוא שורש לאלהים אחרים. ובפרטות תחילת כל המילויים, מילוי שם הויה ביודן ע"ב. ושורש הרע נקרא עקרב קשה מנחש כמ"ש בברכות (שכרוך על עקבו מפסיק). עקרב, עב-קר. עביות היוצרת קרירות, שורש לעמלק "אשר קרך". ובנפש זהו אדם בליעל, עב - ליל, חשך עבה כמו שהיה במצרים. וזהו בחינת בלעם, בע - לס.

ונודע שמדרגת נפש, שורש הרע הוא בחינת ערב רב. ערב עב-ר. מלשון עב רע. ועמלק אחד מן ה' מיני ערב רב, ונודע שערב רב גימט' דעת, דעת דקלקול, והוא בחינת בלעם, יודעי דעת עליון. בלעם עב-מל. ושורש קלקול זה נתגלה באכילה מעץ הדעת טוב ורע. ושם נתקלל אדה"ר וחוה, בעצבות. בעצבון תאכלנה, הרבה ארבה עצבונך וגו'. עצב, עב-צ. כי החטא יוצר עיבוי. ולחד מ"ד עץ שאכל ממנו אדה"ר ענבים היה, ענב, עב-ן. ואילו אכל מעץ החיים היה דבק במדרגת מים חיים, נביעה. נבע, עב-ן. היפך ענב, נבע. עץ הדעת, ענב, עץ החיים, נבע.

ופעולת החטא נקראת עבירה, עב-ר. וע"י אכילתו דבק בתועבה, תעב, ת-עב. ומתולדת החטא שנפל ממדרגת בן, שהרי היה יצור כפיו של הקב"ה, למדרגת עבד. עבד, עב-ד. ואז נעזב ממנו ית"ש ונתגרש מג"ע. עזב, עב-ז. והבן שעצם העביות הוא גופא העזיבה. ואילו זכה והיה אכילתו מעץ החיים, היה אז בבחינת צדיק אכל לשבע נפשו, שבע, עב-ש

ב-מ

מ"ב דייקא, מזבח, בם זח. וכנגדו מזבח שהיה במתן תורה שהקריבו עליו עולות, על דייקא. ומה שמקריבים עליו נקרא 'במה' קודם המשכן והמקדש שהותירו הבמות, במה, מב-ה. ועיקר ההקרה לעשות ריח ניחוח לה'. בחינת בשם, בושם. בם-ש.

ובקלקול אמרו כל הנושא אשה עולה לגדולה, ונשא עשיו את בשמת, בשם דקלקול שהיו מקטרים לע"ז. ובקלקול נפלו ממדרגת מתן תורה, ממדרגת אדם למדרגת בהמה, כדכתיב נמשלו כבהמות נדמו, היפך עלית בהמה לאדם, בהמה, במ - הה. ולאחר מכן היה משכן לתקן זאת, ובעיקר מקדש שבחלקו של בנימין, בם - נימין, ושם הקרבת בהמה לעילא. ובעומק כל כח העליה לא"י מכח שם מ"ב - ותחלתו קריעת ים סוף ע"י נחשון בן עמינדב, מב-עינד. ומכאן ואילך מ' שנה היו במדבר מדבר, בם-דר, כנ"ל, מקום מעבר לא"י מעבר, בם-ער. ושלמות העבודה בא"י, מקום הגבוה ביותר, בבגדי כהונה, מגבעת, בם-געת, שהוא גבוה מכל, שע"ש כן נקרא מגבעת.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימלך, בהמה, במה, מזבח, מחברת, מכתב, מרכבה, בשם, בשמת, מבול, מבין, מגבעת, מושב, מדבר, משבצת, משכב, בנימין, מערב, מירב, עמינדב, מבשר, מרכץ, מבוא, מהביל, מבחר, מבכה, מובס, מושב, מחצב, מחשבה, מטבת, מכאוב, מכבד, מכבר, מעבר, מצב, מרבדים, אבשלום, בלעם, בם, בתולים, ירבעם, בלימה, בלם.

כתיב ודברתם בם, בם ולא בדברים בטלים, כמו שדרשו חז"ל, ושורשם ל"ב נתיבות חכמה, וי' מאמרות שבהם נברא העולם. ויחדי עולים מ"ב. כי יש את התורה שבכתב ויש את כח האמירה דיבור, עשרה מאמרות, עשרת הדברות. ומצות דיבור בדברי תורה, צירוף התורה שבכתב, ל"ב, כנ"ל, עם כח הדיבור, י' כנ"ל, וזהו ודברת בם. אולם יש מדרגת שתוק כך עלה במחשבה, ושתיקה הוא בחינת בלימה, בם - ליה, בחינת בלום פיך מלדבר, בל - ס. ושורשו כביכול אצלו ית"ש, שאסתכל באורייתא וקרא בה ואמר י' מאמרות, ועי"ז ברא עלמא. וזהו כללות התורה. וע"ש כן נקרא האדם מדבר, בם-דר, ובפרטות כל התורה כולה שמותיו ית' שמו, ואחד מן השמות הוא שם מ"ב, כמו שאמרו בקדושין (עא). ובפרטות יש ג' שמות מ"ב. א. הויה פשוט ומלא באלפין, ומלוי המלוי, עולה מ"ב אותיות. ב. שם אהיה - יהו', עולים בגימט' מ"ב. ג. אנא בכח גדולת ימינך וגו' כנודע יש בו מ"ב תיבות, וצורת חלוקתם ז' פסוקים שיש בהם ו' תיבות, עולה מ"ב. ושורש כל אחד מן ו' אלו, הרי מ"ט, והוא שורש ספירת העומר מ"ט ימים, ויום חמשים שבו נתנה תורה כנודע. ושלמות מדרגת ודברת בם, נתגלה במתן תורה, י' דברות, עיין רע"מ (בהר קח, ע"ב).

והנה משה קבל תורה מסיני, ותחלה היה משה בדור המבול, כמ"ש מן המים משיתהו, מימי המבול. כנודע. ובדור המבול במקום להנתן תורה נעשה מבול, מב-ול. ומהות המבול בתורה עצמה, שנעשה עירוב האותיות ובלבולם, בחינת בבל מלשון בלבול.

והנה זה לעומת זה עשה האלקים, טוב לעומת רע, רע לעומת טוב, ולעומת משה עומד בלעם כמ"ש חז"ל לא קם בישראל וגו', אבל באוה"ע קם, ומנו בלעם, אותיות בם-על. ובשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל, נתקבצו כל האומות אצל בלעם ואמרו לו 'שמא מבול מביא לעולם' כמ"ש חז"ל בזבחים (קטז). ודייקא נתקבצו לבלעם, בם-על, כנ"ל ודוקא אמרו, שמא מבול מביא לעולם, מבול בם-לו, כנ"ל.

והנה נודע שיש ג' בחינות ידים, יד ימין יד הגדולה, יד שמאל היד החזקה, ויד אמצעית (שאף הגוף נחשב בערך מסוים יד) יד הרמה. וג"פ יד עולה מ"ב. כי מהות של מ"ב לעלות תחתון לעליון, שזהו ע"י כח הידים, ובקלקול זהו בחינת בלעם, בם-על, על דייקא. ולכן ביקש מבלק שיבנה לו מ"ב מזבחות,

ל-ע

הנה יש בחינת ל-ע מלעילא לתתא, ויש בחינת ל-ע מתתא לעילא. מלעילא לתתא זהו בחינת ל', היינו להיכן פנייתו ל' ע', ל-עולם, ובנפש ימי חיינו בהם שבעים שנה. ובזמן שבעה ימים, שבעה שבועות, שמיטה, וכו'. ובמקום זהו עולם, על-ום, שית אלפי שנין הוה עלמא וחד חרוב. ומתתא לעילא זהו לשון על, עלייה. או לשון שנמצא כבר למעלה, עליון, על-יון. כגון עול, על-ו, והיפוכו בליעל, בלי-על. וכן בלעם, על - במ.

ובחינת עלייה מתתא לעילא זהו עמל, על-מ, כי עיקר העמל לעלות לעילא. ותנועה זו מתגלה בגילויי ברגליים שהם העולים, ועל גבם יש מנעלים, נעל, נ-על. ובכללות הגוף זהו מעיל, מי-על, שעולה על גבי שאר הלוששים. וכן נקרא בעל, ב-על, בא על הנוק' ונמצא למעלה. ולצורך כך נבראה הנקבה מן הצלע, צ-לע. ואמרו חז"ל שקלעה הקב"ה לחוה, קלע, ק-לע. והתינוק הנולד ממנה נקרא עולל, על-ול, כי עולה עלייה לינק. וכן נקרא עלם, על-ם.

אולם יש כח המעכב את העלייה, ויש בכך כמה בחינות. והם, ערל, על-ר, מחיצה החוסמת את העלייה. וכן הלעטה, ל-ע-טה, חשך, הסתרה, בחינת העלם, על-ם. שהוא גופא בחינת ערפל, על-רפ, עירפול, חוסר בהירות. וכן עצלות, עצל, על-צ, שהכבדות מונעת אותו לעלות, והיפוך אותיות עלץ, שמחה, בבחינת וישא יעקב את רגליו, שכיון ששמע שמועה טובה נעשה קל. וכן עמלק, על-מק, בחינת לץ, היפך עלץ, עושה ליצנות מהעלייה, וזאת ע"י שזורק עורלותיהם של ישראל לעילא כמ"ש חז"ל, ערלה דייקא, כנ"ל, ערל, על-ר. ועי"ז מתלווץ מהעלייה דתיקון, ומגלה עלייה דקלקול. וכן נתגלה בחינת עלייה דקלקול במעפילים, עפל, על-פ, שרצו לעלות לארץ ישראל קודם הזמן הראוי. וכן עלייה, על-ילה, מעלה עליו דברים שאינם.

ומלעילא לתתא, מצד הקלקול, זהו שער לעזאזל, על-זאז, שזורקים אותו מן הצוק לתתא. וכן מעילה, מעל, מ-על, שע"י שמעל בהקדש יוצא ההקדש לחולין

ויורד מדין "ממון גבוה", לתתא. וזהו בחינת ישמעאל, על-ישמא, פסולת דאברהם, פסולת מים, שעוזבים מקום "גבוה" ויורדים למקום נמוך. ואצל אברהם זוהי ירידה דתיקון, ואצל ישמעאל זוהי ירידה דקלקול. וכן אצל עשו, הלעטני, עלט, על-ט, שפיקה מלעילא לתתא. וזה היה ביום מיתתו של אברהם דייקא. ומצד התיקון ירידה דאברהם, בבחינת נתאוה להיות לו דירה בתחתונים. וזהו תולעת, תות-לע, בחינת השפלה כתולעת, בחינת דירה בתחתונים, ודו"ק.

ובחינת שלימות של על, חיבור של מלעילא לתתא עם המתתא לעילא, הוא בחינת עיגול, על-יגו. כי חציו בתנועה מלעילא לתתא, וחציו בתנועה מתתא לעילא, וחזור חלילה. וכל הנמצא תוך העיגול בלוע בתוכו, בלע, ב - לע.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלידע, אליועיני, אליעזר, אליעם, אלישבע, אלישמע, אלישע, אלנעם, אלעזר, אלעלה, אלפעל, גלעד, זלעפה, יועיל, יזרעאל, יעואל, יעאל, יעל, ישמעאל, ירבעל, יעשיאל, כדרלעמור, כעול, כעגל, בלעדי, בלע, בעל, לשע, לעז, העולם, למעלה, לעמת, מלעות, מעל, מעלה, לענה, נעל, מעגל, עולל, מעול, עולם, מעיל, מעלות, עזאזל, מעליותיו, העלמה, עלמן, מעלפת, עמל, מעקל, עתניאל, ערלים, מפעל, צלע, מקלעת, קעילה, לעד, נעלים, נעלם, נתעלסה, סלע, עבדיאל, עגול, עגיל, עגל, עגלון, עגלה, עדיאל, עדלם, עובל, עויל, עול, עולל, עולה, עולם, עזיאל, עזריאל, עיבל, עילם, על, עילי, עלבון, עלה, עלגים, עלון, עלי, עליון, עליות, עליזה, עלילת, עלם, עלמון, עלמים, עלץ, עמיאל, עמל, עמלק, עפל, עצל, עקלתון, ערל, ערפל, עשהאל, עתליה, עתניאל, פנעיאל, פעל, רעל, צלמנע, קלע, רעואל, קעילה, תעלה, שועל, שעל, תולע, תולעת, עשהאל, בליעל, בלעם, עלטה, משעול, בעילם, גלבע, לעו, עפלים, ערפל, גבעל, לעג, גלעד, געל, דעואל, הועיל, אלישמע, הלעיט, מנעול, עטלף, התעלל, נעלם, אלישע, אלעד, למען, נעיאל.

ל-מ

בע-לם. לעומת כך משה שהפריש ג' ערי מקלט, מל-קט, שנאמר בהם שיהיו מכוונים אלו מול אלו.

ובקומת נפש בפרטות זהו כלמה, כה-למ, כי האדם נכלם כאשר חש שאינו מכוון כראוי. ובהרחבה, זהו חוסר חיבור של זכר ונקבה, בחינת אלמן - אלמנה, אן-מל. ונעשים אמלל, מל-לא. ונעשים גלמודים, גו-מל.

ולעת"ל יאיר מש"כ אין עוד מלבדו, מל-בדו. ושם הוא יחיד ואין שייך כוון. ומשם יומשך האור שיתקן ויכוון את כל הברואים כולם.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימאל, אבימלך, אהליבמה, אחימלך, אילמה, אלגומים, אליהמה, אלימלך, אלישמע, נעלם, אלמנה, אלמודד, אלמוני, אלמן, אמילם, אמרפל, אתמול, גלמוד, גמול, גלמי, גמל, גמלה, גמלי, גמליאל, דבלתימה, חלמיש, חשמל, חמולי, ירחמאלי, מבול, כרמל, מאכלת, כרמלית, מגדל, מחלצות, מושל, מזלג, מחלה, מחלי, מכפלה, מחלקות, מחלתי, מיחלים, מילדת, מלוכה, מלאך, מלאכה, מלבוש, מלוא, המליץ, מלון, מלח, מלח, מלחמה, מלקוח, מלכיאלי, מלך, מלמד, מלצר, מסלה, מלקק, מלתחה, ממשלה, מנעול, מקלות, מעגלה, מעיל, מלקחים, מעלה, משקל, מקלט, מרגלים, מקלל, המשל, העלמה, נכלם, הנמואלי, סמל, עמל, אבימלך, עמלק, שולמית, השלימה, שמאל, אמלל, אדרמלך, אהליבמה, אחימלך, אלישמע, כצלמנע, אמרפל, כרמל, מכשלה, טלמן, לאמר, צלם, מלמטה, מקביל, לעומת, למכשול, כרמל, להשמיל, גמליהם, למיכל, למשל, מילואים, מלך, מלמד, ממלכות, מבלי, שלמה, שלמים, ומאכילך, מאשטאל, שיום, מבלעדי, מבלקה, מגדל, מגדל, מחיאל, מולדה, מולדותיך, מחול, אלימלך, ומל, מחלקתו, מיכל, מושל, מכשול, ומלה, מלא, מלאך, מלאת, מלבד, מליצה, מלה, מלוה, מלחיהם, מלחמה, מלק, מליץ, מלט, מלכיאלי, אחימלך, מעיל, מלקוח, מלת, מנעל, מעולם, מתושאל, מעלות, עמלק, מצהלותיך, משקל, נעלמה, מתלעות, נאלמת, נחלמה, נכלמת, קדמיאל, עלמות, עמל, עמלק, צלמות, חשמל, שמאל, חלמה, חלמיש, חמואל, ימואל, חמל, תנמאל, חשמל, טלמן, גמול, ימולל, ירחמאל, ישמעאל, אתמול, מגדל, כדרלעמר, כרמל, כלמה, מאכלת, מלקוח, מחלה, מלאכי, מלאך, מלוה, כתמול, מעללי, מרגלים, מתלהלה, כרמל, ירחמאל, כלמה, מבול, מגדול, מגדל, למה, מהלמות, מחלקות, מחלי, מיחלים, מילדת, למן, מלח, מלקוש, למנצח, למס, למעלה, למען, נמואל, עמל, לעמת, קדמיאל, שלמים, שלמיהו, לשמה, שמואל, מאליפות, אתמול, מבול, מבלי, מבליגית, מגדיאל, מגדל, מגדול, סגל, מנעל, מדלג, אלהים, מהול, מול, מולדת, מועיל, מחבל, מחדל, מחויאל, מחול, מחולה, מחלה, מחלי, מיחל, מיכל, מיכאל, משכול, מל, מלא, מלבד, מלבוש, מלבן, מלוח, מלוא, מלוכה, מלון, מלח, מלחמה, מלט, מלית, מליץ, מלך, מלמד, מלל, מלקוש, מלקוח, מלת, ממכללת, ממלא, מצלות, ממעל, ממשל, מנהל, מנעל, מסלה, מסבילים, מסלול, מסלות, מסתולל, מעגל, מעולם, מעיל, אבימלך, מעלות, עלמן, מעמלקי, מעקל, מפלה, מפלט, מצהלות, מצולה, מצליח, מקל, מקלעת, משל, משלה, משלי, משקל, צאלים, מתושאל, מתלעות, מתמול, נמואל, נגלים, נעלמה, סמל, עדלמי, עולמים, עלמן, עלמות, עמיאל, עמל, עמלק, צלמן, צלמות, קדמיאל, צלמנע, צלמיו, קמואל, קמל, רמליהו, שלומית, שלומים, שלמה, שלומנו, שלמיאל, שלמיה, שלמנאסר, שלמנים, שמאל, תגמולוהי, תגמול, תלמיד, תמול, תלם, אבישולם, אבשולם, אילים, אליהם, אלים, אליעם, אליקים, אלם, אמילם, אולם, באיליים, אלהים, חלום, בלעם, תלם, בתולים, בשלום, צלם, עפלים, גחלים, גלם, הולם, חלום, הולם, אלגומים, לחם, אבשולם, מעולם, משכיל, חלום, לציים, מחבל, מעולם, מצלתיים, בלימה, בלם.

מול, מל-ו. הנה בפנימיות הבריאה כל הבריאה מכוונת להפליא, שכל חלק וחלק עומד במקומו. וזהו "כבודו מלא עולם". מלא, מל-א. וכבר אמרו בהמוכר את הספינה, "כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם". והיינו שכל דבר יש בו בחינת זכר ונקבה, ובשורש יצירתם הם עומדים זה "מול" זה. אולם כאשר אינם עומדים זה מול זה, נצרך להסיר הערלה שהיא מונעת את ההכוונה שיהיו מול, וזהו מילה, מל-יה. ומל מלל, מל-ל. וזה בדיבור. היפך אלם, א-למ, וכן היפך בלימה, מל - ביה, בחינת בלום פיך מלדבר, בלם, בל - ס.

וזהו בחינת המליץ בינום, מליץ, מל-יץ, הוא פועל שיהיו זה מול זה. וכן זהו מהות מליצה, מל-יצה. וכן משל, מל-ש. וזהו אות גימ"ל, גי-מל, כמ"ש (שבת, קד, ע"א) ג-ד, גמול דלים. כי הגימ"ל גומלת ונותנת לדל, והיא מכוונת לעומת הדל. וזהו בחינת שלם, ש-למ, כי בשלמות הכל מכוון זה לעומת זה. ועיקר השלמות מתגלה במלך, מל-ך. ובעיקר במלך שהשלום (שלם) שלו, שלמה, ש-למ. וע"ש כן נקראו שוחי המקום מלאכים, מל-אך, והיינו כי הם מכוונים במדויק לשליחותם. ובפרט מיכאל, מל-כא.

ובעומק עיקר חוסר הכוון זה מול זה, אינו נובע מצד ימין שאינו מכוון לעומת צד שמאל כראוי, אלא מצד שמאל שאינו מכוון כראוי מול צד ימין. שמאל, שא-מל. ונצרך עמל, ע-מל, והיינו כי כל עמל האדם כל חייו לכוון הדברים זה "מול" זה, זה לעומת זה, לעומת, למ-עות. ועבודה זו היא מחד לחבר שמאל בימין כנ"ל, וכן מתתא לעילא, לכוון התחתון לעליון. ועיקר עבודה זו מתגלה בקורבנות, קרוב מתתא לעילא. ולכן נאמר בו על כל קרבנך תקריב מלח, מל-ח. כי המלח הוא המכוון את התחתון לעליון.

וכן פנים נוספות מלבד שמאל לימין ומטה למעלה, הוא בחינת עיגול כמ"ש גבי סנהדרין שהיו כחצי גורן עגולה שיהיו אלו רואים את אלו, בחינת אלו מול אלו, וכן שייך אלו מול אלו או כקו ישר או כקו אלכסוני, כנודע. וזהו מחול, מל-חו. וכן חמל, ח-מל. כי כאשר מכוון מול הדבר חס חומל ומרחם. משא"כ כשאינו מכוון הוא בחינת אכזר, אכ-ז, כנודע.

והשורש לכך באדם הוא מש"כ בצלם אלהים עשה את האדם, צלם, צ-למ. אלהים, אהי-למ. כי מכח צלם אלקים מכוון הכל, ודו"ק. ובבעל חי נגלה בעיקר בנמלה, נה-מל. וכאשר הם אינם מכוונים בתיקון הם בבחינת זה לעומת זה עשה אלקים, ואמרו חז"ל בספ"י, רע לעומת טוב. ואז יש מחלוקת. מל-חוקת. ואזי נעשה מלחמה, לחם, למ-ח. ושורש המלחמה עמלק לעומת ישראל, עמלק, עק-מל. וכאשר אינם מכוונים, זהו בחינת מבול, מל-בו, בבלול. אולם נח וביתו נמלטו מן המבול, מלט, מל-ט. והמבול המחריב גורם שיש אתמול, אתו-מל, ואין מחר, וזהו מלחמה לה' בעמלק מחר. ועמלק הוא רצועה להלקות כמ"ש חז"ל, בחינת מקל, מל-ק. וכן זה לעומת זה, משה לעומת בלעם,

ע-מ

ובזה זכה רשב"י במערה, מע-רה (ושורשו במשה, כנודע).
ושם נברא "מעין" לו, כנ"ל. וזהו לרשב"י, רבי שמעון,
מע-שון, ושמיעה לשון אסיפה, כמ"ש וישמע שואל את
העם, כנודע.

וכח חיבור זה הוא עצמות מהות הבריאה, עצם,
צ-עם. וזה נגלה באדה"ר וחוה, כמ"ש זאת הפעם עצם
מעצמי, ולכך כתיב ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו,
ערום, רמ-עו. שזהו צורת חיבור זכר ונקבה. וע"י נולד
הולד, והבירור במעי אמו (אמו - עמו, ודו"ק) הוא בבחינת
עמוסי בטן, עמס, עמ-ס, בבחינת משה, ס' ריבוא בכרס
אחד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אחימעץ,
אלישמע, מנע, מעד, מעוז, דמעה, מדע, מועד, נעמנים,
טעם, שמע, מעל, עמל, יקמעם, ישמעאל, כדרלעמר,
כמעט, מענגה, מעשה, עמוד, מתעתע, מרעה, עמיר,
עמק, עצם, עמרה, מועצות, נעלם, נעמה, נעמי, נעמן,
לשמעי, ערמה, נפעם, עבתימו, עדלמי, מעכה, עמד,
שמידע, מנעול, עמון, עמוס, עמיזבד, עמוק, עמיאל,
עלמן, עמיהוד, עמית, עמיחור, עמינדב, עמיר,
עמישדי, עמרי, מערה, עמלק, עמסיה, ערמה, רעמסס,
עמרם, עצמה, עצמות, רעמה, שמעיה, פעמי, מעוז,
צלמנע, שמעי, תעלומה, שמידע, מעט, שמעון, מקלעת,
מערד, תמנע, מעכה, דמע, ירבעם, מעלה, תתעמר,
מענה, מעבה, עולם, מערב, מעון, מעקרון, מעיל, בעצם,
מצער, עמוק, מענה, מעצד, מפגיע, משעול, מצורע,
מערכה, מערצה, מרצע, מעבר, מריעים, מעצד, מרעים,
עמיר, מעינות, עלמה, מעקה, מעוף, מעגלה, למען,
מבוע, מקצוע, מעין, מסעף, מבעד, מעברות, מרגוע,
מעמק, מדעת, משענת, עמשא, עמרמי, עירם, מועקה,
מנענעים, מסע, דמע, פעם, מידע, מעשר, מקצעת,
אליעם, מעון, אבינעם, מדוע, מגרעות, בעים, מתלעות,
נעם, מעין, בלעם, מפעת, עזמות, העלם, מעטה, לעולם,
עלמות, פעמן, זעם, הפעם, לעמת, ערמון, תמנע, מעיים,
יקנעם, מסעד, שמעיה, מעדנים, מעלה, מטע, מעגל,
מידעי, מעצר, מעצבה, מעונה, משען, רשעותים, מרבע,
מגוע, מעיל, ערום, מועיל, משגע, מהעמונים, מעמד,
עיים, מטעמים, מלתעות, מזעזע, מעקש, עצום, רעם,
מעדנות, מישע, אחינעם, עילם, עדלם, עם.

עם נקרא כן מלשון עם, יחד עם זולתו. ובדקות מפני
שאין לו קיום לעצמו אלא עם זולתו יחדיו. וזהו העומר,
כי כל שעורה לעצמה היא בלתי חשובה, בבחינת מעט,
מע-ט, וכאשר מצטרפים יחד זהו עומר, ויש לו קיום
וחשיבות.

וכאשר אינו מצורף זהו בחינת מצרע, מע-צר,
"בדד" ישב. והוא בחינת בלעם, בל-עם, נעדר צירוף
לזולתו, וזש"כ וילך שפי, לבדו. ואזי נעשה מעד, מע-ד,
היפך איש את רעהו יעזורו. ונגלה במצרים ברעמסס,
עמ-רסס, שהרי מתרוסס, ונעשה פירוד. והוא בחינת
רעם, ר-עם, רע-עם, העדר כח צרוף, ודו"ק.

ושורש הפרוד הבלתי מצטרף, הוא ע"י כעס, בבחינת
משבר כלים בחמתו. זעם, עמ-ז. ונגלה בפרט בתשעה
באב, כמ"ש קרא עלי מועד לשבור בחורי, מועד, עם-
דו. ובמועדים נגלה האחדות, עליה לרגל היפך מעד,
כנ"ל. אולם ת"ב מועד של לשבור בחורי, פרוז, מריבה.
והוא בחינת ירבעם, ריב-עם. ובדקות נעשה כח שמונע
את הצירוף, וזהו מנע, מע-ג, והוא בחינת תמנע, תן-
עמ. והוא בחינת מעל, מע-ל, כי הקדש ממון גבוה,
כולו צירוף, והיפוכו ממון הדיוט, ממון של פרטיות.
ותיקונו ע"י המעיל, מע-יל. כמ"ש חז"ל, שבגדים
מכפרים. וכאשר חל המניעה, נעשה צער המוליד דמעה,
ד-מע. ודרך הבוכים שבוכים בלילה, זמן פירוד. ונגלה
בישמעאל, עמ-ישאל, כאשר גורש ע"י אברהם מביתו,
כתיב על אמו הגר, ותברך.

ועיקר הפירוד הבלתי מצטרף נגלה בעמלק, עמ-
לק. והוא המוליד כל עיכוב לצירוף, וכנגדו נצרך עמל,
עמ-ל, והיינו עמל להיות עם, להצטרף לזולתו לתורה
ולקב"ה. וזהו זה לעמת זה, לעמת, עמ-לת, עמלק
לעומת ישראל, שכל מהותם צירוף, נוטריקון יש ששים
ריבוא אותיות לתורה, ששם שורש צירופם, ולכך עמלק
מתנגד לישראל ולתורה, שבא ברפידים, שרפו ידיהם מן
התורה. והוא בחינת מעוף וכתות, מעוף, מע-וף.

והיפוכו בתיקון כחי החיבור והצירוף של כל כנסת
ישראל, הוא משה בן עמרם, עמ-רם, רם גימט' עמלק
כנודע. והוא בחינת דעת, שהוא בבחינת עמק עמק
מי ימצאנו, עמק, עמ-ק. כי ככל שהדבר עמוק יותר,
נגלה בו אור האחדות יותר. והוא בחינת עמוד, עמ-דו,
שמעמיד את זולתו, והוא עמוד אחד, צדיק יסוד עולם
שעליו העולם (עמ-לו) עומד, כמ"ש ברפ"ב בחגיגה,
בבחינת והארץ "לעולם" עומדת. וממקום העמוק יוצא
המעין, מע-ין, בבחינת מים עמוקים ידלם איש תבונה.
וממקום עמוק זה נגלה עולם הטעמים, ט-עם, טעמי
תורה. וזהו מקום הנעם, נ-עם (ובקלקול זהו נעמה, נה-עם).

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בלעם
מילון ערכים בקבלה
בלעם

בלבביפדיה קבלה בלעם

שערות

שער, מלשון פתח. ובלעם אמר (במדבר, כד, ה) מה טובו אהליך וגו', ואמר (ב"ב, ס, ע"א) שאין פתחיהן מכוונים אלו מול אלו. ונגלה כח בליעה (בלעם לשון בליעה) בשער, כמ"ש (שבת, ל, ע"א) גבי שלמה המלך. ועיין מגלה עמוקות (בלק, ד"ה ארז"ל). וכן בשערות הדיקנא בין השערות הארוכות מובלעים שערות קטנות. עיין עץ חיים (שער יג, פ"ט). ושער הכוונות (דרושי ויעבור, דרוש ג).

אזן

אזן לשמוע. וכתב (דברים, כג, ו) ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם וגו'. וכתב במגלה עמוקות (בלק) וז"ל, ואזניו הכבד, שגם בלעם פגם באודניו, עכ"ל, עיי"ש.

חוטם

כתיב (במדבר, כב, כב) ויחר אף אלקים כי הולך הוא - בלעם. וכתב (שם, שם, כז) ויחר אף בלעם וגו'. והוא תולדה של חרון אף בה' בהליכתו, ודו"ק. ותולדתו מש"כ שם (כד, י) ויחר אף בלק אל בלעם. ואמר (ברכות, ז, ע"א) ואל זועם בכל יום, וכמה זעמו, רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכיון אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה (במדבר, כב, טז) ויודע דעת עליון, השתא דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע, אלא מלמד שהיה יודע לכיון אותה שעה שהקב"ה כועס בה, וכו'. א"ל הקב"ה לישראל, דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע וכו'.

פה

בלעם כוחו בפיו. ונצטרף לקלל את בני"ע עם בלק בן ציפור. ציפור, כח של דיבור, כמ"ש גבי מצורע. וכתב (במדבר, כב, יח) לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות קטנה או גדלה. וגדולה מזו, נגלה כח פיו של בלעם באתונו, כמ"ש (שם, כד, כח) ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם וגו'. וכתב הרמ"ע מפאנו (מאמר הנפש, ח"ו, פ"ז) וז"ל, פי האתון, קרמיאל שמו, עכ"ל. ואמר (סנהדרין, קה, ע"ב) וישם ה' דבר בפי בלעם (שם, כג, ה), ר"א אומר מלאך, ר' יונתן אמר חכה.

אור א"ס

נגלה לו י"ס הגנוזות במאצילן שהם שורש הצמצום, שורש הכעס. עיין ערך קטן חוטם.

צמצום

שלילה. ואמר (סנהדרין, קה, ע"א) בלעם - בלא עם. דבר אחר, בלעם, שבלה עם. והשורש, ב"ל. וכתב בשער הגלגולים (הקדמה כ"ט) וז"ל, ב' בחינות אלו, הטוב והרע של הנפש שהיו כלולים בהבל, נרמז בשמו, כי הטוב שבה, היא ה' של הבל, וזו נתנה לשתי וכו', והרע שבנפש הבל, הם שתי אותיות ב"ל וכו', ואלו שתי אותיות נתנו אל בלעם, ב"ל מן בלעם, עכ"ל. ועיין שער הפסוקים (שמות, סימן ג).

קו

אמר חז"ל (שמו"ר, ל, כב) שאלו ישראל לבלעם, אימתי תהיה ישועה, א"ל (במדבר, כד) אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, א"ל הקב"ה, זו דעתכם אין אתם יודעים שסוף בלעם יורד לגיהנם ואינו רוצה שתבא ישועתי, אלא יהיו דומים לאביכם שאמר לישועתך קויתי ה', צפה לישועה שהיא קרובה.

עיגולים

גל. ואמר (סנהדרין, קו, ע"א) א"ל ההוא מינא לר' חנינא, מי שמיע לך בלעם בר כמה הוה, א"ל מיכתב לא כתיב, אלא מדכתיב (תהלים, נה, כד) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, בר תלתין ותלת או בר תלתין וארבע, א"ל שפיר קאמרת, לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב ביה, בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה. וכתב בפענח רזא (בראשית, לא, נב) וז"ל, ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב, פירוש באותו חרב הידוע, כלומר בעונש הראוי לו, דהיינו שהבליעהו בין "גל" אבנים והמצבה, עכ"ל. והיינו ע"י גל האבנים שהוצב בין יעקב ללבן, כמ"ש התוס' רא"ש (מטות).

יושר

ג' קוים. וכתב (במדבר, כד, י) ויאמר בלק אל בלעם לקב אויבי קראתיך והנה ברכת בך זה שלש פעמים.

ובלעם אמר (במדבר, כג, י) תמות נפשי מות "ישרים".

ר"ת אל בלק וכה תדבר, הוא אבות, ר"ל, כי בלעם כוונתו היה לעקור התלבושות ג' אבות בהבל העליון דפומא עילאה, עכ"ל, עיי"ש.

אמרו (סנהדרין, קה, ע"א) בלעם - בן בעור, שבא על בעור וכו'. כתיב (במדבר, כב, ה) בן בעור, וכתיב (שם, כד, ג) בנו בעור, א"ר יוחנן, אביו בנו הוא לו בנביאות. ואמרו בזוה"ק (ח"א, קטו, ע"א) וכל מי דידע בלעם מאן אתר אולף ליה, א"ל מאבוי. אבל באינון הררי קדם דאיהו ארץ קדם, אולף כל חרשין וכל זיני קוסמין וכו', ומתמן הוה ידע בלעם, כד"א מן ארם ינחני בלק מלך מואב (מ-אב) מהררי קדם. ועיי"ש (קסו, ע"ב). ועיין שער צדק (השער הראשון). וכתב בעץ חיים (ש"ח, פ"ד, מ"ח) וז"ל, בלעם הוא בלע כמשארז"ל, והוא בסוד דעת דקליפה אשר ע"כ היה שקול באוה"ע כמשה בישראל, לפי שמשה בחינת דעת עליון דאבא שבז"א, והנה זהו הענין ויודע דעת עליון הנאמר בבלעם, שיצא מהסיגי דעת זה, עכ"ל. ועיי"ש (שער לב, פ"ב, מ"ח; שער לח, פ"ג, מ"ח). ועיין עמק המלך (שער יד, פרק ק"ו) וז"ל, בלעם הרשע, מקומו באבא, מקום בית הבליעה של הגרון דא"א, עכ"ל.

אמא

עוה"ב. ואמרו (סנהדרין, צב, ע"א) אלו שאין להם חלק לעוה"ב, ד' הדיוטות, בלעם וכו'.

ד"א

כתב הרמ"ע מפאנו (יונת אלם, פרק צב) וז"ל, בלעם גם הוא בסוד זעיר של קליפה, יודע דעת עליון, כי האריך שלו דבק עמו, והיא מתת שקר שבלעם מתהלל בה, עכ"ל, עיי"ש. ועיין ערך קטן אבא.

נוק

כתיב (במדבר, לא, טו-טז) ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור. ואמרו (זהר חדש, פט) שבלעם לימד פגם פעור בפיו, עיי"ש.

בית. ואמרו (סנהדרין, קה, ע"ב) א"ר יוחנן, מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות.

כ"ד קישוטי כלה, כנודע, ושורשם כ"ד מילואי שם אדנות. ואמרו (סנהדרין, קה, ע"א) ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו', את בלעם בן בעור הרגו בחרב. בלעם מאי בעי התם, א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר כ"ד אלף שהפיל מישראל.

כתר

כתב בעשרה מאמרות (מאמר חקור הדין, ח"ג, פ"ה) וז"ל, בלעם שכחו בפיו ושקול כנגד כל בעלי

נשיקת פה. ואמרו (תענית, כ, ע"א) א"ר יונתן, מאי דכתיב (משלי, כו, ז) נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא, טובה קללה שקלל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכן בלעם הרשע, עיי"ש.

ואמרו (ב"ר, נב, ה) אין הקב"ה נגלה על נביאי אוה"ע אלא בחצי דיבור, מד"א (במדבר, כג, ד) "ויקר" אלקים אל בלעם.

עינים - שבירה

כתיב (במדבר, כב, לא) ויגל ה' את "עיני" בלעם וירא את מלאך ה' נצב בדרך ו"חרבו" (חרב - חורבן - שבירה) שלפה בידו. ותולדתו מש"כ (שם, לא, ח) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב. ועיין סוטה (יא, ע"א). ובזוהר חדש (נב, ע"א) אמרו, בלעם חיליה ותוקפיה הוה בפומא ובעיינין. וכבר אמרו באבות (ה, יט) מתלמידיו של בלעם, עין רעה. וכתב בעמק המלך (שער יד, פרק ק"ו, ועיי"ש כל הפרקים בהרחבה) וז"ל, ונפל בחרב שמצויר עליה נחש, עכ"ל.

אולם כתיב ביה (שם, כד, ג) שתם העין. ואמרו (סנהדרין, קה, ע"א) בלעם סומא באחת מעיניו היה. ואמרו (סוטה, ט, ע"ב) מצינו בקין וקרח ובלעם וכו' שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם. ועיין במדב"ר (ב, ד).

אולם ע"י נלמד דין היזק ראייה, כמ"ש (ב"ב, ס, ע"א) וישא את "עיניו" וירא את ישראל שוכן לשבטים, מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה, אמר ראויין הללו שתשרה עליהם שכניה.

עתיק

בא בקללתו לעקור ולהעתיק את בני"י מן העולם, עתיק דקלקול. ונעתק הוא, מידה כנגד מידה.

אריך

כובש כעסו, ע"י הארת אריך אנפין, בבחינת לו החזיק לעד אפו (מכיה, ז, יח). ואמרו (ברכות, ז, ע"א) מאי למען דעת צדקות ה', א"ר אלעזר, א"ל הקב"ה לישראל, דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלא כעסתי לא נשתיר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. והיינו דקא"ל בלעם לבלק (במדבר, כג, ח) מה אקב לא קבה ומה אזעם לא זעם ה', מלמד שכל אותן הימים לא זעם.

אבא

כתב בשער הפסוקים (בלק) וז"ל, בלק הוא מאורות דאימא שבעקבי לאה, ובלעם הוא מאורות דאבא שבכתר רחל, עכ"ל. וכתב שם וז"ל, הנה

חסד

אברהם בקדושה, ותלמידיו, ולעומתו בלעם ותלמידיו, כמ"ש באבות (ה, יט). ובאברהם כתיב (בראשית, כב, ג) וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו. ולהיפך בבלעם כתיב (במדבר, כב, יג) ויקם בלעם בבקר. ולהלן כתיב (שם, שם, כא) ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו. ומידת אברהם חסד - אהבה. ואמרו (סנהדרין, קה, ע"ב) תנא משום ר"ש בן אלעזר, אהבה מבטלת שורה של גדולה, מאברהם, דכתיב (בראשית, כא, יד) וישכם אברהם בבקר. שנאה מבטלת שורה של גדולה, מבלעם, שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו. ובלימודי האריז"ל כתב, וז"ל, בלעם ועמלק מצד הטומאה יראה ואהבה בטומאה, נגד יראה ואהבה דקדושה משה ויעקב, עכ"ל.

גבורה

חו"ג, ידים. וכתיב (במדבר, כד, י) ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו.

דין. וגבי בלעם אמרו (גיטין, נז, ע"א) דיניה דההוא גברא (בלעם) במאי, א"ל בצואה רותחת, דאמר מר, כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת.

תפארת

ישראל אשר כך "אתפאר". ואמרו (גיטין, נז, ע"א) אזל אסקיה לבלעם בנגידא, א"ל מאן חשיב בההוא עלמא, א"ל ישראל, א"ל מה לאידבוקי בהו, א"ל לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים, כל הנוגע בהם כנוגע בבת עינו.

יעקב ולעומתו לבן [ועיין רמ"ע מפאנו (חקור הדין, ח"ג, פ"ח) וז"ל, בקדושה, משה מלגאו יעקב מלבר, כך בלעם מלגאו עמלק מלבר, עכ"ל]. ולבן הוא בלעם, כמ"ש תרגום יונתן (במדבר, כד, ה) לבן הארמי הוא בלעם. ועיין סנהדרין (קה, ע"א). וזוה"ק (ח"א, קסז, ע"א) בהרחבה ההקבלות ביניהם. וכתב בפענח רזא (בראשית, לא, נב) וז"ל, ובלעם הוא לבן בגלגול, כי לבן ר"ת לבן - בלעם - נבל, עכ"ל. ועיין תנחומא (ויצא, יג). ועיין שער הפסוקים (במדבר, כד, ג) דבעור אביו של בלעם הוא בנו של לבן הארמי. ועיין שער הגלגולים (הקדמה ל"ו). ושער הפסוקים (בלק). וספר הליקוטין (שם). וליקוטי תורה (שם).

נציח

נו"ה, רגלים להלך. וכתיב (במדבר, כב, יב) ויאמר אליקים אל בלעם לא תלך עמהם. אולם בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ולכך כתיב (שם, שם, כ) אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם.

כתרין תתאין, עכ"ל. וכתב עוד ביונת אלם (פרק כט) וז"ל, בלעם וכו', שבעין כתרין מסאבין נכללו אצלו בשורש אחד, עכ"ל. ועיי"ש פרק פ"ד. ומקור הדברים בזוה"ק (במדבר, קיט, ע"א).

כתב בספר הפליאה (ד"ה וראה והבן שזהו השלמת מעשה) וז"ל, בלעם הרשע כיון לקלל את ישראל באותיות אלו (השש"י), שכן השש"י עולה במספר קטן א"י ע"ה, ורצה להכניס ולא מצא מקום, עכ"ל. ועיין מגן דוד (אות ח', ד"ה והנה תשובת).

חכמה

אמרו (סנהדרין, קה, ע"ב) וישם ה' דבר בפי בלעם, ר"א אומר מלאך, ר' יונתן אומר חכה - חכמה, חכה-מ. ובזוה"ק (בלק, קצט, ע"ב) אמרו, עמלק, עם-לק, עמא דלקא לון וכו'. בלק, בא-לק, וכו', בלעם, בל-עם וכו'. מה אתוון אשתארו, עמ"ק, בלבל עמק מחשבה דילהון וכו'. ועיין זוהר חדש (נד, ע"ב). ורקאנטי (בלק, ד"ה וישא בלעם). וסולם העליה (פרק י). ואמרו (ויק"ד, ה, ג) מי חכם כבלעם.

בינה

מלכות דבינה לאה. וכתב בשער הפסוקים (ויצא) וז"ל, כל חכמת בלעם ובעור אביו ולבן אביו של בעור, הייתה בבחינת אלו האורות היוצאים מעקבי לאה, עכ"ל. ועיי"ש פרשת בלק, וז"ל, אותה ההארה המגיע אל הכתר עצמו דרחל, אשר בתוכו מובלעים ב' עקבים דלאה, יצא ממנה הארה לחוץ אל החיצונים, והוא מקום אחיזת בלעם, ע"ש הכתר דרחל הבולע עקבי לאה. ואמנם עיקרו של בלעם, הוא מאורות דאבא שנכנסו בלאה, ונתפשטו עד כתר דרחל, עכ"ל, עיי"ש בהרחבה.

דעת

בלעם מידתו דעת, כמ"ש (במדבר, כב, טז) יודע דעת עליון. ועיין ברכות (ז, ע"א). ועיין עמק המלך (ש"ו, פמ"ח). ונגלה בו דפרטות דעת המתהפכת. וכמ"ש (דברים, כג, ו) ולא אבה ה' אליך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אליך את הקללה לברכה כי אהבך אליך. ועיין ברכות (נה, ע"ב).

והיפוכו של בלעם משה, דעת דקדושה, כנודע. ואמרו (ב"ב, יד, ע"ב) משה כתב ספרו ופרשת בלעם. ועיין שמו"ר (א, ט). וכשם שמושה מקבץ כל ישראל כן לעומתו בלעם מקבץ כל אוה"ע, כמ"ש (זבחים, קטז, ע"א) שכשניתנה תורה (ע"י משה) לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עכו"ם אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר (תהלים, כט, ט) ובהיכלו כולו אומר כבוד, נתקבצו כולם אצל בלעם וכו'.

מתלמידיו של בלעם נפש רחבה, כמ"ש באבות (ה),
(ט).

רוח

בלעם פרח באויר כמ"ש חז"ל. ועיין עמק המלך
(שער טז, פרק לד).

ואמרו (תענית, כ, ע"א) בלעם הרשע בירכאן בארז,
שנאמר (במדבר, כד, ו) כארזים, מה ארז זה אינו
עומד במקום מים, ואין גזעו מחליף, ואין שורשיו
מרובים, אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין
מזיזות אותו ממקומו, כיון שנשבה בו רוח דרומית
עוקרתו והופכתו על פניו.

אמרו בזוה"ק (נח, סח, ע"ב) מה כתיב בבלעם,
ונאם הגבר שתרם העין, דעינא בישא הוה ליה, ובכל
אתר דהוה מסתכל ביה הוה אמשך עליה רוח
מחבלא, ובגין כך הוה בעי לאסתכלא בהו בישראל
בגין דישצי בכל אתר ואתר דעינא הוה מסתכלא.
וכתב בשער הגלגולים (הקדמה לו) וז"ל, הארץ
ברקים מטר עשה מוצא רוח - ר"ת הבל עמרם, כי
עמרם הוא המוציא רוחו של הבל ונתנו במשה. גם
ברקים למטר עשה מוצא - ר"ת בלעם, כי גם הוא
הרע של בלעם שבהבל (-רוח), עכ"ל. ועיין בהרחבה
שער הפסוקים (בלק) וז"ל, בלעם, כחו בנחש, כי מן
הבל המקיף, ואין כחו אלא בפיו, עכ"ל. וכבר אמרו
באבות (ה, יט) מתלמידיו של בלעם, רוח גבוהה.
ועיין רקאנטי (תצוה).

נשמה

כתב הרמ"ע מפאנו (מאמר הנפש, ח"ג, פ"ב) וז"ל,
המלכים שקדמו לפי מלוך מלך לבני ישראל, היו
שמונה ולא עשרה, לפי שאין להם ערך ודמיון עם
חיה ויחידה כלל. והנה הראשון מאלה המלכים,
הוא דמות דיוקן אחד שיש להם מן הנשמה (שהוא
בלע בן בעור) וכו', ובזה היה שש ומתפאר בלעם
הרשע (שהוא בלע כנ"ל), עכ"ל. ואיתא במגלה
עמוקות (בלק) וז"ל, השמן לב העם (ישעיה, ו), היפך
באתון, הנשמה בלעם, עכ"ל.

חיה

אין לו חיות לעוה"ב, לעולם התחיה. עיין ערך
קטן אמא.

יחידה

כתיב (במדבר, כג, ג) וילך שפי - לבדו.

נביאים יונקים מנצח והוד. ובלעם נביא היה. עיין
ב"ב (טו, ע"ב). ואמרו (סנהדרין, קו, ע"א) ואת בלעם בן
בעור הקוסם, קוסם, נביא הוא, א"ר יוחנן, בתחלה
נביא ולבסוף קוסם. ועיין תיקונים (קכח, ע"ב) מקור
יניקת נבואת בלעם. ועיין במד"ר (יד, יט) בחילוקים
בין נבואת משה לנבואת בלעם.

הוד

נו"ה, רגלים. וכתיב (במדבר, כב, כה) ותלחץ את
רגל בלעם אל הקיר. ואמרו (סוטה, י, ע"א) וא"ר
יוחנן, בלעם חגגר ברגלו אחת היה, שנאמר (שם, כג,
ג) וילך שפי, ויותר נראה שהיה רגל שמאל.

יסוד

אמרו חז"ל (אבות דר"ג, פ"ב, מ"ה) שבלעם נולד
מהול כמשה, אלא שפגם בבריתו. ואמרו (ב"ר, יט,
יא) ד' שהקיש הקב"ה על קנקן ומצאן קנקנין של מי
רגלים, ואלו הן אדם וקין ובלעם וחזקיהו.
פגם קרי. וכתיב (במדבר, כג, טז) ויקר ה' אל בלעם.
יקר - קרי. כן איתא בזוהר חדש (פז, ע"ב). ואמרו
(נדה, לא, ע"א) מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע
ישראל, מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעותיהם
של ישראל מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה.
ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע, אמר
מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים
יציץ בדבר זה, מיד נסמית עינו, דכתיב נאם הגבר
שתום העין. ולכך אמרו חז"ל שבלעם נידון בשכבת
זרע ורותחת. ועיין ציוני (בלק).

שם שד"י. ועיין שער הפסוקים (בלק) ששד"י
בא"ת ב"ש עולה בק"ם, בגימט' בלעם, עיי"ש.
ובלעם פגם את יסודו בשז"ל ובביאה על בהמתו,
עיי"ש.

מלכות

מידה שביעית. וכתיב (במדבר, כג, א) ויאמר בלעם
אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה
שבעה שרים ושבעה אילים.

נפש

נפש - דומם. רוח - ממלא. וכתב האריז"ל (שער
הגלגולים, הקדמה כב) וז"ל, וכשנהרג בלעם, נתגלגל
באבן אחת, שהיא בחינת דומם, לכפר לחישתו
בפיו, עכ"ל. ועיון בשער הפסוקים (כי תשא) וז"ל,
בעור אביו של בלעם, היה מגולגל בצומח, עכ"ל,
עיי"ש. וכתב בשער הפסוקים (ישעיה) וז"ל, בלעם
לפי שהיה בו קצת ניצוץ הקדושה, נתגלגל בנבל
הכרמלי, ושם היתה תחלת תקונו בקדושה, ומשם
ואילך נשלמו כל ניצוצות שהיו כלולים בו, עכ"ל.

מילון ערכים בקבלה בלעם

ענבים (מעץ הדעת, בלעם דעת דקלוקל, כנ"ל), וכוונתו היתה שע"י הסחיטה יצאו השמרים "הבלועים" שם, ומהם שתו אדם וחיה מן היין ההוא, כוס התרעלה, חלק החיצונים הנקרא סטרא דמותא, עכ"ל. והבן שלבן אב של לאה, והוא בלעם, כנ"ל, ודו"ק.

ומעין חטא עץ הדעת, הוא חטא העגל, כנודע, בו נאמר זה האיש לא ידענו מה היה לו (שמות, לב, א), פגם דעת דמשה. וכתב בשער הגלגולים (הקדמה כב) וז"ל, יונס ויומברוס, בני בלעם הרשע, שעשו את העגל בחודש תמוז, ועליו נאמר בתבנית שור אוכל עשב. הגהה. ובמק"א מ"ש משם מהרח"ו ז"ל, כי עשב ר"ת שבעה עשר בתמוז, עכ"ל. והבן שאף העגל נעשה מכוחו ש לבלעם, דייקא ע"י בניו.

ונודע שמשה ר"ת משה - שת - הבל. וכנגדו בלעם אף הוא יונק מהבל, כמ"ש שם (הקדמה כט) וז"ל, והרע שבנפש הבל, הם שתי אותיות בל (ה) ניתן למשה, עיי"ש), וז"ס ומשפטים בל ידעום, כי שתי אותיות (אלו) מורים אל הקליפות, ואלו שתי אותיות נתנו אל בלעם, כ"ל מן בלעם, עכ"ל. עיי"ש. ועיין עוד בהקדמה ל"ו.

איתא בעץ חיים (ש"ח, פ"ד, מ"ת) וז"ל, ודע כי כל אלו הם ענין המלכים הנזכר בפרשת וישלח, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, וזה פרטן, בלע בן בעור, זה דעת. וכבר הודעתך כי בלעם הוא בלי כשארז"ל, והוא בסוד דעת דקליפה, אשר ע"כ היה שקול באוה"ע כמשה בישראל, לפי שמשה בחינת דעת עליון דאבא שבז"א. והנה זהו הענין ויודע דעת עליון הנאמר בבלעם, שיצא מהסיגי דעת זה, עכ"ל. ועיין נהר שלום (מג, ע"ב, דרוש הדעת).

עוד כתב שם (שער לב, פ"ב, מ"ת) וז"ל, דור המדבר היו מבחינת הדעת דמצד אבא שבז"א הנקרא דעת עליון. גם הערב רב נמשכים משם כנזכר, לכן גם ערב רב גימט' דעת. גם בלעם היה מבחינת קליפה הנאחזת בדעת הזה, וכמ"ש ויודע דעת עליון ממש, ולכן היה מקטרג בהם בדור המדבר לפי כי בו היה דבוק ואח"כ נפרד מהם, ולכן היה שונא אותם מחמת קנאה, עכ"ל.

עוד בחינה נוספת בבלעם, כתב שם (שער לח, פ"ג, מ"ת) וז"ל, בלעם היה מהאורות היוצאין מאותן עקביים דלאה "הנבלעים" תוך כתר רחל אל החיצונים. וזהו פירוש בלעם (לשון בליעה), ולכן היה הולך להררי קדם אצל עזא ועזאל שיניקתם משם, עכ"ל, עיי"ש.

וכתב שם, וז"ל, לבן הארמי אבי אביו של בלעם, והוא עצמו נתגלגל בבלעם, וממנו למד בלעם בן בנו מעשה כשפים וכו', עכ"ל. וכתב שם (פ"ד, מ"ת) וז"ל, והנה זה השפע שיונקים החיצונים, הוא דין קשה, והוא יין עכור ולא שמרים, והוא בלוע תוך עקבים של לאה, דמיון היין הבלוע תוך הענבים, וחיה סחטה לו מאותן

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בלעם-מטטר-סגן-ספק

מילון ערכים ארמית

בלעם-מטטר-סגן-ספק

בתחילה נביא (עין רמב"ן, דברים, יח, ט), ולבסוף קוסם נגרים חרשים. וי"א נגדים, מושכי הספינה, עכ"ל. ומושכי הספינה היינו מנהיגים את הספינה, בחינת דעת של הנהגה, וזהו שפלות דעת של בלעם שנפל למדרגת דעת הנהגה של ספינה.

עוד כתב בערוך, ערך ספק, וז"ל, ספק - (ביצה ל) אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקידין, פירוש מספקין, סיפוק שבא מחמתו (כעס), כד- כתיב ויחר אף בלק (וזהו יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס) ויספוק את כפיו, (ולעומת כך) טיפוח לר- צונו, עכ"ל. והבן שכח בלעם שורשו בעמלק, כמו שרמזו בזוהר כנודע. בלעם - בלק, מתוכו יוצא אותיות עמלק. בל-עם, ב-לק. ועמלק כנודע גימט' ספק, ואצל עמלק זהו בחינת גברי ספיקות, אולם אצל בלעם הוא היפך ספק מלשון מספיק, אלא היה נפש רחבה, וכן אצלו נעשה ספק בחינת ויספוק את כפיו, כעס. ובד- קות ביסוד האש יש גאווה וכעס. עמלק - ראש גוים, גאווה, עמלק גימט' רם. ובלעם - כעס, חמה, סופק את כפיו מכח כעס וחמה. וזהו פגם ידיו, וכן היה פגום ברגליו, כמ"ש (סוטה, י, ע"א) וילך שפי, בלעם חגר ברגלו אחת, ע"י בהמתו שכעס עליה דייקא.

כתב בערוך, ערך בלעם, וז"ל, בלע עם (בחלק סנהדרין קה), פירוש שיעץ עצות לבלע עם יש- ראל. ד"א, בלעם בלא עם, פירוש שאין לו חלק עם ישראל. פירוש אחר, בלא עם, שיצא ממקומו ומעמו לעם אחר אל בלק. א"ב, בנו- סחאות שלנו כתוב שבלה עם, ומפרש רש"י שבלבל ישראל בעצתו, עכ"ל.

והרי שנעשה מבלעם בלע - עם, או בלא - עם, או בלל - עם, בלבל עם.

עוד כתב בערוך, ערך מטטר, וז"ל, (בילמדנו ות- נחומא בסוף כי תשא) אני הולך לפניו מטטר וה' הולך לפניו יומם. וישמע בלק כי בא בלעם, ששלחו מיטטור לפניו וכו'. א"ב, פירוש בלשון רומי, ממונה הולך לפני הצבא לתור לאנשי המלחמה מנוחה ובית מלון. א"ה, ואולי מזה נגזר שם המלטך מט"ט, וכן מצאתי שהאריך בזה רמ"ל, עכ"ל.

והבן שבלעם סוד דעת דקלקול, והוא כח ההנהגה בקלקול, וזה כנגד מט"ט שהוא שרו של עולם (ו"ק, שפנימיותם דעת כנודע), והבן.

עוד כתב בערוך, ערך סגן, וז"ל, סגן - (סנהדרין קו) במעשה בלעם, מסגני ושליטי איזון לגברי נגרי, פירוש, זונה שהיתה לסגנים (ובלעם דרכו בד- נות, בא על בהמתו, והבן), ולבסוף לנגרים, כך בלעם

משפ' אליאס
רח' קדמן 4
לפרטים
050.418.0306

שיעור שבועי חולון
בלבביפדיה
מחשבה
יום ד' 20:30

רח' הרב בלוי 33
לפרטים
052.763.8588
שיעור עץ חיים 21:05

שיעור שבועי ירושלים
בלבביפדיה
עבודת ה'
יום ה' 20:30 בדיוק

יש לשלוח בקשה
לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל
לפי סדר הפרשיות,

ב"קול הלשון"
ישראל 073.295.1245
USA 605-313-6660

שיעורי מורינו
הרב שליט"א

03.578.2270
books2270@gmail.com

רכישת ספרי הרב: ספרי
אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם

U.S.A.
SHIRAH DISTRIBUTORS
Tel. 718-871-8652

4116 16th Avenue
Brooklyn, NY 11204
sales@shirahdist.com

ספרי מורנו הרב שליט"א

פירוש 'בלבבי משכן אבנה' על הספה"ק

מסילת ישרים (ג' כרכים)

דרך ה' - חלק א' אָזל

נפש החיים שער ד'

בעל שם טוב על התורה עם ספר 'להב אש'

ספרים וקונטרסים נוספים

ספר קול דממה דקה אָזל

בלבבי משכן אבנה - הכנה לשבת קודש אָזל

שאלות ותשובות - שאל לבי תשע"ח-תשע"ט

קונטרס וחי לעולם

תורת הרמז - על סדר הפרשיות אָזל

ספר ההתבודדות

עם פירוש על המספיק לעובדי ה' - פרק ההתבודדות

ספר עולם ברור

פני הלב עולמה הפנימי של אישה בימינו

פנימיות התורה

פירוש בלבבי משכן אבנה על פתחי שערים אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על עץ חיים אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על רחובות הנזהר אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על קל"ח פתחי חכמה אָזל

ספרים מתורגמים

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לאידיש אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לצרפתית אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לספרדית אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה א - בתרגום לרוסית אָזל

סדרת בלבבי משכן אבנה

בלבבי משכן אבנה - ט' חלקים

בלבבי משכן אבנה על מועדי השנה (כ' כרכים)

בלבבי משכן אבנה על התורה - תשס"ו (ב' כרכים) אָזל

סדרת "דע את"

דע את עצמך - הכרת הנפש

דע את נפשך - בנין כוחות הנפש

דע את הרגשותיך - עולם ההרגשה

דע את מחשבותיך - עולם המחשבה

דע את דמיוןך - עולם הדמיון

דע את נשמתך - גילוי הנשמה

דע את הויתך - גילוי הוית הנפש

דע את מנוחתך - מנוחת הנפש

דע את גאולתך - גאולת הנפש הפרטית

דע את ביתך - בנין הבית היהודי

דע את ילדיך - חינוך ילדים

דע את תורתך - דרכי לימוד

דע את ביטחונך - ביאור דרכי הבטחון והשגתו

דע את חלקך ותן חלקנו

סדרת ארבעת היסודות

דע את מידותיך - מהות המידות - יסוד העפר אָזל

הכרה עצמית והעצמת הנפש

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח הריכוז

ארבעת היסודות - יסוד המים - תיקון כח התאווה

ארבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח הכעס

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח העצבות

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח השמחה

Building A Sanctuary In The Heart, Vol. 1-2

Getting To Know Your Self

Getting To Know Your Soul

Getting To Know Your Feelings

Getting Ready For Your Redemption

Getting To Love Your People

Getting To Know Your Home

Bilvavi – On The Path (Mesilas Yesharim)

Bilvavi – On The Holy Days

Bilvavi – On The Parsha (Bereishis-Shemos)

Bilvavi – On The Parsha (Vayikra-Devarim)

Building Yourself (Gateway to Actualizing Your Potential)

Gateways To Hashem (For Today's Jewish Woman)

Gateways to Revealing Hashem in Our Lives

Serenity (Developing Inner Calm in a Chaotic World)